

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
FD-50 DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

V9

FD 472 / v. 15

179202

D 017448, Vol. 15

OAMENI de acțiune

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

Pentru uz intern

OAMENI DE ACȚIUNE

Seria 0771

1969

Traducere de lt. IOAN ROTAR
Coperta a fost executată de cpt. DUMITRU HIRJEA

DIN PARTEA REDACȚIEI

Gunnar Sonsteby, autorul lucrării „Raport de la nr. 24”, este unul dintre neînfricații eroi ai mișcării norvegiene de rezistență din timpul celui de-al doilea război mondial, care și-a încredințat tiparului povestea faptelor sale.

În cartea sa, într-o ordine strict cronologică, el descrie acțiunile la care a participat, scopul acestora, precum și modul în care a acționat împreună cu colegii lui, neuitând însă să sublinieze, ori de câte ori are prilejul, că succesul luptei de rezistență s-a datorat, în primul rând, sprijinului primit din partea populației, a tuturor oamenilor cinstiți și cu dragoste de patrie.

În felul acesta, în ciuda terorii dezlănțuite de hitleriști și de fasciști norvegieni, mișcarea de rezistență a luat amploare, formele de luptă s-au diversificat și au evoluat în așa fel încât, în momentul favorabil, s-a putut trece la lupta armată deschisă și la preluarea puterii politice.

Acțiunile concrete la care a luat parte Sonsteby atrag atenția prin diversitatea lor. Astfel, autorul culege personal informațiile pe care le transmite serviciului secret englez, creează rețele informative, participă la editarea unui ziar ilegal, organizează scoaterea din țară a unor persoane urmărite de Gestapo, pleacă în Anglia unde se instruiște pentru ac-

țiunile de guerilă, participă ca executant la acțiuni de sabotaj și diversiune, asigură paza unor persoane din conducerea organizației de rezistență, capturează, spre sfârșitul războiului, arhive naziste etc.

Succesul acestor acțiuni s-a datorat faptului că luptătorii din rezistență stăpîneau situația informativă din țară, avînd informatori în toate sectoarele de activitate, de la poliția de stat pînă la brigăzile de pompieri. În felul acesta, ei obțineau informațiile necesare pentru acțiunile pe care le desfășurau, cît și cele cerute de aliați.

În același timp, organizarea și menținerea unei legături permanente cu forțele care se aflau în străinătate, precum și cu aliații facilitau schimbul de informații și procurarea de materiale și echipament de luptă.

În al doilea rînd, organizarea activității, în marea majoritate a situațiilor, pe baza principiilor conspirativității a asigurat securitatea luptătorilor din rezistență, deși, după cum arată și autorul, încălcarea, uneori, a acestor principii și aplicarea lor defectuoasă au costat viața a o serie de patrioți.

De asemenea, se impun atenției acțiunile întreprinse pentru asigurarea unui sistem cît mai eficient de case conspirative, depozite de alimente, muniții, echipament militar și combustibil, precum și pentru procurarea mijloacelor de transport necesare. Acest lucru a fost posibil și datorită cunoașterii perfecte a zonei de acțiune, a rezervelor locale.

În mod deosebit se impun a fi subliniate curajul, îndrăzneala și perseverența care-i caracterizează pe rezistenți, calități izvorîte din dragostea lor față de patrie și ura împotriva ocupanților.

Cititorii acestor episoade pot trage învățăminte și din greșelile și aspectele negative manifestate pe timpul luptei de rezistență. Astfel, lipsa încă de la început a unui centru coordonator, a unui comandament unic al întregii mișcări a dus la risipa de forțe, la pierderi inutile, la stînjenirea reciprocă a acțiunilor, precum și la represalii ale naziștilor împotriva populației.

Schițînd cadrul în care s-au întîmplat cele relatate de Sonsteby, dorim să atragem atenția cititorilor asupra problemicii pe care o ridică această carte, a învățămîntelor ce se pot desprinde pentru munca practică.

În același timp, dorim să subliniem că autorul, în prezentarea faptelor, n-a putut să depășească limitele impuse de concepțiile clasei căreia îi aparține, precum și de propria-i subiectivitate. De aceea, se impune studierea în spirit critic și cu mult discernămint a întregii lucrări.

INCEPUTUL

Stau trintit în iarbă cu pistolul în mină. Tic-tacul ceasului este însoțit de bătăile inimii. O secundă durează o eternitate. Încă trei minute și bombele vor exploda. Dacă am reușit să facem o treabă ca lumea, o altă fabrică de importanță vitală pentru naziști va fi distrusă. Încă două minute! Imi aduc aminte cum am ajuns aici, cum am început. Un minut! Imi mușc buzele. Chiar dacă acțiunea reușește, noi putem muri înainte de a se întuneca!

Iată cum s-au întâmplat lucrurile: Cu șase luni înainte ca nemții să atace Norvegia era să plec în Germania și să mă angajez la o fabrică. Absolvisem școala cu un an mai înainte și cerusem o slujbă la o firmă de construcții navale din Lübeck. Numirea am obținut-o foarte repede, dar la scurt timp am mai primit o scrisoare prin care eram anunțat că firma urma să facă unele schimbări și că renunța la serviciile mele. Așa s-a întâmplat că, doar dintr-un capriciu al sorții, nu eram în Germania la izbucnirea războiului. În schimb am găsit o slujbă într-un magazin de motociclete și m-am înscris la Universitate, secția economie. Am devenit un vizitator obișnuit al Clubului athletic universitar, care își avea sediul într-o cabană situată pe un deal din apropierea orașului Oslo. Acolo am cunoscut mai mulți tineri care, ulterior, în timpul

ocupației germane, au ajuns conducătorii Frontului Intern. Atunci l-am cunoscut pe Knut Moyen, care-i învinsese aproape pe toți schiorii participanți la întrecerile de la Birkebein și era acum președintele Asociației atletice studențești. Tot acolo l-am cunoscut pe Per Morland, omul care urma să joace un rol de seamă în mișcarea de rezistență norvegiană. Morland studia dreptul și îi plăcea să umble prin munți și prin păduri. Era ursuz de felul lui și nu vorbea prea multe. Prefera să stea într-un colț, să pufăie din pipă și să bea cafea neagră.

De când eram mic îmi alegeam prietenii dintre oamenii cărora le plăcea să-și petreacă timpul în aer liber. Pentru noi ținutul împădurit din jurul Rjukanului, sat situat la o sută de mile vest de Oslo, era un paradis și, aproape în fiecare duminică sau vacanță, eram plecați la schi sau în excursii.

Izbucnirea războiului în Europa în toamna anului 1939 a dus la închiderea magazinului unde lucram. Fiind imposibil să se mai importe motociclete, nu mai era nevoie nici de vinzători. Mi-am găsit mai multe ocupații temporare, inclusiv ca hamal la un restaurant, apoi m-am angajat ca muncitor forestier. Nu mă gândeam la război. Chiar și războiul din Finlanda, țară vecină cu a noastră, se părea că-i undeva departe. Îmi aduc aminte că într-o zi, pe când mă plimbam cu un prieten, am întâlnit o fostă colegă de școală care ne-a întrebat dacă nu ne-am înscris voluntari ca să plecăm în Finlanda, iar eu și prietenul meu ne-am uitat unul la altul, părându-ni-se o nebunie ceea ce auzeam. Războiul, ne ziceam, nu e de noi. Totuși, războiul din Finlanda a îngrămădit nori amenințatori pe cerul albastru al Norvegiei și toți cetățenii s-au înrolat în unitățile de instruire militară.

Sărbătorile de primăvară le-am petrecut la cabană. Iarna aceea fusese zăpadă din belșug, schiasem mult și eram în formă; în plus, ajunsesem să cunosc partea aceea de țară cum îmi cunosc buzunarele. Între timp îmi schimbasem slujba. Lucram la o companie de asigurări și locuiam într-un apartament cumpărat de părinți (care locuiau în continuare la Rjukan). Eu ocupam numai o cameră, restul apartamentului

fiind închiriat unui inginer și soției acestuia. Era o familie foarte simpatcă.

În seara zilei de 8 aprilie eram acasă. În cursul zilei circulară tot felul de zvonuri, dar puțini s-au gândit la ce urma să ne aducă ziua următoare. Nici la miezul nopții nu ne-am gândit la o invazie, deși vedeam peste fiord flăcările exploziilor și auzeam bubuitul tunurilor. Toți credeam că-i vorba de un incident obișnuit de frontieră. Nu mi-am făcut nici o grijă și m-am culcat.

Dimineața am fost trezit de urlatul sirenei. Toată lumea dăduse drumul la radio și asculta știrea de necrezut că Germania atacase Norvegia. Eram sfătuiți să ne adăpostim în pivnițe. Prima mea reacție a fost un acces de furie și eram atit de indignat încît, pe cînd ceilalți coborau în pivniță, eu am hotărît să rămîn unde mă găseam ca să servesc micul dejun.

În timp ce mergeam la serviciu, au avut loc cîteva raiduri ale aviației germane, fiind nevoit să mă adăpostesc prin ganguri pentru că hitleriștii mitraliau orașul.

La birou ne-am adunat în grupuri ca să discutăm situația nou creată și să ne povestim peripețiile. Apoi am ieșit în stradă. În fața poștii centrale fuseseră instalate santinele, pe b-dul Karl Johan mărșăluiau în formație nemți cu căști de oțel pe cap, iar în parc fuseseră instalate cuiburi de mitraliere. Mie nu-mi venea să cred și nici nu puteam accepta ceea ce se întimplase. Guvernul și regele părăsiseră Oslo și se găseau undeva la țară. Toți cei pe care i-am întâlnit în dimineața aceea erau la fel de stupefiați ca și mine.

În ziua următoare se părea că nu aveam nimic de făcut în afară de faptul că puteam discuta și face speculații. Pe la amiază s-a răspindit zvonul că orașul va fi bombardat și locuitorii erau sfătuiți să părăsească Capitala cît mai repede cu putință. A fost o zi de groază și multă lume s-a grăbit să execute acest ordin anonim părăsind totul și fugind din oraș. Din nou m-am infuriat. Eram sigur că știrea despre bombardarea orașului nu constituia decît un zvon stupid, dar în cantină, unde am mers să servesc masa, în afară de administra-

tor, se mai aflau doar câteva persoane, iar străzile deveniseră aproape pustii.

De-abia ziua următoare, marți, oamenii au început să se dezmeticească și să se gândească la acțiune. Posturile de radio străine ne-au dat primele vești demne de crezare despre luptele și rezistența destul de puternică a trupelor noastre. Ne mai informau că aliații trimiteau ajutoare. Printre colegii de birou era și un locotenent în rezervă, Philip Hansteen. Întrucât comunicațiile cu Fredrikstad fuseseră întrerupte, el nu a reușit să se prezinte la regimentul său când s-a ordonat mobilizarea, în schimb a vorbit cu prieteni și cunoscuți de-ai lui să se adune la o cabană din munți, la vreo treizeci de mile de oraș. De acolo grupul urma să plece spre nord și să se alăture armatei norvegiene sub forma unei subunități, mai mult sau mai puțin organizate. Împreună cu un prieten ne-am zis că datoria noastră era să mergem să luptăm.

Am plecat de la birou acasă, ne-am luat schiurile și, în cursul după-amiezii, am plecat cu trenul la Grua, o localitate situată la 30 de mile de Oslo. În tren mai erau și alți excursioniști pe care îi bănuiam că au aceeași destinație. Pe unii îi cunoșteam, dar n-am schimbat nici o vorbă între noi.

În seara aceea, la cabana lui Hansteen, ne-am adunat vreo zece-cincisprezece oameni. Ulterior a apărut și proprietarul. Era îmbrăcat în uniformă, avea două pistoale Colt și câteva sute de cartușe. Înainte de a intra în cabană am patrat prin împrejurimi, dar n-am observat nimic deosebit.

Ne-am sculat a doua zi la cinci dimineața și, în timp ce serveam micul dejun, am ținut un consiliu de război. O patrulă trimisă în recunoaștere s-a întors aducând știrea că în satul Jevnaker se găsesc trupe norvegiene. Având în frunte pe Hansteen, am plecat ca subunitate organizată la Brandbu, unde se găsea un depozit de armament, care devenise centru de adunare a voluntarilor. În douăzeci și patru de ore s-au adunat aproape o mie de oameni, care au fost organizați pe subunități și trimiși pe front. Schiorii au format o companie specială și au fost puși sub comanda lui Hansteen. Aceste activități se desfășurau în ascuns și sub amenințarea unor bom-

bardamente de aviație. Bombardiere nemțești zburau continuu pe deasupra noastră, dar n-au aruncat nici o bombă.

Compania de schiori a lui Hansteen era formată din patru plutoane și o secție de comandă. Eu făceam parte din plutonul patru, comandat de fratele lui Hansteen, Axel. Compania nu acționa neapărat cu tot efectivul, ci fiecare pluton putea acționa și independent. Misiunea noastră era să urmărim mișcările inamicului și să împiedicăm întoarcerea civililor la Oslo, deoarece aceștia puteau să ne trădeze pozițiile. În seara aceleiași zile s-a răspândit vestea că au loc lupte la Stryken, pe drumul principal ce duce la Oslo, la vreo douăzeci de mile mai spre sud de locul unde ne aflam noi. Am fost imbarcați în camioane și trimiși acolo în mare grabă, dar s-a dovedit că era vorba de o alarmă falsă, așa că ne-am retras o milă mai înspre nord, la Harestua, și ne-am îngâmădit într-o casă unde ne-am petrecut noaptea. O altă alarmă falsă ne-a sculat somnoroși și buimăciți de somn la ora două noaptea. Se dăduse alarma din cauza unor lumini văzute în pădure, dar foarte repede am aflat că era vorba de niște refugiați din Oslo care se rătăciseră.

A doua zi plutonul meu a fost trimis în recunoaștere spre sud. În timp ce noi eram în recunoaștere, restul companiei a fost chemat în mare grabă la Grua ca să întărească forțele norvegiene aflate acolo. În acest timp, germanii înaintau spre nord.

În timp ce ne retrăgeam, comandantul meu de pluton a fost luat prizonier, iar noi ne-am alăturat unei alte companii de schiori și ne-am continuat retragerea spre nord, totdeauna la câteva mile în urma forțelor principale. Pe timpul retragerii, forțele norvegiene aruncau în aer podurile, iar nemții, ca să se răzbune, dădeau foc fermelor. În fiecare zi ne retrăgeam tot mai spre nord. Am început să ducem lipsă de hrană și să suferim de pe urma lipsei de somn, pentru că nu mai găseam locuri de dormit ca lumea. Eram prost echipați și timp de câteva săptămâni n-am reușit să ne uscăm îmbrăcămintea.

Pe drum am făcut rost de o pereche de pantaloni, m-am îmbrăcat cu ei, iar uniforma am băgat-o în rucsac. Rezultatul a fost o răceală strașnică.

Pe la sfârșitul lui aprilie, noi ne mai tiram în urma forțelor armate, ajungând până la Ostre Gausdal, douăzeci de mile nord de Lillehammer. La sfârșitul lui aprilie, compania a intrat în luptă la Swingvold. Răceala mea s-a transformat în bronșită și sinuzită, de fapt era un început de pneumonie de care eu nu-mi dădeam încă seama. Dar existau foarte puțini oameni valizi care să lupte la Swingvold, așa că oricât de rău m-aș fi simțit era necesar să dau o mână de ajutor celor care luptau. Nu învățasem să ocolesc pericolul și, în prostia mea, în loc să merg tiriș prin unele locuri deschise, mă plimbam.

Pe trei mai ni s-a spus să plecăm acasă, intrucît orice acțiune organizată era imposibilă. Cîțiva s-au hotărît să plece la Rjukan, în ținutul Telemark, unde se spunea că au loc lupte. M-am alăturat acestora pentru că mi se părea o rușine renunțarea la luptă.

În munți am întîlnit și alți schiori care aveau același drum. În timpul zilei ne afundam în zăpadă pînă la genunchi, dar seara lucrurile se schimbau în bine, deoarece zăpada îngheța.

Mie îmi era din ce în ce mai rău. Ars de sete, beam apă din toate pîraiele pe care le întîlneam în cale și, de regulă, ajungeam în locurile unde urma să innoptăm cu două, trei ore în urma celorlalți. După trei zile eram bolnav în lege. Am ajuns la ferma unui soldat din compania noastră, unde am fost foarte bine găzduit. Eu mă simțeam din ce în ce mai rău, în ciuda faptului că eram bine îngrijit la fermă. În timpul acesta am aflat că un om de afaceri din Oslo, care avea o fermă în satul vecin, urma să plece cu mașina în Capitală. L-am rugat să mă ducă și pe mine pînă la Oslo și seara mă aflam acasă. „Totul e în ordine”, am reușit eu să spun cînd am intrat în casă, apoi am leșinat. Soția chiriașului nostru era soră de caritate și ea a trimis după un doctor care m-a luat cu salvarea la spital. M-au ținut în spital cîteva săptămă-

mini, după care mi-au dat drumul, spunîndu-mi că trebuie să mă tratez încă vreo doi ani pînă cînd voi fi complet vindecat.

Așa am ajuns eu în Oslo, care era ocupat de nemți. Nu spun nimic de furia pe care o resimțeam cînd vedeam creaturile acelea îmbrăcate în uniforme verzi plimbîndu-se pe străzile orașului, sigure și triumfătoare, stăpîne pe situație. Dar ceea ce mă durea cel mai mult era faptul că-i vedeam pe naziștii norvegieni renunțînd la cea mai neînsemnată spoială de patriotism și ridicînd vocile lor trădătoare. Mă simțeam umilit și neputincios. Ca să scap de mizeria morală care se găsea la Oslo, am hotărît să plec la cabana studenților, cabană situată la nord de oraș, unde mai erau și alții, care aveau aceleași convingeri și aceleași păreri ca și mine. Începuse să-mi fie frică să merg singur prin pădure. Pentru prima dată mi-am dat seama că războiul și-a lăsat amprenta asupra mea. Totuși, am hotărît să-mi înving această frică și să devin din nou un prieten al pădurilor, al locurilor singuratice și sălbatice. Plecam zilnic în excursii de lungă durată și în cele din urmă am reușit să-mi înving frica.

Nu aveam de gînd să aștept doi ani, pînă mă însănătoșeam complet, așa că am început să mă antrenez. Am intrat în formă mai repede decît mă așteptam.

În vara și toamna anului respectiv, cabana a devenit centrul de adunare a patrioților care făceau parte din Asociația studenților. Ne povesteam peripețiile din timpul războiului și comentam știrile transmise de postul de radio Londra, ascultat de toți cu sfîntenie. Ne dădeam seama că războiul continua undeva în lumea largă, în timp ce pentru noi totul se terminase. Oare să se fi terminat totul? Armele pe care le-am îngropat înainte de a ne întoarce acasă mai existau și acum. Un gînd dă naștere la altul, și încetul cu încetul s-a născut ideea rezistenței.

PLIMBĂRI PESTE FRONTIERĂ

A doua oară mi-am pierdut slujba din cauza războiului. Ca și alte companii, și firma la care lucram s-a văzut nevoită să facă unele reduceri de personal, iar eu am fost una din victimele acestei reduceri. Mi-am reluat studiile, dar nu pentru mult timp, deoarece foarte curînd am avut de făcut lucruri mult mai importante. Am început să am legături cu oameni care erau angajați în lupta de rezistență și nu mult timp după aceea m-am înrolat și eu în aceeași activitate. La început am lucrat la editarea unui ziar clandestin, făcînd concomitent și pe vînzătorul de ziare.

Clădirea de pe strada Therese, unde locuiam, ocupa tot spațiul dintre două străzi, avînd o mare curte interioară de care se foloseau toți locatarii. În aripa cealaltă a clădirii locuiau trei oameni: Harald Hanto, Max Manus și Kolbein Luring. Aceștia erau implicați în tot felul de activități secrete, lucrînd și pentru ziarul secret *Vi vil oss et Land*. Am uitat cine m-a pus în legătură cu ei, dar rețin că au fost fericiți să primească o mină de ajutor. Așa am început să lucrez pentru grupul lor, făcînd pe vînzătorul de ziare.

Curînd am fost avansat și am devenit reporter. Aveam sarcina să culeg informații veridice despre neplăcuta afacere de la Colegiul comercial, unde un detașament al lui Quisling

a încercat să-i intimideze pe cei din colegiu ca să nu mai dea ajutor rezistenței. Pentru aceasta îi maltrataseră nu numai pe studenți, ci și pe profesori și chiar și pe director.

Spre sfârșitul toamnei, Max Manus împreună cu alți membri ai grupului au plecat înspre sud cu speranța de a găsi un vapor cu care să plece în Anglia (aceasta era dorința multora dintre noi), dar, înainte de crăciun, în urma unei călătorii foarte grele, s-au înapoiat la Oslo dezamăgiți.

Între timp, mi-am găsit o slujbă în orașul meu natal, Rjukan, la o fabrică de salpetru. De Anul nou am părăsit Oslo și m-am întors acasă. A fost primul meu noroc, deoarece după numai două săptămâni poliția de stat a arestat grupul din care făcusem și eu parte.

Toată primăvara am încercat să stau cât mai mult în munții din jurul Rjukanului și am încercat să iau legătura cu Milorgul, grupul militar din cadrul Frontului Intern. Aceste contacte au devenit mai concrete după ce m-am întors la Oslo, pe la începutul verii.

În primele săptămâni după întoarcerea la Oslo, am participat la o controversă care se iscase în sinul Asociației atletice studentești. Un colaborationist (un tânăr pe care îl cunoscusem în vara anului 1940) își oferise serviciile naziștilor care i-au încredințat conducerea Asociației atletice studentești. El fusese numit secretar de naziști, așa că, la începutul lunii iunie, l-am anunțat prin comitetul legal că ne dăm demisia din asociație.

Slujba mea era de așa natură încât mai mult lipseam de la birou, iar sîmbăta și duminica aveam liber. Acest fapt prezenta o importanță deosebită, deoarece stabilisem din nou legături cu membrii Milorgului din Oslo, legături realizate printr-un dentist și un om de afaceri, ambii ofițeri de rezervă. Așa am aflat că scaunul dentistului constituie un loc excelent pentru transmiterea și primirea informațiilor.

Sarcina mea consta în crearea pentru Milorg a unei rețele de legături în Ostlandet, un ținut mai întins situat între Kragero, munții Dovre și pînă la granița cu Suedia.

La început m-am dus la Fagernes să vorbesc cu niște persoane despre care mi s-a spus că ar putea fi folosite ca legături. Acestea, la rîndul lor, mi-au recomandat altele din alte localități și, în felul acesta, am făcut o serie de recrutări în lanț. Într-o perioadă de timp relativ scurtă am reușit să recrutez mai mulți învățători (unul dintre ei a ajuns general), cîțiva polițiști, un avocat, un docher etc.

Locul nostru de întîlnire în Oslo era un restaurant din piața St. Olvas, Gildevangen. Aici ne întîlneam, ca din întîmplare, și primeam instrucțiuni. Una din sarcini era să dezgropăm armele pe care le ascunsesem după luptele din 1940. Am avut succes în această acțiune, deoarece am reușit, în cele din urmă, să recuperăm o bună parte din arme. Mi-am reluat și activitatea de la cabana studenților, unde l-am dus și pe prietenul meu din Rjukan, Knut Haugland. Haugland era radiotelegrafist și împreună cu Moyen s-au gîndit să construiască un aparat de transmisie cu ajutorul căruia să ia legătura cu Anglia.

Vara aceea, cînd erau zile urîte, Haugland stătea la mine, în camera din strada Therese. Într-o zi a venit acasă însoțit de poliția de stat. Din fericire, eu eram plecat. Poliția a scotocit peste tot și a găsit materialul pe care Haugland intenționa să-l folosească la construcția aparatului, dar Haugland lucra la o fabrică unde se construiau aparate de radio așa că a găsit o scuză plauzibilă, iar poliția nu l-a arestat. Deși se părea că scăpase, s-a hotărît să treacă în clandestinitate. Nu mă pot abține să nu zimbesc cînd îmi amintesc cît eram de nepricepuți pe vremea aceea. Haugland s-a ascuns într-un cort pe care l-a instalat lîngă un lac la două mile de oraș. Ulterior s-a decis să plece în Suedia și de acolo să ia vaporul spre Anglia.

Eu, prin activitatea mea, am început, încetul cu încetul, să-i cunosc pe șefii organizației militare și am avut ocazia să-l cunosc și pe șeful cel mare al Milorgului, Haneborg Hansen în persoană. Ne-am întîlnit în biroul unui bijutier, unde pereții erau căptușiți cu seifuri. Parcă-l văd și acum pe maior frunzărind hîrțile pe care i le adusesem. Purta mănuși pen-

tru că nu voia să-și lase amprentele pe nici un fel de document. Consideram comportarea lui ca fiind exagerată, deoarece dacă era cineva arestat de Gestapo, nu era arestat că își lăsase amprentele pe o foaie de hîrtie, ci din motive mult mai serioase.

De cele mai multe ori cauza căderilor unor rezistenți era arestarea, din pură intimplare, a unui alt rezistent care avea asupra lui o listă de nume sau din cauza unui arestat care, nemaiputînd rezista torturilor, divulga numele oamenilor săi de legătură. Aceste exagerări în ce privește conspirativitatea, la care se adăuga și o lamentabilă lipsă de activitate, m-au făcut să-mi pierd răbdarea.

Mi se părea că toate acestea nu duc nicăieri. Doream din ce în ce mai mult să plec în Anglia. După multe insistențe, Haugland și cu mine am fost puși în legătură cu un director al companiei Esso Petroleum, Fridtjof Hoyer, care a încercat să-i imbarce pe Haugland și încă vreo cîțiva radiotelegrafiști pe un vapor ce pleca în Anglia. N-a ieșit nimic din toată afacerea asta. Apoi, cineva ne-a pus în legătură cu un anticar din Oslo care devenise „exportator” de refugiați și care a fost de acord să ne scoată din țară.

Pe 12 octombrie, împreună cu Haugland am plecat din Oslo. Exportatorul nostru a aranjat să plecăm la Halden, o localitate la numai 16 mile de frontiera cu Suedia. De la Halden ne-am dus cu taxiul pînă la vama din Bokerod, o localitate situată la nord de drumul ce duce la Ed. Am ajuns la Bokerod seara tîrziu, și acolo am luat legătura cu Johan Ostlie. Ostlie era un om obișnuit și cred că mulți ar fi tentați să spună că era un norvegian tipic, avînd ceva măreț în simplitatea lui. Partea aceea împădurită de țară era destul de pustie și nici nu existau posturi sau soldați germani care să stea în permanență în Bokerod. Teritoriul suedez era la fel de slab populat, așa că orice străin atrăgea atenția imediat. În noaptea în care am trecut granița era întuneric beznă. Doi din băieții lui Ostlie ne-au trecut frontiera și ne-au condus pînă departe în adîncul teritoriului suedez.

Ni s-a spus să-i evităm pe grănicerii suedezi și să ne

îndreptăm spre Ed, de unde puteam să luăm trenul spre Stockholm, însă n-a trecut prea mult timp că noi ne-am și ciocnit nas în nas cu niște grăniceri. Eram îmbrăcați în cele mai bune costume ale noastre, aveam paltoane și pălării cu boruri moi, iar în mină duceam valize. Așa ceva se potrivea pentru o călătorie cu trenul de la Oslo la Halden, pe cînd în pădure o astfel de îmbrăcăminte nu făcea altceva decît să atragă imediat atenția. Grănicerii ne-au dus la cel mai apropiat punct de frontieră și de acolo am fost duși la Ed, apoi la un centru de recepție a refugiaților norvegieni, unde am fost interogați, după care am fost eliberați, dîndu-ni-se voie să plecăm la Stockholm.

Fiind radiotelegrafist, Knut Haugland a fost primit la Stockholm cu brațele deschise și i s-a spus să se pregătească de plecare în Anglia. Neavînd astfel de calități, eu am fost lăsat să bat bulevardele și să-mi fac din ce în ce mai mulți nervi. Am fost sfătuit să inaintez o cerere către legația engleză, lucru pe care l-am și făcut, însă mi s-a răspuns că singura modalitate de a ajunge în Anglia era să plec cu vaporul de la Alesund, din Norvegia. Am hotărît să-mi încerc norocul la Alesund, centrul acestui trafic ilegal.

În peregrinările mele am întîlnit un alt norvegian, Claus Helberg, și am hotărît să ne încercăm norocul împreună. Ceea ce ne-a făcut să plecăm la drum a fost o informație primită de la un reprezentant al legației engleze, care ne-a spus că se recrutau oameni pentru așa-numita Companie norvegiană independentă.

Tovarășul meu de drum a ales un itinerar spre Alesund, pe care trebuia să-l străbatem cu trenul, cu bicicleta și pe jos. Prezența și activitatea noastră în Suedia erau ilegale și ca să aruncăm puțin praf în ochii autorităților suedeze am plecat prima dată spre nord. În dimineața zilei de 26 octombrie am luat trenul spre Sveg. Am călătorit în același compartiment, dar ne-am comportat de parcă nu ne-am fi cunoscut.

În jurul orei cinci, trenul a intrat în gara orașelului Sveg, cam la 300 de mile de Stockholm. Am ieșit în afara orașului

și ne-am dus să luăm niște biciclete ascunse acolo de Helberg. Am așteptat să se întunece, apoi am încălecat pe biciclete și ne-am îndreptat spre Lofsdalen, localitate situată la vreo cincizeci de mile de Sveg.

Purtam costume de vară, haine subțiri, și nu eram deloc pregătiți pentru iarnă când a început să ningă și să viscolească. Era un frig groaznic și pe ultimele zece mile am fost nevoiți să ducem bicicletele mai mult pe sus. Fiind un drum ce ducea spre frontieră, suedezii puseseră o barieră și creaseră un post de control, dar am reușit să trecem neobservați.

Bicicleta mea s-a rupt la câteva sute de metri de primul nostru popas, o fermă unde Helberg mai fusese și-i cunoștea pe fermieri. Între timp vremea devenise ciinuoasă rău de tot. Se așternuse deja o zăpadă de o palmă și era un frig de crăpau pietrele. Era ora șase dimineata când am ajuns la fermă și nu ne puteam permite să stăm prea mult, așa că, după ce ne-am odihnit o oră, am plecat să străbatem și cea de-a doua etapă a călătoriei noastre, în jur de 50 de mile, până la o cabană turistică din Svukuriset, puțin mai sus de lacul Femund, prima noastră haltă în Norvegia. Cei de la fermă s-au oferit să ne dea schiuri, dar știam că n-o să ne folosească la nimic, deoarece zăpada era afinată și noi mai aveam de traversat și niște locuri mlăștinoase. Ne obișnuisem cu mlaștinile. Picioarele se afundau într-un strat de zăpadă, după care intrau în apa rece ca gheața. N-aveam încălțăminte potrivită și eram ud learcă.

La ora șapte seara mai eram încă în Suedia. În cele din urmă am ajuns la o fermă, singura în toată pustietatea aceea, dar nu am cerut să ne găzduiască peste noapte deoarece Helberg nu știa cine sint stăpînii acesteia și ne era teamă să nu fim dați pe mîna grănicerilor. Picioarele îmi erau un sloi de gheață, totuși, în ciuda faptului că era cea de-a doua noapte nedormită, ne-am continuat călătoria.

Era din ce în ce mai frig. Zăpada începuse să înghețe, dar nu destul de tare ca să nu ni se mai afunde picioarele. La miezul nopții mai eram încă pe drum. Temperatura scăzuse și mai mult. Ciorapii, pantofii și pantalonii ne înghe-

țaseră și eu simțeam cum îmi degeră picioarele, simțeam cum înțepenesc și îmi dădeam seama că foarte curînd nu voi mai fi în stare să merg. Tovarășul meu de drum era în aceeași situație și singurul gînd era că n-o să mai scăpăm vii din această aventură.

Am reușit cu mare greutate să-mi adun restul de forțe, dar când am văzut că nici după o jumătate de oră de mers nu mai ajungem la destinație, am hotărît să renunț și am început să dau zăpada la o parte cu gîndul de a mă trînti unde mă găseam și să mă culc. Între timp, Helberg a dat peste coliba unui lapon care locuia în zona aceea. De data aceasta norocul ne-a suris. Ne-am tirat pînă la colibă. Din fericire, laponul era acasă și ne-a dat drumul înăuntru.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-mi pun picioarele pe cămin și să mi le dezghet ca să mă pot descălța. A trecut o bună bucată de timp pînă am simțit din nou cum îmi circulă singele în vine, dar picioarele mă dureau groaznic.

Coliba era din pămînt. În mijlocul încăperii se găsea o vatră mare, iar fumul ieșea pe o gaură făcută în acoperiș. Înăuntru era un curent de ne lăcrimau ochii, iar mai tîrziu s-a făcut frig. Cu multă greutate am reușit să-l convingem pe lapon să nu stingă focul peste noapte și în felul ăsta ne încălzeam partea corpului ce se găsea lîngă vatră.

Parcursesem aproape jumătate din distanță pînă la Svukuriset. Mai aveam doar 25 de mile, dar pe mine mă apuca amețea numai cînd mă gîndeam la ce mă aștepta.

Dimineata aveam picioarele atît de umflate că abia m-am mai putut încălța. Laponul mi-a dat o pereche de schiuri pentru a putea merge mai departe. Marșul care a urmat ne-a epuizat complet pe amîndoi. Am plecat la ora șapte dimineata și ne-au trebuit cîteva ore ca să ajungem pînă la coliba unui alt lapon. Deși mă dureau picioarele, era mult mai ușor de mers cu schiurile decît pe jos. Zăpada fiind mare, bietul Helberg de-abia mai putea merge, așa că eu am luat-o înainte. Norocul meu a fost că am găsit foarte ușor coliba laponului, unde Helberg a sosit după o oră. Aici ne-am odihnit, iar în cursul după-amiezii am plecat din nou la

drum, reușind să acoperim și ultimele mile. Mulțumită schiurilor, eu am ajuns la crîngul de case din Syllen în jurul orei șase, dar Helberg nu se vedea nicaieri. Am început să ne îngrijorăm, iar cei de la fermă au plecat în căutarea lui. A sosit pe la miezul nopții, frînt de oboseală.

A doua zi am ajuns la cabana turistică de la Svukuriset, dar eu nu puteam merge mai departe căci abia mă mai mișcam. La cabană am găsit o mașină ce ne-a dus pînă la Femunds, iar de acolo am luat un vapor și am traversat lacul pînă la stația de autobuz, de unde am plecat la gara Røres.

Cum noi voiam să ajungem la Alesund, trebuia să traversăm țara spre vest și asta însemna să facem cîteva întrepreri. Primul tren care pleca spre vest era cel de-a doua zi, de la ora cinci dimineața, așa că am fost nevoiți să ne petrecem noaptea în acest mic orașel de provincie. Ne era puțin cam frică de nemți și de fasciștii norvegieni, dar ne-am luat inima în dinți și ne-am dus la hotel. Aveam amîndoi legitimații pentru zonele de frontieră. Helberg pentru zona Røres, iar eu pentru Halden, și acest fapt ne îndreptăța să ne găsim în zona respectivă, dar ambele legitimații erau false. Totuși, ne-am luat inima în dinți și ne-am dus la hotel, unde ni s-a dat o cameră.

În noaptea aceea m-au durut îngrozitor picioarele și începuse să mi se ducă pielea. Nu mai puteam să le neglijez, așa că Helberg urma să plece singur, iar eu rămîneam la hotel pe mai departe.

Ulterior am plecat la spital. Doctorul care m-a văzut m-a internat imediat, mi-a uns picioarele cu ulei și le-a bandajat pînă deasupra genunchilor. La spital am fost îngrijit foarte bine și m-am bucurat de simpatia surorilor care au fost impresionate de starea în care mă găseam. Nimeni nu mi-a cerut nici un fel de legitimație. Singurul lucru care mă deranja era faptul că cei de la hotel știau că-s la spital și acest lucru mă preocupa deoarece nu știam dacă erau oameni cînștiți sau nu!

La sfîrșitul celei de-a doua săptămîni am cerut să mi se dezbandajeze picioarele, deoarece în ziua de 13 noiembrie urma să plece un vapor spre Anglia. Doream să fac un ultim efort și să-l prind. Doctorul și-a dat seama ce era la mijloc și cu foarte mare greutate s-a lăsat înduplecat și mi-a scos bandajul.

Am plecat țopăind pînă la gară, de unde am luat trenul spre Storen. Picioarele îmi erau numai o rană, iar cînd am ajuns la Storen m-am văzut nevoit să renunț la încercarea de a pleca în Anglia, deoarece degetele de la picioare începuseră să se innegrească. Toată călătoria aceea teribilă, din Suedia la Storen, a fost zadarnică.

AGENT AL SERVICIULUI SECRET ENGLEZ

De la Storen m-am întors la Oslo, unde m-am dus la medic ca să-mi tratez picioarele. Cu timpul am reușit să mă vindec, deși nu complet.

Cît timp am fost în tratament nu m-am gîndit la altceva decît la modul cum aș putea face să ajung în Anglia și să intru în Compania norvegiană independentă.

Cînd m-am însănătoșit am plecat din nou, pe vechia rută, la Stockholm, unde am luat legătura cu un reprezentant al legației engleze. Am fost întrebat dacă nu vreau să mă întorc la Oslo, unde urma să strîng o serie de informații pentru englezi. Am răspuns afirmativ la propunerea lor și am fost dat în legătură lui Daniel Ring.

În bucătăria din apartamentul său am cunoscut și alte persoane care au plecat în Norvegia și de care ulterior m-am putut folosi. Mulți oameni trecuseră pe acolo și cînd s-a pus problema ce număr de cod să-mi dea mie, eu am cerut numărul 13, dar acest număr fusese dat deja altei persoane. Ring era 12 și în cele din urmă s-a hotărît ca eu să fiu nr. 24.

Printre cei din mișcarea de rezistență pe care i-am întîlnit în bucătăria lui Ring era și o persoană care condusesese lovitura de la spitalul Ulleval, de lângă Oslo, cînd o seamă de răniți au fost smulși din ghearele nemților și făcuți să

dispară. Acesta m-a pus în legătură cu șeful Grupului 2, Carol Armin Fürst, cu care am colaborat foarte mult timp.

Ca agentul nr. 24, am fost instruit foarte sumar de către Daniel Ring, după care mi s-a spus să fiu gata de plecare. Biroul lui Ring intra în subordinea S.O.E. (Comitetul pentru operații speciale) din care făcea parte și Compania norvegiană independentă în care aș fi intrat și eu dacă aș fi ajuns în Anglia.

De data aceasta plecam spre Norvegia însoțit de cunoscutul atlet Otto Berg, care era de meserie polițist. Berg avea anumite sarcini de îndeplinit în Norvegia și urma să mă pună în legătură cu niște grupuri care mai erau încă active, în ciuda recentului val de arestări care a urmat după greva laptelui.

Greva laptelui izbucnise după ce nemții atacaseră Rusia, act prin care dăduseră noi speranțe țărilor ocupate, deoarece circula părerea că nemții se apucaseră să mănince o bucată prea mare ca să o poată mesteca și înghiți. În perioada aceea naziștii și-au intensificat acțiunile împotriva rezistenței. În toamna lui 1941, ca să îngrozească populația, Berlinul ordonase ca ostatecii să fie împușcați. Intrucât aveau loc execuții în fiecare zi, faptul n-a mai impresionat pe nimeni și acțiunea n-a avut efectul scontat. La începutul lunii septembrie, Heydrich în persoană a venit la Oslo, iar această vizită a însemnat începutul unui nou val de teroare. Muncitorii de la șantierele navale au făcut grevă, cerind porții de lapte mai mari. Doi conducători ai greviștilor au fost împușcați, douăzeci și cinci de muncitori au fost condamnați la temniță grea, iar alți o sută douăzeci și cinci au fost arestați.

În ce ne privește, totul a fost foarte bine organizat. Ni s-au dat bilete până la Arvika și pe 9 aprilie am plecat din Stockholm cu trenul de dimineață. La Arvika urma să luăm legătura cu un șofer de taxiuri.

Am ajuns la Arvika după-amiază, dar n-am putut pleca mai departe decât după ce s-a lăsat întunericul. Orele acestea le-am petrecut în magazia unui negustor filo-norvegian. Acesta își asuma multe riscuri ajutându-ne pe noi și pe alți

curieri care foloseau itinerarul acela. Când s-a întunecat, ne-am îmbrăcat în costume sport și am lăsat costumele suedeze în magazie. L-am căutat pe șoferul de taxiuri, care ne-a dus spre sud-vest până la Tocksfors, un sat din apropierea graniței. De acolo ne-a dus pe un drum de țară ce se îndrepta spre nord, a trecut de trei lacuri, apoi a oprit și am coborât. Mai departe am mers pe jos.

Era seara târziu și n-am întâlnit pe nimeni pe drum. Am trecut și de ultimele ferme care se găseau în apropierea lacurilor. În jurul orei unu am părăsit drumul ce cotea spre apus și am luat-o peste câmp. Ne-am apropiat cu toată grija de graniță, pentru că nu era deloc de dorit să cădem în mina unei patrule de grăniceri suedezi.

În cele din urmă, după ce am trecut cu bine pe teritoriul norvegian, ne-am scos pistoalele pe care le ascunsesem în fundul rucsacurilor și am mers pe un drum forestier. Era un alunecuş grozav! Ajunși într-o autogară am luat primul autobuz ce pleca spre Oslo și am ajuns cu bine în Capitală. Berg m-a dus într-un apartament de la etajul I al unei clădiri în care se afla o brutărie. Apartamentul aparținea brutarului Andersen, iar adresa era strada Gronland nr. 30. Această locuință conspirativă avea să devină celebră pe timpul rezistenței.

Berg, fiind foarte cunoscut la Oslo atât ca atlet cât și ca polițist, trebuia să stea mai mult în casă, dar eu aveam avantajul că nu eram „căutat” nici de poliție, nici de nemți, așa că m-am dus acasă, pe strada Therese, și le-am spus celor de acolo că am fost plecat la țară.

Berg urma să stea în Oslo doar câteva zile, însă cât timp a rămas în oraș mi-a făcut legătura cu o serie de oameni, inclusiv cu șeful Grupului 2, dar nici una din noile cunoștințe n-a aflat adevăratul meu nume sau unde locuiam.

Fusesem nevoit să-mi arunc actele norvegiene în timp ce eram în Suedia și ca orice cetățean supus legii aveam nevoie de alte acte. Cel mai rezonabil mod de a obține acte noi era să mă adresez poliției din Rjukan. Așa că, imediat ce am avut ocazia, m-am dus la poliția din Rjukan și am declarat

că mi-am pierdut actele, cerind să mi se elibereze altele. Nu mi-au făcut nici un fel de greutate. De la poliție am plecat să fac o vizită surpriză părinților. Le-am spus că m-am înapoiat la Oslo să lupt împotriva nemților și, dacă vor fi întrebați cu ce mă ocup, să spună că am diferite slujbe de ocazie prin Capitală și că frecventez cursurile la facultate.

Mișcarea de rezistență nu era ceva nou pentru părinți. După greva laptelui, toate aparatele de radio au fost confiscate și cei care dețineau un astfel de aparat erau arestați și trimiși la muncă în Germania. Pe vremea aceea, mama stătea în apartamentul din strada Therese și camera mea a devenit un centru de primire a aparatelor de radio pe care diferiți cetățeni voiau să le ascundă ca să nu fie obligați să le predea. Mai târziu eu am dat aceste aparate de radio unor prieteni și cunoscuți cărora nu le era frică să le folosească.

În timp ce îmi reluam contactele de mai înainte, am descoperit că unii se compromiseseră și au fost nevoiți să fugă în Suedia. Grupul pentru care venisem la Oslo fusese distrus de Gestapo, dar curând m-am întâlnit cu Knut Moyen, care se ocupa cu constituirea Milorgului. I-am spus că eu venisem la Oslo să-i ajut și să țin legătura cu englezii de la Stockholm. Moyen m-a avertizat că nemții mirosiseră ceva și că exercitau un control foarte riguros. Devenise destul de greu să acționăm în Oslo.

Prima mea grijă a fost să-mi îndeplinesc misiunea încredințată de biroul S.O.E. din Stockholm și, prin cunoștințele mele vechi și noi, am reușit să obțin aproape toate informațiile de care aveam nevoie. Aceste informații se refereau la mișcările trupelor germane din Norvegia, efective, armament, acțiunile flotei și aviației, provizii, precum și la rezultatele bombardamentelor executate de aviația britanică.

O altă misiune era să aranjez primirea în diferite orașe a radiotelegrafiștilor care urmau să fie parașutați împreună cu aparatele de transmisie. Am făcut acest lucru în orașele Oslo, Kristiansand, Haugesund, Stavanger, Bergen, Alesund, Trondheim și Lillehammer, unde am găsit gazde conspirative și locuri sigure de transmisie. Radiotelegrafiștilor le-am găsit,

de asemenea, diferite slujbe de unde puteau lipsi fără a atrage atenția.

Acești oameni trebuiau să fie „legalizați” prin orice metode posibile, ca să poată primi cartele și să se bucure de toate înlesnirile pe care le avea populația civilă. O altă sarcină, destul de ușoară, a fost să fac rost de cărți de telefon, ghiduri, cărți cu mersul trenurilor și copii după directivele sau ordinele date de poliție, precum și câteva volume ale Gazetei poliției norvegiene și alte ziare oficiale în care se publicau legile.

Primul meu raport, două pagini pline, era codificat gata. Urma să-l trimit prin doi curieri care veniseră de la Stockholm, via Arvika. Prietenul nostru, negustorul, le dăduse o mină de ajutor ca să treacă prin zona aceea periculoasă. Ne-am întâlnit în apartamentul unui tânăr om de afaceri, Hans Michelsen. Nici acesta și nici soția lui nu știau ce e frica și doreau din tot sufletul să ne ajute. Am început să lucrez cu Michelsen din ce în ce mai mult și în următoarele luni a devenit principalul meu colaborator.

Doi oameni din Margarine Pool se ocupau de „exportul” curierilor. La Stockholm ne înțeleseserăm să luăm legătura unii cu alții cam la zece zile o dată. După ce am părăsit Stockholmul aveam unele îndoieli în ce privește regularitatea contactelor, dar totul a mers mult mai bine decât mă așteptam.

Primul curier a sosit de la Stockholm pe 14 mai. Ne-am întâlnit la Ulleval Garden City, iar pe 17 mai a plecat cu raportul meu în Suedia.

Acesta și al doilea curier pe care l-am recrutat erau sportivi și se născuseră în zone de frontieră având multe cunoștințe în regiunea de graniță din Suedia. Mulțumită acestor cunoștințe ei au organizat un itinerar sigur pe la Kongsvinger și n-a trecut mult până când au reușit să facă tot acest drum, inclusiv drumul cu trenul de la Stockholm la Arvika, în mai puțin de douăzeci și patru de ore. Deseori veneau cu bicicletele de la graniță până la Oslo, găsind că-i cel mai ușor și cel mai sigur mijloc de transport.

În Oslo curierii stăteau la brutarul Andersen de pe strada Gronland 30, un loc excelent pe vremea aceea când nu se prea găsea mincare în oraș. Brutarul, soția și fiica lui au hrănit mulți rezistenți. În plus, imobilul respectiv era totdeauna vizitat de foarte mulți oameni care intrau și ieșeau de acolo.

Corespondența mea cu Stockholmul era cifrată și nici unul dintre curieri nu cunoștea cifrul. Până aici totul era bine, dar, intrucit eu n-aveam pe nimeni să mă ajute, pierdeam foarte mult timp ca să-mi dactilografiez și să-mi codific rapoartele. După un timp l-am rugat pe Michelsen să mă ajute și lucrurile au început să meargă mai bine.

REȚEAUA SE EXTINDE

Următoarea problemă foarte importantă a fost să găsesc un loc unde să stau fără ca gazda să știe cine sînt și cu ce mă ocup. Trebuia să intru în legătură cu alți oameni și să-mi creez o altă identitate. În această postură oamenii nu trebuiau să știe că eu desfășor activitate ilegală. Și așa, încetul cu încetul, mi-am făcut o serie de cunoștințe și de colaboratori cărora nici prin cap nu le trecea cu cine au de-a face. Atuul meu consta în aceea că nu aveam înfățișarea unui om care ar putea desfășura activitate ilegală. Eram un tip de înălțime mijlocie, destul de obișnuit la înfățișare, vesel, fiind de altfel tot timpul bine dispus. N-aveam semne distinctive în sensul celor cerute pentru pașaport, iar de îmbrăcat mă îmbrăcam cu haine comune și nu atrăgeam deloc atenția prin extravaganță. De obicei purtam un costum de gabardină gri, cămăși și cravate cu tonuri neutre. Singurul lucru care i-ar fi intrigat poate pe cei care mă cunoșteau bine era faptul că eram îmbrăcat mai neglijent decît înainte.

Multe familii din Oslo adăpostiseră rezistenți o noapte, două, dar ca să-i găzduiască permanent era cu totul altă treabă. De aceea mi-am făcut rost de mai multe camere situate în diverse puncte ale orașului, iar lucrurile strict necesare pentru dormit le purtam asupra mea într-o servietă. Ca să

nu fiu văzut prin apropierea locului unde dormeam, plecam dimineața și nu mă mai întorceam acasă decît seara tîrziu. Eram înarmat și dormeam cu pistolul sub pernă, deoarece nemții preferau să-și aresteze victimele între orele patru și cinci dimineața.

Încercam să-mi țin pistolul ascuns ca să nu se sperie gazda, dar într-o dimineață l-am uitat sub pernă.

Cînd m-am întors să-mi iau pistolul, proprietăreasa făcuse deja curățenie prin cameră și găsise pistolul. Tot ce mi-a spus a fost: „Am și eu unul de ăsta!”.

Încetul cu încetul am reușit să găsesc case unde puteam lua masa, deoarece mă feream de restaurante, și singurul loc unde mergeam mai des era brutăria lui Andersen. Încetul cu încetul am reușit să-mi asigur un rînd de îmbrăcăminte și obiecte de toaletă la fiecare gazdă conspirativă. Aveam cîteva pseudonime, cel mai folosit era Krogh, și căutam să procedez în așa fel încît numărul celor care știau unde locuiesc să fie cît mai mic.

Curînd după întoarcerea mea la Oslo, m-am dus și le-am făcut o vizită prietenilor mei de la poliția din Notodden, un oraș situat la 80 de mile mai spre sud de Oslo. Aproape toată poliția se angajase în lupta de rezistență, iar un polițist de la Notodden, Sverre Svendsen, a venit cu ideea pătrunderii în poliția de stat din Oslo. Poliția de stat era un departament special al organului represiv al guvernului Quisling. Majoritatea polițiștilor din acest organ erau fasciști norvegieni înrăiți. Ne-am dat seama că a avea un informator de nădejde în poliția de stat era un lucru deosebit de important și de aceea ideea lui Svendsen a fost acceptată, iar el a început foarte circumspect să se „remarce” ca un candidat de nădejde pentru poliția nazistă.

O altă problemă pe care trebuia să o rezolvăm era cea a alimentelor. Nu că personal aș fi întîmpinat greutăți cu procurarea cartelelor, Andersen și alții se ocupau de asta, dar apăreau mereu alți rezistenți care aveau nevoie de ajutor și eu trebuia să mă îngrijesc de mîncare și de locuințe conspirative. În acest sens am primit ajutor din partea Grupului 2,

care avea depozite de alimente și un stoc de cartele. De asemenea, am mai găsit o sursă de unde puteam să-mi procur alimente, în persoana unui lucrător de la Esso cu care începusem să lucrez. Acesta era nevoit să călătorească în jurul Osloului, la țară, și avea multe cunoștințe. O cunoștință de-a lui era angrosist la Drammen și pe acesta l-am transformat într-o sursă pentru procurarea de articole de băcănăie, iar Andersen mi-a făcut cunoștință cu o negustoreasă care părea să aibă cantități nepuizabile de brînză, unt și ouă. În plus, mai cunoșteam și pe altcineva care lucra în comerț și care ne-a fost de mare ajutor în timpul războiului.

Prin Knut Moyen mai păstram legătura cu Milorgul, dar Moyen era foarte precaut și puțini erau aceia care aveau acces la el. Mă întrebam adeseori de ce pe mine Moyen mă primea oricînd, și am aflat că făcea lucrul acesta deoarece nu eram supravegheat de nemți. Precauția lui Moyen s-a dovedit de o inestimabilă valoare în octombrie 1941, cînd nemții au reușit să prindă aproape pe toți membrii organizației militare, mai ales pe cei din Oslo, restul fiind nevoiți să fugă în Suedia. Legătura cu celelalte regiuni ale țării a fost înteruptă, iar Moyen, unul dintre puținii care rămăseseră necompromiși, a muncit din răsputeri pînă a reușit să repună pe picioare întreaga organizație. Avea o serie de ajutoare valoroase, inclusiv un flăcău de 18—19 ani, Erling Lorentzen.

Fiind un bun organizator, Moyen și-a desemnat un succesor pentru cazul în care i s-ar fi întîmplat ceva sau ar fi fost nevoit să părăsească țara. Acesta era Jens Chr. Hauge, care se remarcase ca adversar al fascismului prin prelegerile ținute studenților în anii 1940—1941. Moyen a fost nevoit să-l tempereze pe Hauge, să-l facă să-și țină gura cel puțin în legătură cu această problemă. Curînd Hauge a dispărut din viața publică și a fost uitat. Eu nu trebuia să știu cine era succesorul lui Moyen și nici nu mi s-a spus lucrul acesta, dar am aflat de alegerea respectivă pe alte căi. După război Hauge a ajuns ministru.

La sfîrșitul lui aprilie 1942, s-a întîmplat un incident tragic în vest. Doi oameni veniți din Anglia au debarcat la

Televag, lângă Bergen. Cineva nu și-a ținut gura și nemții au apărut pe scenă. A urmat un violent schimb de focuri și unul din cei doi a fost împușcat. Cîteva zile mai tîrziu nemții s-au întors la fața locului și au ras localitatea de pe fața pămîntului. 3000 de case și alte clădiri au fost arse, vitele sacrificate și toate bărcile au fost distruse. 80 de bărbați au fost deportați în Germania, unde majoritatea au murit înainte de sfîrșitul războiului, iar două sute șazeci de femei și copii au fost internați în lagărele din Norvegia.

Această operație groaznică l-a determinat pe Moyen să se ocupe și el de problema agenților ce veneau din Anglia. Moyen considera că fiind cu totul și cu totul contraindicat ca S.O.E. să organizeze singur toate aceste acțiuni și mi-a cerut să transmit mai departe părerile lui. Acest punct de vedere a fost întărit de faptul că alți doi agenți S.O.E. au fost arestați, unul la Drammen și unul în Moss și, o dată cu arestarea lor, au fost implicate în această afacere mai multe persoane, printre care se găseau oameni din Milorg, inclusiv Moyen. Moyen a reușit să scape de nemți. Intimplarea a făcut ca în seara aceea să-l întîlnesc și să-mi spună ce s-a întîmplat. Moyen trimisese pe Erling Lorentzen la Drammen ca să afle care mai era situația cu membrii Milorgului de acolo. La Drammen, Lorentzen a aflat că unii dintre șefii organizației locale fuseseră arestați și atunci s-a întors imediat la Oslo ca să prezinte raportul. Cîteva zile mai tîrziu, Lorentzen s-a prezentat la Moyen cu o bicicletă. Ei urmau să facă unele cercetări și să-i trimită pe ceilalți membri ai Milorgului la țară, ca să li se piardă urma. În timp ce ei se găseau în curte, la Moyen a sunat telefonul și a răspuns d-na Moyen. O voce i-a spus că telefonează inginerul Lund, care îi cunoștea soțul și care dorea foarte mult să-l vadă. Cînd Moyen și Lorentzen s-au întors în casă, li s-a relatat convorbirea telefonică, iar Moyen își bătea capul cine putea fi inginerul Lund, deoarece el nu cunoștea pe nimeni cu acest nume. Cînd soția a adăugat că respectivul vorbea cu un accent străin, Moyen a înțeles despre ce era vorba.

Foarte curînd a sunat cineva la ușa de la intrare, iar

Moyen și Lorentzen au dispărut pe ușa de serviciu. În timp ce coborau scările au auzit-o pe d-na Moyen deschizînd ușa inginerului Lund care nu era altul decît Fehmer, șeful Gestapoului. Acesta a intrat repede și a întrebat de Moyen, iar d-na Moyen a răspuns că soțul ei este în curtea din spatele clădirii și că o să revină imediat. Ofițerul a luat loc ca să-l aștepte. Între timp Moyen și Lorentzen au ajuns la parter, de unde au văzut mai mulți gestapoviști pe stradă. În această situație nu le rămînea de făcut decît un singur lucru: și-au luat bicicletele și, foarte calmi, s-au îndreptat spre nemți la pas, fluierînd o melodie populară, rizînd și spunînd bancuri.

Nemții s-au uitat atent la ei în timp ce treceau, dar la atît s-a rezumat acțiunea lor. Cei doi, de îndată ce au ajuns la colțul străzii, s-au urcat pe biciclete, rulînd cu toate forțele.

Au rămas într-o ascunzătoare din Oslo două sau trei săptămîni, apoi am reușit să-i ducem pînă la omul nostru din Kongsvinger, care i-a trecut granița.

Cauza acestor dezaastre era o planificare și o organizare defectuoasă în Anglia, precum și lipsa de cooperare între diferite organizații. Televagul era folosit de două organizații care erau independente una față de alta. S.O.E. îl folosisese de cîteva ori ca să debarce agenți din Compania norvegiană independentă, în timp ce secția norvegiană a S.I.S.-ului trimisese nave care au debarcat agenții lor secreți. Toate navele care soseau din Anglia au fost văzute de locuitori și s-au răs-pîndit tot felul de zvonuri, mai ales după ce echipajul unei nave a debarcat pe țarm, toți fiind îmbrăcați în uniforma marinei militare engleze. Aceste acte iresponsabile atrăgeau după ele tragedii.

Pe atunci, ca să mă „plimb” prin Oslo, foloseam bicicleta. Era cel mai sigur și cel mai bun mijloc de transport. Dacă dădeam cumva peste un post de control instalat ad-hoc pe o stradă oarecare, exista posibilitatea de a o șterge rapid de acolo. Dar, din ce în ce mai mult, aveam nevoie de mașină. Prin cei din Grupul 2 am luat legătura cu un cetățean care avea un autoturism și am început să folosesc acest mijloc de transport. Foloseam autoturismul pentru transportul curieri-

lor, crușindu-i de efortul de a pedala peste 40 de mile și, în același timp, scurtind durata curselor. De asemenea, foloseam mașina la distribuirea pachetelor sau pentru sarcini urgente. O dată m-am dus pînă la Halden, deoarece trebuia să-i înștiințez pe cei din Stockholm că într-un material se strecurase o informație falsă. Fiind vorba de ceva foarte urgent, am mers pînă la Halden cu mașina, iar de acolo, o oră mai tîrziu, curierul a plecat cu mesajul spre frontieră, ajungînd la timp la Stockholm. Însă, din nefericire, stăpînul autoturismului a fost arestat cîteva zile după aceea în legătură cu un „transport” de refugiați și bietul om a stat cîteva ani închis la Grini. În ce mă privește, mi-am găsit un taxi și un alt șofer.

Una din sarcinile mele de bază era să organizez un loc adecvat pentru centralizarea tuturor informațiilor pe care le obțineam și unde curierii biroului din Stockholm puteau veni după scrisori și rapoarte fără ca să trezească suspiciuni.

Pînă la acea dată curierii din Stockholm se obișnuiseră atît de mult cu programul lor încît deveniseră de o punctualitate remarcabilă. În ce mă privește, aveam întotdeauna rapoartele gata așa că, după ce îmi înmînau sau îmi comunicau instrucțiunile și ordinele date de Stockholm, puteau pleca imediat. Stockholmul avea posibilitatea să mă ajute foarte mult, deoarece de la refugiații norvegieni care treceau prin biroul lui Ring se obțineau adrese, nume de persoane și informații utile pentru activitatea mea. De altfel, de multe ori, cînd mi se trasa o sarcină mi se indicau și persoanele care m-ar fi putut ajuta la îndeplinirea ei, dar o sarcină permanentă a mea era să-mi extind rețeaua informativă și să fac rost de cît mai multe surse de informații.

Pe lîngă acest sistem de transmitere a informațiilor, mi s-a ordonat ca în cazul în care intram în posesia vreunei informații de importanță deosebită să încerc să o transmit direct în Anglia. Aveam la dispoziție două posibilități pentru

situații deosebite: prin aparatul de transmisie al Grupului 2, care era în legătură cu Anglia, și prin aparatul de transmisie al Milorgului.

Pentru serviciul de curieri, în decursul acestei perioade, noi am folosit drumul care ducea prin Kongsvinger. Omul nostru de bază în acest sistem de legătură se numea Hans Engerbretsen și locuia cu familia într-o clădire situată pe șoseaua Oslo, exact la intrarea în oraș. Pînă în 1941, Engerbretsen a editat un ziar local, dar, începînd din 1941, a fost nevoit să întrerupă această activitate. S-a apucat de transportat mărfuri atît pe apă cit și pe uscat și avea posibilități excelente pentru a obține tot felul de informații. Era la fel de prevăzător pe cit era de cutezător. Nimeni în afara organizației, nici măcar familia, n-a aflat ce servicii ne-a făcut.

De la Kongsvinger curierii mergeau cu bicicleta pînă la Austmarka, de unde se vedea clădirea vămii suedeze. Acolo era o fermă a unor bătrîni care aveau doi băieți. Unul dintre ei, în vîrstă de 25 de ani, acționînd pe baza instrucțiunilor primite din partea mișcării de rezistență, făcea pe fascistul înfocat și a intrat în organizația locală a fasciștilor, ca în felul acesta să dea o mai mare siguranță acestui punct de trecere. Și-a jucat rolul atît de bine încît și-a cîștigat o reputație foarte proastă printre localnici, dar în felul acesta ferma lor a fost principalul punct de trecere a frontierei în drum spre Stockholm pe toată perioada războiului. Intreaga familie era dăruită trup și suflet mișcării de rezistență. Cei trei bărbați, lucrători forestieri, cunoșteau fiecare palmă de pămînt și de pădure pînă departe pe teritoriul suedez și au condus de ne-numărate ori curierii pînă în diferite cătune suedeze. Deseori ferma era vizitată de nemți și dacă se întîmpla să fie și vreun curier acolo, așa cum s-a întîmplat de mai multe ori, omul era nevoit să stea într-o cameră de la etaj, fără să facă nici cel mai mic zgomot (o treabă care-ți distruge nervii), dar niciodată nu s-a întîmplat nimic rău.

La fermă, curierul aștepta pînă se întuneca bine și apoi o lua pe jos prin pădure, după care ieșea la șosea pe teritoriul

suedez, unde aveam ascunse biciclete, continuând mai departe drumul cu bicicleta până la Arvika, de unde lua trenul spre Stockholm.

La Grupul 2 am întâlnit un student care m-a pus în legătură cu „informațiile navale engleze”. Aveam legături și cu redactorii ziarului clandestin ce apărea la Oslo, astfel că încetul cu încetul mi-am mărit rețeaua de agenți, ca și numărul de gazde conspirative. Foloseam pseudonime noi și nici o gazdă nu știa pe unde îmi petreceam ziua și nici unde mincam. În felul acesta nu exista pericolul ca gazdele să știe prea multe, pentru cazul în care ar fi fost arestate.

Cum să ne ascundem mai bine era o problemă de viață și de moarte, baza întregii activități de rezistență. Metodele de anchetă folosite de nemți erau brutale și cei care erau trimiși în Germania se considerau norocoși, deoarece asta însemna sfârșitul anchetei și o șansă de a rămâne în viață. Nici unul dintre noi nu cunoștea semnificația stampilei N.N. (Nacht und Nebel), ce apărea pe actele multora care erau deportați și trimiși în lagărele de exterminare.

De asemenea, noi mergeam la spitalul Ullevål sub pretextul vizitării unor bolnavi și vorbeam cu deținuții care aveau să ne transmită unele informații.

Hans Michelsen a continuat să lucreze pentru mine și curînd casa lui a devenit cartierul general al curierilor care veneau și plecau la Stockholm. El codifica și decodifica rapoartele și, întrucît afacerile sale solicitau multe deplasări prin partea de apus a țării, noi îl rugam să facă astfel de călătorii și numai pentru a rezolva sarcini de-ale noastre. Astfel, el aranja și căuta locuințe pentru radiotelegrafiști etc. Colaborînd cu noi risca foarte mult, deoarece continua să locuiască în aceeași casă, fiind foarte ușor de prins de către nemți.

Deși Michelsen lucra foarte mult, eu aveam nevoie și de alte ajutoare și mi-a venit ideea să chem înapoi în țară pe cineva care părăsise Norvegia de foarte mult timp și era uitat

de către autorități. Gîndul m-a dus imediat la prietenul meu Per Morland, colegul de la cabana studenților, pe care îl lăsasem la Uppsala cînd mă înapoiasem în Norvegia. După cîte știam, Morland mai era încă acolo și nu era deloc împăcat cu această situație, deoarece el dorea să intre în forțele armate norvegiene aflate în Anglia și să lupte împotriva cotropitorilor, nu să studieze la Uppsala.

Am trimis vorbă la Stockholm ca Morland să fie trimis înapoi în țară și, într-o zi, pe la sfîrșitul lunii mai, acesta s-a întors la Oslo cu un curier.

Morland era de felul lui din Harten, un oraș situat la sud de fiordul Oslo. Cei care-l cunoșteau la Oslo erau mai toți studenți și puțini erau cei care știau că el plecase în Suedia în 1941. La început a fost foarte precaut și atent, dar asta a durat doar pînă ce s-a familiarizat cu situația.

El era pentru noi „legătura lipsă” și cei între care el făcea legătura nu se cunoșteau, nici nu știau ce făcea Morland cu informațiile date de ei. El a continuat să lucreze în Oslo pînă la eliberare, exceptînd cîteva concedii pe care le-a petrecut în Suedia. Gestapoul se interesase de el în 1941, în legătură cu plecarea în Suedia, dar cu ce s-a ocupat ulterior n-a aflat niciodată.

Morland și-a făcut o rețea proprie, devenind în felul acesta independent. Într-un fel, acest fapt îngreua condițiile de lucru, deoarece trebuia să ne găsim fiecare alte case conspirative, ascunzători și să evităm să ne vedem prea des, dar lucrînd așa aveam mai multă eficacitate în activitatea noastră decît dacă am fi lucrat împreună. Așa, de exemplu, pe baza raportului pe care l-am trimis noi Londrei la 16—17 iunie a putut fi distrus crucișătorul Tirpitz, care urma să plece din Trondheim.

Milorgul trecea pe atunci prin mari greutăți și Londra nu prea avea mare încredere în el. Nouă ni s-a lăsat să înțelegem lucrul acesta mai ales cînd am primit ordin să avem cît mai puțin de-a face cu organizația militară, un ordin foarte greu de executat și personal am fost nevoit să-l încalc adeseori.

Intre timp, prietenul meu, polițistul din Notodden, Sverre Svendsen, își jucase rolul atât de bine încît a reușit să intre în poliția de stat nazistă. Am raportat acest lucru șefului unei grupări politice care a fost de acord ca Svendsen să activeze în poliția de stat, iar Svendsen s-a mutat la Oslo, și-a găsit un apartament și a trecut la executarea sarcinilor date de noi.

LOVITURA DATĂ LA BANCA NORVEGIEI

În cursul anului 1942, Stockholmul ne-a dat o misiune intrigantă. Londra dorea imprimatoarele pentru monedele de 5, 10, 50 și 100 coroane care se găseau la monetăria Băncii Naționale a Norvegiei. Numele oamenilor de care mă puteam folosi mi-au fost transmise de Daniel Ring din Stockholm și curînd am reușit, prin intermediari, să iau legătura cu directorul administrativ al Băncii Naționale norvegiene.

Londra nu dorea neapărat originalele imprimatoarelor, copiile fiind la fel de bine primite. Ni se mai cerea și o mare cantitate de hîrtie folosită la fabricarea bancnotelor. Am discutat problema cu directorul băncii. Era o afacere riscantă și ar fi avut urmări neplăcute pentru noi dacă eram descoperiți. Pe bună dreptate conducerea băncii se întreba dacă putea să încredințeze aceste obiecte deosebit de valoroase unui tînar de 23 sau 24 de ani pe care nu-l văzuseră și al cărui nume adevărat ei nici nu-l cunoșteau. Să furăm formele respective ar fi fost extraordinar de greu, deoarece se ținea o evidență foarte strictă a lor, iar ca să se facă alte copii, faptul ar fi părut suspect. Dacă germanii prindeau cumva de veste, asta ar fi însemnat moarte sigură pentru toți cei implicați în afacere.

Din motive de securitate eu nu m-am dus să vorbesc personal cu oamenii de la bancă, ci am lăsat această sarcină în seama legăturii mele. Acest fapt s-a întîmplat spre sfîrșitul

lui august 1942. Intr-o zi omul meu de legătură a venit și mi-a spus că cei de la bancă cer o dovadă prin care să se convingă că Londra este autoarea acestei cereri.

— Ce dovadă vor? am întrebat eu.

— O scrisoare pe care să o citească Torlav Oksenvod la postul de radio Londra (speakerul emisiunii în limba norvegiană a postului de radio B.B.C. — N.A.).

— Și ce trebuie să cuprindă scrisoarea respectivă?

Mi-a scris pe o bucată de hirtie conținutul scrisorii, iar eu am trimis-o la Stockholm, astfel că foarte curând cei de la bancă l-au putut auzi pe Oksenvod citindu-le scrisoarea la postul de radio Londra.

Aranjamentul final la care am ajuns cu cei din conducerea băncii a fost ca aceste forme să-mi fie înmânate într-o după-amiază, iar eu să încerc să le trec granița în Suedia în aceeași noapte, între timp ei dispărind pînă vor fi anunțați că totul este în ordine.

În momentul în care am primit pachetul m-am dus la șoferul de taxiuri, am băgat pachetul la fundul unui sac cu cărbuni și la ora opt seara am plecat la Kongsvinger. La început totul a mers ca pe roate, dar, după ce am trecut de Klofta, la 20 de mile de Oslo, becurile mașinii s-au ars. Era o noapte ca de smoală, mașina orbecăia prin întuneric, iar în cele din urmă s-a oprit într-un șanț. Deși nu prea ne încinta faptul că eram nevoiți să cerem ajutor ca să scoatem mașina din șanț, totuși nu aveam ce face.

N-a trecut mult și un camion german gigant, cu șase roți, s-a apropiat de noi. Nemților le-a făcut plăcere faptul că le ceream ajutor, cel puțin soldații simpli erau foarte săritori. Cu ajutorul lor am ieșit din nou pe șosea. Mașina nu pățise nimic, așa că am reușit să ajungem cu bine la biroul lui Engerbretsen din Kongsvinger, iar el s-a îngrijit ca pachetul să fie trecut peste graniță în timp ce noi ne întorceam la Oslo. La ora opt, în dimineața următoare, am putut telefona legăturii mele informînd-o că totul e în ordine și că cei implicați în această afacere pot să-și vadă liniștiți de treburi.

La Stockholm pachetul i-a fost dat lui Daniel Ring, care a făcut două seturi de copii după formele respective. Operația fiind terminată, originalele au luat imediat drumul înapoi, spre Oslo, astfel că a doua zi au fost depuse la locul lor în bancă.

★

Pînă acum treaba mersese bine. Mă stabilisem la Oslo fără ca să trezesc nici un fel de suspiciuni. Pe nemți nu-i interesa persoana mea, dar un arestat lăsase să-i scape numele de Krogh. Cu toate presiunile făcute de nemți arestatul n-a putut spune mai mult decît că el presupunea că Krogh se ocupa de transportul refugiaților în Suedia. În ce mă privește, aveam legături excelente într-o serie de sfere sociale, dintre care mai mult de jumătate nu știau cum mă cheamă sau de unde veneam. Majoritatea credeau că sînt născut și că am trăit toată viața în Oslo.

Tirziu, în toamna lui 1942, am plecat la Stockholm să dau raportul și să primesc instrucțiuni în legătură cu activitatea mea viitoare. Era mult mai ușor de stat la Stockholm acum decît înainte. Curierii aveau camere de odihnă și eu am locuit cu ei fără ca să mă prezint la poliție.

În timpul scurtei mele șederi la Stockholm m-am împrietenit cu consulul Tom Nielsen, iar cele patru zile pe care le-am petrecut în capitala Suediei au fost zile de vacanță bine nemeritată. E deosebit de plăcut să poți hoinări pe străzile bine luminate, să te uiți la vitrine și să măninci ce-ți pofteste inima. Contrastul dintre capitalele celor două țări vecine era izbitor, mai ales că primăvara anului 1942 fusese o primăvară a foamei, a lipsurilor și a mizeriei.

Pe timpul șederii la Stockholm, Ring mi-a cerut să ajut agenții care urmau să fie trimiși în Norvegia, via Stockholm, ceea ce însemna că suedezii erau mult mai înclinați să închidă ochii în ce privește anumite activități legate de lupta noastră.

Am discutat și greutățile pe care le întâmpinau agenții

veniți din Anglia din partea Milorgului, scoțind în relief nevoia unei cooperări mai strinse între Anglia și organizația militară din Norvegia. Am explicat că deși am încercat să nu am nimic de-a face cu cei de la Milorg, am fost obligat de situație să mențin legătura pe care o aveam înainte cu ei și, prin urmare, mai aveam încă relații foarte bune cu conducătorii organizației.

Înainte de a mă întoarce în Norvegia, lucru pe care l-am făcut pe ruta curierilor de la Arvika-Kongsvinger, am făcut o vizită biroului militar norvegian cu scopul de a afla care dintre agenții noștri s-a compromis, pentru a-i avertiza când ajungeam acasă.

Noul nostru drum prin pădure funcționa excelent. Aveam un om numit Aubert care era ghidul nostru la frontieră. Era un schior excelent și avea simțul orientării, fiind dispus să lucreze ca muncitor forestier. El a fost angajat de compania de cherestea și trimis în pădurile dintre Skarnen și Vestmarka, unde trăia singur, așa că lungile lui călătorii de recunoaștere a terenului nu atrăgeau atenția nimănui.

Unul dintre primii oameni scoși din țară pe acest drum a fost Andersen, brutarul. Toamna aceea le-a mers rău celor din organizația militară și mulți au trebuit să plece din țară, mai ales după ce s-a instituit starea de urgență în Trondelag în luna octombrie. Apoi o mulțime de alți cetățeni voiau să scape de mizerie și voiau să se refugieze în Suedia. Toți foloseau acest itinerar aranjat și rezervat pentru ei. Dar când unul din oamenii noștri de la Shell ne-a cerut ajutorul ca să „exporte” o întreagă familie în Suedia, noi am considerat că drumul prin pădure e prea greu pentru femei și copii și că trebuia să aranjăm ceva diferit.

Concluzia finală a fost că trebuiau să plece cu trenul și să meargă pînă dincolo de Kongsvinger, la o stație din imediată apropiere a Magnorului, iar de acolo Aubert avea să-i treacă granița. Dar lucrurile nu s-au petrecut așa. Printr-o coincidență nefericită familia a fost recunoscută la Kongsvinger, iar Aubert de-abia a reușit să scape. El ne-a raportat eșecul acțiunii și a avertizat de cele întâmplate pe un alt cetățean

care urma să treacă peste graniță și se afla în acel moment în restaurantul gării. Acesta a reușit să se strecoare afară din restaurant și să dispară, dar știrea eșecului a ajuns prea târziu la noi ca să-l mai putem avertiza pe omul de la Shell. Nemții ne-au luat-o înainte.

Datorită acestui insucces, Aubert nu a mai putut fi folosit pentru exportul refugiaților. A plecat la Stockholm și a devenit curier.

Datorită numeroaselor arestări, Stockholmul s-a gândit că ar fi bine să-mi trimită un înlocuitor. Mi-a fost trimis ca adjunct sau „umbră” un bun prieten de-al meu, coleg de școală, Halvor Rivrud, misiunea lui fiind să preia activitatea mea dacă voi fi arestat de nemți.

Reputația lui Rivrud era fără pată din punctul de vedere al nemților și, în afară de Morland, nimeni nu știa că el devenise adjunctul meu. Deoarece nu exista nimic compromițător în legătură cu el, am considerat că n-are importanță dacă împreună cu un alt coleg de școală din Rjukan, vor locui în camera mea de pe strada Therese, dar, așa cum au dovedit-o faptele, greșeam.

În aceeași perioadă, o cunoștință m-a pus în legătură cu un om care avea o benzinărie lângă cazarma gărzii din Slem-dalsveiden (un drum național ce pleacă din Oslo). Omul avea și un imobil lângă benzinărie și curînd acesta a devenit un loc de întîlnire. De asemenea, am mai găsit și alte gazde conspirative și am organizat mai multe depozite secrete. Aceste depozite erau amenajate în cele mai diverse locuri, începînd cu cămarile sau subsolurile clădirilor pînă la dulapurile din clădirile publice unde oamenii de serviciu își țineau măturile, bineînțeles numai acolo unde oamenii de serviciu făceau parte din rezistență.

Diversitatea locurilor în care dormeam, mîncam, lucram, ne întîlneam și ne ascundeam sau depozitam materiale era extraordinar de mare, dar așa trebuia să fie. Dintre ceilalți rezistenți, numai Morland cunoștea toate ramificațiile rețelei mele. Ar fi fost poate mai bine dacă fiecare și-ar fi avut o

conspirare strictă a domeniului său, dar acest lucru nu era posibil deoarece dacă eu aş fi fost prins sau desconspirat Morland trebuia să preia imediat conducerea şi să ia o serie de măsuri urgente, or pentru asta era vital ca el să cunoască întreaga reţea.

În locurile unde dormeam aveam arme de foc, deoarece nu voiam să fim prinşi fără luptă, iar ca să ne exersăm şi să ne menţinem capacitatea de luptă plecam adesea în excursii la ţară unde făceam antrenamente.

SITUAȚIA DEVINE DIN CE ÎN CE MAI GREU

În ultimele zile ale lunii octombrie 1942, doi oameni din organizație au fost arestați. Unul lucra la exportul de refugiați și pe 27 octombrie, în timp ce conducea un grup de refugiați peste frontieră, a dat peste un grănicer. A urmat un schimb de focuri, grănicerul a fost împușcat, dar omul nostru n-a reușit să fugă, fiind prins și arestat. Condițiile în care ne desfășuram activitatea deveneau din ce în ce mai grele.

În privința noastră, a șefilor de rețea, situația era următoarea: Morland era un nume pe care nemții n-aveau să-l afle niciodată, cu mine însă lucrurile s-au întâmplat altfel și asta poate pentru că erau prea mulți aceia care mă cunoșteau, inclusiv agenți veniți din Marea Britanie. Cu toate astea, nimeni nu bănuia ce cursă de urmărire aveau să declanșeze nemții după ce mi-au descoperit identitatea. Dar deocamdată n-aveam de ce ne plînge.

Serviciul de curieri funcționa ca o mașină bine unsă și, pe 18 decembrie, mi-am scris cel de-al 23-lea raport. După instituirea stării de urgență de la Trondheim, mesajele de acolo erau trimise la Oslo și noi le trimiteam prin curierii noștri la Stockholm. Situația era disperată, dar omul nostru din Trondheim, un lucrător la căile ferate, continua să lucreze foarte bine, legătura din Oslo a acestuia fiind însuși

șeful gării Oslo. Pentru a ne asigura posibilitatea de a ne deplasa în voie ne confecționam pașapoarte și permise de liberă trecere de diferite tipuri. Învățasem această meserie pe vremea când activam împreună cu Grupul 2. Aveam doi oameni care lucrau la ziarul Morgenposten și care ne făceau rost de toate tiparele și materialele de care aveam nevoie pentru tipărire. Tot ce trebuia să procurăm era modelul și hîrtia, dar asta nu constituia o problemă, deoarece aveam susținători peste tot.

Datorită oamenilor noștri eram atît de bine informați încît atunci cînd naziștii au hotărît să facă anumite desene pe hîrtia ce o foloseau pentru emiterea de legitimații și permise am aflat repede de această decizie și am luat imediat măsuri ca și documentele noastre să fie „desenate” ca să pară autentice. Luînd în considerație aceste pătrunderi ale oamenilor noștri în toate domeniile de activitate din Norvegia, Stockholmul și Londra ne încredințau cele mai diverse misiuni. Astfel, am primit ordin de la Londra să culeg informații despre producția de apă grea a uzinelor din regiunea Telemark. Prin același ordin ni se cerea să procurăm un kilogram de apă grea și să-l trimitem la Londra. Pe vremea aceea țineam legătura cu Einar Skinnarland, care ne-a ajutat să ne îndeplinim misiunea, astfel că am putut comunica Londrei că la sfîrșitul lunii septembrie producția de apă grea era de 130 litri pe lună, din care 100 de litri erau trimiși în Germania. De asemenea, la scurt timp după aceea, Londra a primit o sticlă care conținea un litru de apă grea.

La sfîrșitul lui august Stockholmul ne-a cerut să obținem informații despre „zonele de apărare” ale țărmului maritim norvegian. Ni se cerea să aflăm dacă aceste zone sînt minate; cîte mine fuseseră plantate; cum arată navele de patrulare germane; ce fel de armament au la bord; ce fel de permise au pescadoreanle care pescuiesc în zonele interzise etc.

Serviciul de salvare putea să ne dea multe informații la zi despre aceste probleme, dar nici ei nu cunoșteau toate datele de care aveam noi nevoie, așa că în luna octombrie căpi-

tanul Holter, secretarul general al serviciului, a făcut un tur de inspecție de-a lungul țărmului Țării de vest. El a reușit să strîngă informațiile cerute, iar noi le-am trimis celor care aveau nevoie de ele.

În cursul toamnei am avut mult de lucru cu parașutarea de arme și de instructori. Astfel, pe 30 septembrie am primit ordin să-i transmit lui Einar Skinnarland, care devenise agent al serviciului secret britanic, că urma să primească anumit echipament din Anglia. Echipamentul urma să-i fie parașutat lingă lacul Mossann, într-o noapte care îi va fi indicată de postul de radio Londra, iar Skinnarland trebuia să asculte atent buletinul de știri și dacă speakerul va pronunța cuvintele: „Dette er siste nyhetene fro London” să știe că în noaptea respectivă va veni avionul și să ia măsurile necesare.

Acesta era, de altfel, procedeul clasic folosit cu ocazia parașutărilor de echipament și instructori. La buletinul de știri de la ora 7,40 ni se transmitea o parolă prin care ni se indica ziua cînd veneau avioanele din Anglia. De obicei acestea veneau marțea, miercurea și joia, iar de datoria noastră era să aprindem focuri sau să facem alte semnale luminoase pe locul unde trebuia să se execute parașutarea.

Eu am participat la astfel de acțiuni la Spolen și Honefer, și de fiecare dată lucrurile s-au desfășurat normal.

Situația politică internă, confiscarea averii evreilor și trimiteria lor în lagărele de exterminare din Germania, precum și evoluția situației pe fronturile celui de-al doilea război mondial, mai ales victoria englezilor de la El Alamein și ofensiva din Pacific au dat un nou avînt mișcării de rezistență, iar moralul nostru a crescut. Însă lupta noastră era mai grea ca înainte. Nemții și fasciștii norvegieni și-au intensificat acțiunile împotriva mișcării de rezistență, determinați și de numărul mare de parașutări care aveau loc în perioada respectivă. Raidurile, și mai ales scotocirea unor zone și orașe erau și mai amănunțite. De crăciun m-am dus la Rjukan și mi s-a povestit cum au decurs raidurile în oraș în ziua de 3 decembrie. Cel puțin, casa părinților mei a fost întoarsă pe dos. Raidurile au fost determinate de faptul că asupra unui grup de

parașutiști trimiși să arunce în aer fabrica de apă grea și care au fost prinși de Gestapo, s-a găsit o hartă pe care era trecut și Rjukanul. Victimă a raidurilor a căzut și un prieten de-al meu, care a fost maltratat groaznic de Gestapo. Prin aceste acțiuni Gestapoul își atrăgea și mai mult ura populației și ne îndemna pe noi să luptăm cu și mai multă hotărîre.

URMĂRIT DE GESTAPO

Un agent pe care îl aveam în legătură, un mason, a fost nevoit să-și părăsească domiciliul intrucît fusese căutat la telefon de mai multe ori de către o persoană foarte suspectă.

Acest fapt ne-a pus în stare de alarmă, mai ales că masonul avea acasă numărul meu de telefon de la o casă conspirativă. Am hotărît să renunțăm la folosirea acesteia, dar cîteva zile mai tîrziu trebuia să verific anumite date și nu puteam face treaba asta decît mergînd pînă la casa respectivă. În timp ce mă apropiam de casă am observat mai multă lumină ca de obicei după perdelele lăsate. La început am crezut că sint vedenii de ale mele, dar chiar și așa am ezitat să mă apropiu de ușă. Mă întrebam dacă nu era mai bine să caut un telefon public și să telefonez. În cele din urmă n-am mai ezitat și am intrat în clădire, am urcat scara și am sunat la ușă. O secundă sau două după aceea ușa a fost trîntită de perete și eu priveam la gura unui pistol. Cel care mă ocnea cu pistolul și-mi spunea să întru era un norvegian. În spatele lui am mai putut zări alți doi oameni. Involuntar am dus mina la buzunarul hainei unde aveam pistolul închis în toc, dar polițistul norvegian s-a apropiat de mine și mi-a pus pistolul în piept.

— Intră imediat înăuntru!

— Să fii tu al dracului și tot nu intru! am țipat eu și l-am pocnit peste mină de a scăpat pistolul. Am luat-o la fugă pe scările în spirală și deși au tras două focuri după mine, fiind întuneric, nu m-au nimerit.

În stradă mă aștepta un camarad cu mașina. Motorul a început să duduie în timp ce eu mă urcam în fugă, apoi mașina a țîșnit cu toată viteza înainte. Nu știu care a fost motivul pentru care cei trei oameni care se aflau în apartament nu ne-au urmărit, probabil că i-a împiedicat noaptea de tăciune de afară. Se părea că am reușit să scap, când am descoperit un lucru care nu-mi făcea deloc plăcere. În timp ce fugeam, servieta mi s-a deschis și mi-a căzut afară un caiet de notițe. După câte știam, nu se afla nimic periculos în caietul acela, dar nu eram sută la sută sigur de asta.

Trebuia să-l recapăt cu orice preț, dar am zis că-i mai bine să mă schimb înainte de a mă întoarce să-mi caut caietul. Evident că aș fi fost repede recunoscut dacă aș fi purtat aceeași manta militară de culoare cenușie și căciula de blană. Aveam haine de schimb într-un apartament care se găsea nu prea departe de locul cu pricina.

Am ajuns la blocul în care se afla apartamentul respectiv, dar nici n-am apucat să ajung la scări când am auzit împușcături și oameni alergând. Se întâmpla ceva și în mod cert nemții ajunseseră și aici.

În situația aceasta am hotărît să merg să-mi iau caietul fără ca să mă mai schimb. Am pus mina pe pistol și m-am îndreptat direct spre casa de unde tocmai se trăsesse după mine. M-am strecurat pe lângă zid în curte și m-am dus până la colțul unde credeam că pierdusem caietul. L-am găsit căzut pe un morman de zăpadă, l-am luat și am ieșit foarte liniștit pe poartă. Ulterior am aflat că Fehmer, ofițerul de la Gestapo de care ne temeam cel mai mult, a scris următoarele despre cele întâmplate.

„Ceea ce pot eu să afirm este că Sonsteby s-a întors din nou la casa aceea după ce el și tovarășul său au scăpat fugind pe scări. Sonsteby s-a mai dus și la blocul de lângă benzinărie. Cei doi oameni din poliția strategică și polițistul nor-

vegian au fost slabi și ineficaci, iar Sonsteby a reușit să fugă. Fiindu-le teamă să nu o pățească, cei trei n-au raportat acest fapt superiorilor lor și, în felul acesta, prin greșeala săvârșită de ei, mi-au îngreunat și mai mult cercetările“.

De îndată ce a fost posibil am luat legătura cu Morland și Rivrud și i-am avertizat să nu mai folosească respectivele case conspirative. După cele întâmplate trebuia neapărat să-l gădesc pe mason și să stau de vorbă cu el ca să aflu ce s-a întâmplat. Când l-am găsit, mi-a spus că el și un om din Grupul 2 urmau să aibă o întâlnire în casa aceea conspirativă, la o anumită oră. Masonul luase măsuri de precauție, deoarece cu o zi sau două mai înainte noi avuseserăm împreună o mică „experiență“, așa că pentru orice eventualitate băgase un pistol în buzunarul drept al paltonului. În timp ce suna la ușă ținea mina în buzunar. Ușa a fost deschisă brusc și trei nemți au țipat la el citii ținea gura: „Mîinile sus!“.

Masonul a reacționat rapid. A tras prin buzunarul paltonului rănind doi nemți, care s-au prăbușit la pămînt, al treilea a tras o rafală de gloanțe după mason în timp ce acesta și tovarășul său alergau pe scări spre ieșire, dar nici un glonț nu și-a atins ținta. Incidentul îl tulbura adînc pe mason, nu că i-ar fi părut rău de nemții pe care i-a împușcat, ci de teama represaliilor la care se dedau aceștia după astfel de incidente. Dar în focul luptei noi nu trebuia să ne gîndim la astfel de lucruri și nici nu puteam renunța la luptă pentru că era posibil să fie și unele victime inocente. De altfel, acest punct de vedere era împărtășit și de superiorii noștri din Londra și Stockholm.

Marele nostru noroc a fost că nemții nu știau precis cine i-a împușcat pe cei doi agenți, dar chiar și în aceste condiții era nevoie să-l scoatem pe mason din țară. Am aranjat ca un lucrător de la Esso împreună cu mine să-l ducem pe mason pînă la Kongsvinger într-o autocisternă de îndată ce se va ivi o situație favorabilă.

Ziua următoare a decurs normal, dar cealaltă ne-a adus vești tulburătoare care m-au determinat să-i telefonez d-nei Andersen la brutărie. În momentul în care mi-a răspuns am

avut impresia că ceva nu era în ordine! Ulterior am aflat că nemții se instalaseră la brutărie cu o zi înainte. Doamna Andersen mi-a spus mai târziu că pe la ora 11 seara a sunat cineva la ușă și s-a dus să deschidă. Când a deschis ușa a văzut afară un mare număr de nemți care o întrebau dacă acolo locuiește Reidun Andersen. La această întrebare d-na Andersen le-a răspuns nemților că, intrucit Reidun e fiica ei, aceștia nu poate locui în altă parte. Atunci, nemții au împins-o la o parte din ușă, au intrat în casă și au arestat-o pe Reidun, pe care au dus-o la cartierul general al Gestapoului unde au anchetat-o aproape cinci ore.

La început fetei brutarului i s-a arătat o fotografie a unui om pe care-l văzuse de nenumărate ori la ei acasă, polițistul și atletul Berg. Apoi nemții au scos o poză și mai mare, pe care o țineau astfel încât ea să nu vadă cine era cel din poză, apoi au întors-o foarte repede, astfel încât Reidun s-a trezit brusc în fața fotografiei mele. Totuși, ea a negat că i-ar cunoaște pe cei ale căror fotografii i-au fost arătate și, în cele din urmă, a fost închisă în închisoarea Grini, de unde, lucru destul de ciudat, a fost eliberată după trei luni de detenție.

Înainte de asta, totuși, pe când se mai afla încă la sediul Gestapoului, în seara aceea plină de peripeții, s-a întâmplat ceva care a făcut să-i înghețe sîngele în vine. La sfîrșitul interogatoriului, în timp ce ea era scoasă din încăpere i-a văzut pe Halvor Rivrud și T. Aarnes, care erau aduși înăuntru și puși la zid cu minile ridicate deasupra capului. Ce se întimplase?

După ce nemții mi-au aflat adevăratul nume s-au dus direct în strada Therese și i-au arestat pe cei doi, care se aflau acasă. La interogatoriile care au urmat, așa cum mi-a spus un fost coleg de detenție al lui Aarnes, aceștia au fost maltratați groaznic.

Fostul deținut era din Drammen și fusese eliberat la puțin timp după arestarea lui Rivrud și Aarnes. Am aflat de existența lui printr-un agent de-al nostru pe care îl aveam chiar în închisoare. Am rugat-o pe mama, care se pricepea să

facă un lucru de genul acesta mai bine și mai discret ca noi, să-i facă o vizită fostului deținut și să afle o serie de date despre Aarnes. Acesta i-a spus mamei că Aarnes fusese anchetat vreo patru sau cinci ore după care a fost aruncat în celulă plină de sînge și fără cunoștință.

Iată și povestirea lui Aarnes privitoare la anchetă:

„Am fost dus la anchetă după ce am fost arestat împreună cu Halvor în luna ianuarie 1943. La ora unu am fost dus la etajul unu (clădirea de pe strada Moller 9, unde eram și întemnițați) pînă în fața ușii unei celule. Când s-a deschis ușa am văzut trei oameni stînd în interiorul încăperii. Am mai observat o masuță cu o mașină de scris. Înainte ca ușa să se închidă în urma mea, unul din cei trei s-a aruncat asupra mea și m-a apucat de gît. În timp ce mă țira spre mijlocul camerei, mă strîngea tot mai tare de gît. În același timp, ceilalți doi luau poziție în spatele meu. Toate aceste manevre au avut un efect șocant asupra mea și mi-am dat seama că nu voi mai putea da un răspuns plauzibil întrebărilor pe care urmau să mi le pună și la care mă gîndisem din momentul în care am fost arestat. Pe neașteptate m-am trezit în cu totul și cu totul altă lume.

Nu mai puteam răsufla cînd mi s-a dat drumul și mi s-a pus prima întrebare. Am răspuns că nu știu nimic, dar aproape instantaneu am primit o lovitură în față. În aceeași fracțiune de secundă am mai primit o lovitură în ceafă. Apoi mi s-a pus cea de a doua întrebare, iar eu am răspuns că nu știu și am mai primit două lovituri. Și așa a decurs toată ancheta. Întrebările se puneau atît în germană cît și în norvegiană.

Cei trei luau parte activă la „anchetă”. Țipau, loveau și se învîrteau în jurul meu. Unul avea un fel de biciușcă de piele cu care mă lovea, iar un altul de furie și-a rupt galoșii și mă lovea cu fișii de cauciuc.

Lucrau într-o stare de frenezie pînă cînd au făcut spume la gură și erau foarte hidoși. Cînd se stropeau cu sînge pe față, lucru ce s-a întimplat de mai multe ori, se infuriau și mai mult.

Încetul cu încetul am intrat într-o stare de amorțeală și

corpul meu era pe jumătate anesteziat, pur și simplu nu mai simțeam loviturile.

Nu știu de câte ori mi-am pierdut cunoștința. De câte ori îmi reveneam mă aflam întins pe dușumea, iar cei trei oameni alergau în jurul meu tipind să mă scol. Dacă nu mă ridicam destul de repede eram apucat de păr și așezat pe scaun. De îndată ce-mi veneam mai mult sau mai puțin în simțiri ei reluau tratamentul, dar de fiecare dată aveau nevoie de mai puțin timp ca să mă facă să leșin.

În cele din urmă s-au oprit. Unul dintre ei, șeful (ulterior am aflat că se numea Hohler), mi-a spus în nemțește că :

«Tortura e ca și o simfonie. Are câteva părți. Acum ai făcut cunoștință cu prima parte. Diseară, la Terasa Victoria, vei cunoaște și partea a doua și a treia și apoi vom vorbi. Te vom băga în lațuri ce se strâng în șuruburi și te vom sfârși în bucăți».

După aceea am fost scos afară, m-am spălat pe față și am fost pus cu fața la zid, simțindu-mă foarte rău și depri-mat. La ora șase, atît eu cît și Halvor am fost duși cu mașina la Terasa Victoria, fiecare legat de un neamț de la Gestapo. Am văzut fața lui Halvor și mi-am dat seama că și el fusese tratat la fel ca și mine. La Terasa Victoria am fost băgat într-o celulă. Undeva, în apropiere, se auzea muzică ușoară transmisă la radio. Aparatul de radio era deschis la maximum. Stînd acolo am început să nu mai fiu stăpîn pe mine și să-mi fie frică că n-o să pot tăcea, dacă vor folosi metode de tortură mult mai rafinate.

Au trecut câteva ore și nu s-a întîmplat nimic. Pe la miezul nopții doi oameni de la Gestapo au venit la mine, dar în loc să mă ducă la anchetă, m-au băgat într-o mașină și m-au dus înapoi pe strada Moller.

Noi n-am mai avut nici un fel de vești despre Rivrud, dar credeam că a pătît-o și mai rău decît Aarnes.

Un telefon pe care l-am dat la apartamentul de pe strada Therese ne-a arătat că nemții încă nu pleaseră de acolo, așa că Michelsen a fost nevoit să treacă și el în clandestină-

tate. În ce mă privește, știam că nemții îmi aflaseră numele, dar întrebarea era ce altceva mai cunoșteau? În orice caz, trebuia să mă adaptez la noua situație și să-mi văd mai departe de treabă. Era neplăcut să mă gîndesc la ce se putea întîmpla părinților, dar cînd am discutat cu mama această problemă ea m-a îndemnat să continui activitatea pe care o desfășuram. Dacă părinții mei ar fi plecat în Suedia, nemții ar fi arestat-o pe sora mea și pe soțul ei, așa că părinții au spus că preferă să stea unde se află.

Deci, într-o singură noapte au fost arestați Rivrud, Aarnes, fiica lui Andersen, Reidun, soția masonului, iar Sverre Ellingsen a fost luată ca ostatec. Ea a fost dusă la Grini, dar, din fericire, a fost eliberată destul de repede. Cum s-a întîmplat că a intrat în acest cerc? Într-o zi a telefonat un om și i-a spus că vrea să-l întîlnească neapărat pe Ellingsen. Cînd i-a răspuns că acesta nu era acasă, respectivul a rugat-o să-i spună soțului ei să dea un telefon la un anumit număr ca să aranjeze o întîlnire. Ellingsen și cu mine am discutat această problemă și am hotărît ca el să telefoneze la numărul respectiv ca să vedem despre ce este vorba, iar Ellingsen a stat de vorbă cu un om care i-a spus că fusese în arest la Moller și deținea o serie de informații ce ar interesa organizația noastră.

Cu cît discutam mai mult despre această problemă, cu atît ni se părea mai periculoasă, dar, pe de altă parte, ne gîndeam că în cazul în care omul era un agent provocator sau informator era important pentru el să ne cîștige încrederea, or, în acest caz, nemții nu vor intra în acțiune la primul contact pe care îl va lua cu noi agentul lor. Din contră, ei vor aștepta ca acesta să ne cîștige încrederea și să afle cît mai multe informații despre noi.

În cele din urmă ne-am hotărît să-l întîlnim pe Monsen, cum își zicea el, și am aranjat o întîlnire pentru ora opt seara, la Fîntina Ursului din Majorstue. Era întuneric beznă cînd ne-am apropiat de locul de întîlnire. Eram înarmați, iar o mașină cu motorul în funcțiune ne aștepta în apropiere.

Înfățișarea omului nu te îmbia să ai încredere în el, dar mai ales ochii îl trădau. După ce am discutat cu el câteva mi-

nute am aranjat o altă întâlnire, dar atît Ellingsen cît și eu nu mai aveam vreo îndoială că omul era informator, un trădător.

Și acesta era adevărul. Șeful Gestapoului, Fehmer, a spus unui subordonat că a reușit să dirijeze un agent pe o pistă care putea să ducă la capturarea lui Sonsteby.

Fehmer i-a explicat subordonatului că acest agent al lui, un norvegian, căruia i-a dat pseudonimul de Monsen, urma să o întâlnească pe Sverre Ellingsen, al cărei soț era un colaborator apropiat al lui Sonsteby, și a adăugat: „Intenția mea este să aflu dacă Ellingsen, pe care vreau să-l arestez, mai este încă în legătură cu Sonsteby. Principalul este să-l prindem pe Sonsteby, așa că nu vom supraveghea această primă întâlnire, deoarece eu știu din experiență că cei din rezistență sînt foarte precauți și o să-și dea imediat seama de primejdie dacă se petrece ceva neobișnuit prin apropiere.”

După ce s-a întâlnit cu noi, Monsen, așa cum ne așteptam, s-a dus direct la Fehmer și i-a raportat totul. Din descrierea pe care acesta a făcut-o, Fehmer și-a dat seama că eu l-am însoțit pe Ellingsen, dar ocazia de a mă aresta o pierduse, deoarece a doua întâlnire n-a mai avut loc.

Trei zile mai tîrziu m-am îmbrăcat cu o haină albă și m-am urcat în cabina autocisternei conduse de omul de la Esso. Autocisterna avea în spate un locșor unde se băgau furtunurile pentru pomparea benzinei, care, de obicei, se încuia. Am scos furtunurile și țevile de acolo, l-am băgat înăuntru pe Ellingsen, apoi l-am încuiat pe dinafară.

Am ajuns la Kongsvinger fără nici un fel de eveniment mai deosebit. Ellingsen a ieșit din ascunzătoare și împreună ne-am dus la Engerbretsen, în timp ce omul de la Esso s-a înapoiat cu mașina la Oslo. Ellingsen și cu mine ne-am continuat drumul normal peste graniță și curînd am ajuns la Stockholm.

La Stockholm am putut să mă odihnesc și să mă bucur de libertate, nemaifiindu-mi frică să mă apropii de colțul străzii de teamă să nu fiu arestat. Apoi, după o verificare și o instruire scurtă, am luat din nou trenul spre Arvika și, peste

graniță, din nou la Oslo. Controalele erau mai stricte și era o satisfacție să prezint la control acte pe care mi le confecționasem singur și toată lumea să le ia drept acte foarte bune. Nu cred că păream suspect și aveam încredere în permisul meu de liberă trecere prin zona de frontieră, permis făcut pe numele de Horstrond, încărcător de cherestea. Nimeni nu vedea nimic suspect ca un muncitor forestier să se plimbe prin păduri.

GESTAPOUL LOVEȘTE

Cînd m-am întors la Oslo am aflat că o seamă din oame-nii noștri au fost arestați pe strada Bogstadsveien 53 și că a fost arestată și gazda. De asemenea, a fost arestat și lucră-torul de la benzinăria de peste drum. Cam asta era tot ce se întîmplase. Se părea că Rivrud și Aarnes au rezistat și n-au spus nimic la anchetă. Eram în stare să ne ocupăm foarte calmi de toate aceste probleme, deși Michelsen a rămas ascuns pentru o bună perioadă de timp. Apoi Rivrud și Aarnes au fost trimiși în Germania.

Mi-am găsit o altă gazdă, unul dintre doctorii de la cli-nica de ginecologie. Prin acest doctor l-am cunoscut pe re-verendul Dagfinn Hauge, care făcea parte dintr-o asociație de binefacere ce se ocupa cu împărțirea pachetelor cu mâncare provenite din Danemarca. O mare cantitate din alimente era distribuită spitalelor, dar nu toată cantitatea era consumată de bolnavi. Surplusul, în bună parte, ajungea la organizațiile ilegale. De fapt noi primeam o cantitate atît de mare de ali-mente încît am fost nevoiți să organizăm o magazie, iar ma-gazionerul care se ocupa de această problemă și-a găsit un coleg care a organizat o „cămară” la el acasă.

O altă persoană ale cărei servicii le-am pierdut în aceas-tă perioadă a fost Henry Overby, radiotelegrafistul cu care

lucram eu. La ora cinci dimineata, in ziua de 8 ianuarie, nemtii, inarmați cu puști-mitraliere, s-au napustit in casa in care locuia impreună cu părinții. Dar nemții n-au observat că mai era o intrare prin spatele casei, pe unde Overby a reușit să se strecoare afară și să scape chiar de sub nasul lor. Totuși, nemții au arestat-o pe sora sa și au inchis-o in inchisoarea Grini.

Pierderea serviciilor lui Overby m-a determinat să string și mai mult legăturile cu Milorgul. Pe vremea aceea, omul meu de legătură cu conducerea Milorgului era Kai Holst, dar eu aveam și alte legături, așa cum era Ole Borge, care a devenit ulterior șeful de stat major al organizației militare.

Aveam, de asemenea, și alte contacte, in special cu succursalele Milorgului, așa cum erau: informațiile, secția armament, aprovizionare și obișnuitele grupe de vânători care cutreierau țara de la un capăt la altul.

Desigur, nu puteam afirma că din punct de vedere al conspirativității acest lucru era bun, dar eram destul de bine instruiți de viață pentru activitate clandestină, iar pericolul de a ne desconspira unul pe altul era mai mic decât și-ar putea imagina cineva.

Intimplarea rămîne, desigur, un factor care trebuie luat in considerație și de mai multe ori riscam să ne desconspirăm cu toții. Ceilalți imi atrăgeau atenția că eram căutat atit de insistent de nemți încit aș face mai bine să plec din țară ca să nu-i desconspir și pe ei. In principiu eram de acord, dar voiam să mai rămîn pînă in mai sau iunie cind se întorceau zilele lungi de vară.

In fond, ce puteau afla nemții de la mine dacă aș fi fost prins? Nu prea multe. Eu mă întilneam cu oamenii mei in stații de tramvai, la colțuri de stradă, in parcuri, pe stradă, in holul unor bănci, in magazine și n-aveam nici cea mai mică idee unde locuiau sau lucrau. Dar eu îi cunoșteam pe mulți pe numele lor adevărat și prin asta eram „periculos”.

Cind, pe la sfîrșitul lui ianuarie, valul de arestări a trecut, ne-am dat seama că anchetele n-au dat rezultate pozitive pentru nemți. In același timp era ușor de observat că după înfringerile de la Stalingrad și din Libia nemții și-au luat

noi măsuri de securitate, au impus noi restricții, iar controalele au devenit mai severe.

Pe 23 februarie, in timp ce mama era plecată la Notodden ca să ia parte la înmormintarea bunicii, tata a fost arestat. Intimplarea a făcut ca mama să-l vadă in timp ce se afla in gara Mall așteptind ferryboat-ul spre Oslo. A fost o grea lovitură pentru ea. La început avea grija mea, apoi, colac peste pupază, a venit și arestarea tatii, dar mama a luat lucrurile cu foarte mult calm. S-a dus la Oslo de îndată ce a avut timp și in Capitală, pe neașteptate, am dat unul peste altul. I-am spus că eu n-am reușit să ies din țară, dar că eram tocmai pe punctul de a pleca.

Michelsen, care stătuse ascuns pînă acum, a considerat că pericolul a trecut și s-a întors acasă, dar nici n-a ajuns bine că Gestapoul l-a și arestat. Pe 19 martie, la ora trei noaptea, opt soldați au apărut in apartamentul lui și au făcut o percheziție dar n-au găsit ascunzătoarea secretă de sub șifonier. La ora șase au plecat luîndu-l pe Michelsen cu ei, lăsîndu-i însă soția in pace. De îndată ce a văzut că situația s-a liniștit puțin, doamna Michelsen s-a apucat de treabă. Avea de golit ascunzătoarea și să scoată din casă aparatul de transmisie portabil care era ascuns in pivniță și toate aceste lucruri trebuiau făcute mai înainte ca nemții să revină și să facă o percheziție mai minuțioasă. Familia Michelsen avea in gazdă o fată din Rjukan și cele două femei au împachetat totul in două geamantane mari. La ora opt, două ore după plecarea nemților, ele au dus geamantanele foarte grele la o băcănie și asta cu toate că d-na Michelsen era gravidă.

Apoi s-au reîntors acasă, de unde, deși gravidă, d-na Michelsen a fost scoasă de către șeful Gestapoului, Fehmer. Din cauza emoțiilor și necazurilor prin care a trecut s-a îmbolnăvit și a rămas ținută in pat, paralizată, șase luni de zile, timp in care a născut o fetiță in luna noiembrie 1943. După anchetă, soțul ei a fost trimis in Germania unde a murit in luna iulie 1944.

In noaptea in care Gestapoul l-a arestat pe Michelsen, nemții au mai arestat pe frații Haga, care adăpostiseră mai

mulți agenți din Anglia, i-au făcut o vizită Mariei Ek, prietena cea mai bună a mamei mele, din Oslo, unde am locuit de mai multe ori după arestarea lui Aarnes și Rivrud. S-a întâmplat ca mama să fie acolo când s-a petrecut acest lucru și ea mi-a povestit următoarele:

„La ora trei noaptea, trei oameni de la Gestapo s-au năpustit în apartament cu pistoalele în mîini, gata să tragă. Au căutat peste tot. Într-o cameră se aflau chiriașii d-nei Ek, doi frați numiți Hille. Aceștia au fost întrebați dacă cunoșteau ceva despre Gunnar Sonsteby și dacă acesta locuise în apartamentul respectiv. Ei au negat că ar ști ceva, dar când nemții i-au întrebat dacă treceam des pe acolo, ei au spus că fusesem într-o noapte, însă e mult de atunci.”

D-na Ek și mama au fost chestionate de Fehmer în persoană. Acesta i-a spus mamei că fiul ei este un criminal de temut.

Cei de la Gestapo și-au dat curînd seama că nu aveau ce afla de la persoanele găsite în apartament la ora aceea, deși un norvegian devenit notoriu a încercat să o tragă pe mama de limbă. Luînd-o de o parte, i-a spus:

— Sint norvegian și mie puteți să-mi spuneți adevărul, d-nă Sonsteby. Nu-i așa că fiul dumneavoastră este în Suedia?

Mama n-a căzut în cursă și i-a răspuns că ea nu mai știe de mult nimic de soarta mea.

Nemții au luat-o ca ostatecă pe d-na Ek și au dus-o la închisoarea Grini, unde a rămas pînă la sfîrșitul războiului.

La ora patru nemții au plecat lăsînd-o pe mama într-o stare de nesiguranță. Ea se aștepta ca nemții să se întoarcă în orice clipă ca să o aresteze. Nenorocirea era că stabilisem ca la ora nouă să vin și să stăm de vorbă. Nu știu de unde avea ea ideea preconcepută că dacă va reuși să-i trimită vorbă d-nei Andersen, vestea despre cele întimplale va ajunge la mine la timp și eu n-o să mai merg să o vîd.

Un timp s-a tot gîndit ce să facă. Era convinsă că nemții au lăsat o santinelă și că n-avea nici o șansă să plece de acasă. Apoi a renunțat la ideea de a mă preveni și a scris o

scrisoare surorii ei de la Notodden, spunîndu-i ce s-a întimplat.

A pus scrisoarea în plic, l-a timbrat și l-a aruncat pe geam, în speranța că plicul va ajunge la destinație. Așa s-a și întimplat. Cineva, un suflet bun, a găsit scrisoarea și a pus-o la poștă.

La ora cinci și jumătate mama s-a răzgîndit și a hotărît să facă totul ca să mă anunțe, însă nemții îi luaseră mai toate obiectele de îmbrăcăminte cînd au plecat, dar ea a găsit un palton vechi pe care l-a îmbrăcat peste pijama. Apoi, s-a furișat afară, pe stradă, unde nu era tipenie de om. Încercînd să se comporte ca și cum totul ar fi fost în ordine, ea a mers pe cele mai curioase drumuri pînă la Gara de Est, unde s-a plimbat puțin ca să vadă dacă nu era urmărită. Cînd a crezut că s-a verificat destul și nu era nimeni în urma ei, s-a decis să meargă la d-na Andersen. D-na Andersen stătea la vreo 6—7 minute de mers pe jos de la Gara de Est, dar, încercînd să scape de urmăritori imaginari, mama a făcut mai mult de o oră.

D-na Andersen nu știa unde mă aflam, dar cunoștea numărul de telefon al șoferului de taxiuri care era în serviciul meu. Acesta avea numărul de telefon al gazdei mele conspirative și m-a anunțat ca să nu mă mai duc să o vîd pe mama.

I-am scris mamei un bilețel în care îi spuneam că plec peste două sau trei zile și am asigurat-o că am să-i scriu de îndată ce sosesc la Stockholm pe adresa unei cunoștințe din Rjukan. După asta mama s-a liniștit în privința mea, dar trebuia să se gîndească la tata care era închis la Grini.

Prietenii din poliție m-au avertizat că trebuie să plec imediat din țară. I-am asigurat că așa voi face în cel mai scurt timp, promîndu-le să fiu departe în luna mai, cînd aveau să fie din nou zile lungi de vară nordică. Așa că am mai stat o lună în Oslo, evitînd toate locurile periculoase și nedormind niciodată două nopți la rînd în același loc. Apoi, pe 12 aprilie, am luat-o pe drumul cunoscut ce ducea în Suedia, făgăduînd că o să mă întorc la toamnă cînd nopțile vor fi lungi și va fi din nou întuneric.

Mai înainte cu citva timp, principalul nostru curier, Juden, fusese arestat de suedezi și ajunsese în Anglia.

Serviciul de curieri fusese schimbat. Curierii ce veneau din Stockholm nu mai treceau frontiera, deoarece nu era glumă să ai de-a face cu grănicerii suedezi. În timp ce treceam granița am avut o întâlnire cu ofițeri din personalul de apărare suedez și am stabilit o modalitate de informare a acestora cu date din Norvegia, în special din zona de frontieră. Am încercat să închei un acord bine definit, prin care să se asigure liberă trecere curierilor noștri pe itinerarii dinainte stabilite, dar suedezi n-au promis nimic concret. Cu toate acestea, de atunci n-am mai avut necazuri, ei nu s-au mai legat de curierii norvegieni.

IN SUECIA ȘI ANGLIA

M-am pregătit să-mi petrec primăvara în Suedia. Era interesant să stai la Stockholm și să privești întreaga activitate de acolo, deși curind am început să mă plictisesc. Daniel Ring plecase în Anglia și biroul, condus acum de Sverre Ellingsen, fusese trecut la Militærkontoret norvegian, deși mai era încă subordonat englezilor, adică S.O.E.-ului. La începutul lui 1942, s-au produs o serie de schimbări în organizația norvegiană din Marea Britanie. S-a înființat un departament special (F.O.4) care se ocupa de toate problemele legate de mișcarea de rezistență din Norvegia, ceea ce practic însemna că se ocupa de Milorg. În același timp au avut loc schimbări în relațiile dintre norvegieni și S.O.E., organizația care colabora cu toate mișcările de rezistență și ilegale din țările ocupate. Se înființase chiar un comitet special de colaborare. În timp ce organizația norvegiană devenea tot mai cuprinzătoare, agenților S.O.E. trimiși de Londra în Norvegia le era foarte greu să opereze fără a da peste cei din Milorg, or eu știam din proprie experiență cât de ușor se puteau isca neînțelegeri și cât de ușor aceste neînțelegeri puteau duce la distrugerea grupărilor de rezistență.

Era normal ca cei din Compania norvegiană independentă să dorească ca acțiunile întreprinse de ei să fie recunos-

cute și de autoritățile norvegiene. Concepția potrivit căreia se separau acțiunile norvegiene de cele engleze a fost înlocuită cu o politică de cooperare, care, cu timpul, a devenit foarte strinsă.

La Stockholm l-am întâlnit pe șeful Militaerkontoretului și pe un colonel venit din Londra special pentru a strânge și mai mult legăturile cu Milorgul. Mi s-a cerut să-mi spun părerea despre Milorg și le-am explicat că în vara și toamna anului 1941 se părea că nu există speranțe că vom reuși să punem pe picioare o organizație militară clandestină, deoarece nu era încă momentul. În plus, s-au comis greșeli fatale și am suferit pierderi grele, dar am cîștigat o experiență valoroasă, personal avînd o mare încredere în această organizație. Succesorul lui Moyen, Hauge, lucra excelent. Era foarte vigilent și aveam cele mai bune păreri despre el și despre activitatea lui. Le-am mai spus că este un mare avantaj că șefii Milorgului sînt civili, chiar și datorită faptului că ei nu sînt atît de suspicioși de nemici ca fostele cadre ale armatei. Mai mult decît atît, era greu ca ofițerii de carieră să-și schimbe felul lor de a gîndi și se adaptau greu cerințelor activității ilegale.

L-am spus colonelului despre intențiile mele de a sta toată vara în Suedia, iar pe la sfîrșitul lui august să mă întorc la Oslo ca să-mi continui activitatea. Imi dădeam seama că era greu să stau atîta timp în Suedia fără a încerca să mă întorc acasă.

Colonelul englez mi-a propus să plec cu el în Anglia. Se gîndea ca acolo să intru în Compania norvegiană independentă pentru a fi instruit, urmînd ca ulterior să mă trimită înapoi în Norvegia. Mi-a plăcut această propunere, dar doream să am garanția sigură că după instruire voi fi trimis în Norvegia, însă din nou n-am primit un răspuns ferm.

Am ezitat dacă să plec sau nu în Anglia, deoarece prevedeam greutăți în legătură cu întoarcerea mea în Norvegia în toamnă și de aceea am cerut cîteva zile de gîndire. Auzisem de fantastică instruire pe care o primeau oamenii noștri în

Anglia și pentru că doream să fiu și eu instruit după metode englezești am hotărît să accept totuși propunerea.

Ca să pot pleca aveam nevoie de un pașaport norvegian, iar cel mai simplu mod de a obține unul era să mă întorc la graniță și să mă prezint autorităților ca fiind refugiat, bineînțeles folosind un pseudonim. Am hotărît să mă duc la Strömstad, o localitate aflată la 12 mile de graniță.

Am ajuns la Strömstad în seara zilei de 20 aprilie, îmbrăcat în haine norvegiene, exceptînd paltonul și pălăria care erau suedeze. Aveam la mine o valiză suedeză în care imi băgasem un palton vechi și o pălărie norvegiană uzată pe care le găsisem la un centru de refugiați din Gothenburg. Unii refugiați norvegieni se pare că și-au aruncat hainele vechi cînd li s-au dat haine suedeze. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să merg de-a lungul rîului (mai fusesem la Strömstad în excursii cu bicicleta înainte de război și cunoșteam locurile) și într-un loc ferit mi-am scos din valiză hainele norvegiene și m-am îmbrăcat cu ele. Apoi am băgat paltonul și pălăria suedeze în valiză, după care le-am aruncat cu valiză cu tot în apă. Terminînd această manevră de camuflare, m-am dus la poliție și le-am spus că am fost adus pe țărm de o barcă din Tonsberg. Cînd au vrut să-mi ceară amănunte le-am răspuns că nu pot vorbi prea multe de teamă să nu cauzez neplăceri unor oameni care mai sînt încă în Norvegia.

Mi s-a dat o legitimație pe numele de Erling Fjeld și asta a fost numele de care m-am folosit eu pentru a pleca în Anglia. Totul a mers bine, iar a doua zi am fost trimis împreună cu cîteva norvegieni la un centru de primire a refugiaților.

Aici, foarte repede, am luat legătura cu reprezentantul militar și am fost trimis la Stockholm. Totul era în ordine și, pe 9 mai 1943, am plecat din Suedia. Eram fericit, dar nu mă simțeam prea bine, deoarece în timpul călătoriei pînă la graniță m-am îmbolnăvit de amigdalită și a trebuit să stau la pat cîteva zile, fiind încă în convalescență cînd am plecat spre Anglia. Deși era prima mea călătorie cu avionul, această călătorie numai plăcută n-a fost. Avionul zbura la mare

înălțime și în jur era beznă totală. Era foarte frig. În cele din urmă am ajuns la Leuchars, lângă St. Andrews, fără nici o întâmplare neplăcută.

Următoarea etapă a călătoriei pînă la Londra a fost făcută cu trenul, fiind escortat de un ofițer englez de la S.O.E.

Credeam că ce a fost greu a trecut și tot ce urma era doar drum drept, dar am aflat că trebuia să trec prin urechile acului, adică prin serviciul britanic de triere a străinilor. Această operație a avut loc la Școala patriotică din Victoria și acolo am fost chestionat (disecat ar fi poate un termen mai potrivit pentru această operație) de ofițeri de informații englezi. A fost un coșmar! M-au întrebat despre tot ce ar putea exista sub soare în Norvegia și mi-au întins atîtea curse încît mi-am dat seama cît de greu ar fi fost pentru un agent inamic să treacă mai departe. Sute de norvegieni trecuseră prin această școală înaintea mea, mulți cu experiență în activitatea ilegală din Oslo, așa că anchetatorii erau perfect familiarizați cu toate problemele existente la Oslo. Dar și eu am putut să le spun un lucru sau două inedite, așa că după patru zile de discuții mi-au dat drumul.

La școală se aflau oameni din toată lumea: negri din Africa, francezi, belgieni, români, unguri etc. Dormeam într-un dormitor uriaș împreună cu alte cincizeci de persoane. Înăuntru era foarte cald, iar oamenii păreau că nu dorm niciodată ci stau și fumează tot timpul.

Situația era destul de grea pentru englezi, în special pentru londonezi. Londra fusese bombardată și, dacă ne gîndim bine, nu o duceam deloc rău la școală.

Mi s-a permis să ies pe 17 mai și să iau legătura cu autoritățile norvegiene și cu cîțiva prieteni de-ai mei cu care am hotărît să ne întîlnim la hotelul Cumberland.

Primul lucru pe care a trebuit să-l fac a fost să mă prezint prietenilor cu noul meu nume. După cîteva zile am făcut o serie de vizite medicale, fiind în cele din urmă considerat apt pentru serviciul militar și pentru îndatoriri speciale.

Eram acum soldatul Fjeld din Forțele Armate Norvegiene staționate în Marea Britanie. În conformitate cu carnetul

meu de soldat, mă născusem la 3 ianuarie 1916 și urma să-mi satisfac serviciul militar pe toată „perioada”. Care era perioada asta? Nimeni nu știa. În fine, nu de asta mă durea pe mine capul, am intrat în horă și trebuia să joc.

La începutul lui iunie, eu și încă vreo 25 sau 30 din ceilalți colegi de dormitor am fost trimiși cu trenul din Londra spre o școală specială de instruire aflată într-un loc secret. După cîteva zile ne aflam undeva prin partea de apus a Scoției, aproape de mare, în ținutul dezolant de la nord de Fort Hilliam. Am fost cazați într-o clădire mare, ce se înălța pe malul mării nu prea departe de satele Arisaig și Mallaig.

Nu mă simțeam prea bine. Picioarele nu mi se vindecau seră complet de pe urma degerăturilor și mă îngrozea ideea instruirii speciale. După părerea mea, se cuvenea să mi se dea o vacanță mai lungă înainte de a fi trimis la acest curs.

Totuși, acolo nu mai era ca la mama acasă și am fost nevoit să merg înainte. De fapt, nici nu mi-am tras bine cizmele în picioare cînd am fost trimis într-un marș forțat de vreo șapte mile și asta doar pentru acomodare! Văzînd eu care-i situația, am încercat să iau lucrurile mai ușor, dar această hotărîre a mea n-a fost bine primită de ofițerul comandant. Disciplina nu m-a caracterizat, așa că respectivul căpitan nu mă vedea deloc cu ochi buni. Dar soarele strălucea, nu era nici un nor pe cer, eram afară la aer toată ziua și, oricum, nu aveam de ce mă plînge.

Colegii erau băieți de treabă. Cel mai bun prieten al meu era Erling Lorentzen și de multe ori ședeam și discutam despre viitor, aproape întotdeauna despre viitorul apropiat care ne interesa: ce misiuni vom primi pentru a le îndeplini în Norvegia.

Din motive greu de explicat, cea mai interesantă materie pentru mine se referea la explozivi și cred că eram un elev silitor, deși căpitanul nu era de acord cu acest punct de vedere. Nu mă putea înghiți, iar eu nu scăpam nici o ocazie ca să nu-l iau peste picior. Era, pentru mine cel puțin, o distracție.

În această perioadă am căpătat o serie de deprinderi și

am învățat multe lucruri. Totuși, prea multă atenție se acorda pregătirii pentru războiul de partizani și, deși încercam să învăț cât mai mult, n-am crezut niciodată că am să aplic în practică ceea ce învățam. Dar existau acolo mulți care puteau pleca oricând într-o misiune în locuri unde aveau posibilitatea de a aplica în practică cele învățate.

Problemele speciale legate de necesitățile activității de rezistență urmau să fie studiate la un curs special, în tabăra de pe țărmul răsăritean, unde își avea sediul Compania norvegiană independentă.

Ceilalți colegi se amuzau pe seama relațiilor foarte încordate dintre mine și căpitan și acest fapt îmi dăuna și mai mult. Intr-o zi, la o tragere cu pușca, am mers prea departe. Când lipitorii se aflau la ținte, din pușca mea a plecat un glonț care a trecut peste capetele lor îndreptându-se spre oile care pășteau pe dealul opus. Reacția a fost imediată și foarte dură. Am primit o mulțime de observații și de muștrări, mi s-a ordonat să mă întorc la cazarmă și mi s-a spus că voi fi pus „la poștă”. Nu aveam habar ce însemna asta și multe alte lucruri.

Eu eram de părere că grupul nostru era prea „strâns în hături” și nu ne convenea un regim atât de sever. Un altul care nu era de loc exemplu de conștiinciozitate și disciplină era un marinăr din Kristiansand, Viggo Axelssen. El a fost acela care a trimis informația ce a dus în cele din urmă la urmărirea și distrugerea crucișătorului Bismark.

Ofițerul care conducea cursul de pregătire era în drepturile lui, desigur. El nu prea îi cunoștea pe norvegieni, nu le cunoștea caracterul și temperamentul și privea lucrurile prin prisma pregătirii lui militare. Îmi dădeam și eu seama că instruirea nu putea fi decât generală, deoarece la aceste cursuri erau pregătiți oameni de diferite naționalități.

Totuși, am învățat multe și am făcut multe.

Cursurile erau grele, dar am ajuns un grup de oameni bine instruiți, iar instructorii au reușit să ne imprime trăsăturile care-i caracterizează pe toți agenții care au fost pregătiți în Anglia. Era impresionantă instruirea noastră în domeniul

tragerilor, mai ales așa-numita metodă instinctivă de a trage două focuri. Scopul acesteia era impresionarea și demoralizarea adversarului și, în practică, avea acest efect, vă asigur.

Apoi colonelul J. S. Wilson, șeful secției scandinave a S.O.E. a venit de la Londra în școală. Nu știam că el făcuse această călătorie deoarece ofițerul care răspundea de instruirea noastră voia să scape de mine. Ulterior, Wilson mi-a spus acest lucru și, deși el inițiasse întreg planul de pregătire S.O.E. în 1940, a susținut întotdeauna că cei care răspundeau de instruire nu urmau să facă o selecție a candidaților și nici să le dea un calificativ irevocabil, acest lucru fiind de competența secției care răspundea de țara respectivă. Așa că, cazul meu a devenit o chestiune de principiu, iar Wilson mi-a luat partea, și în cele din urmă i s-a dat lui dreptate.

După cum am aflat mai târziu, căpitanul a primit ordin să-mi dea voie să conduc și eu un exercițiu aplicativ ca și ceilalți. Dintr-un motiv destul de ciudat eu am primit ordin să conduc exercițiul final, de închidere a cursului. La acest exercițiu luam toți parte, în loc să fim împărțiți în grupe cum fusesem mai înainte.

Intr-o anumită regiune se presupunea că există un aeroport care trebuia atacat și ocupat. Eu urma să întocmesc planul concret al acțiunii, urmînd ca teoria care intra în această temă să fie pregătită și discutată de tot grupul la o oră de seminar.

N-am prea dat mare atenție teoriei, dar aici mi-a venit în ajutor Erling Lorentzen. Avea numai 20 de ani și era cel mai tânăr dintre toți. Fusesse în schimb un elev bun și silitor și știa totul. M-a ajutat la întocmirea hărților și s-a ocupat de partea teoretică a problemei.

Există un model pe care puteam să-l urmărim, dar noi am avut o idee originală. În apropierea locului unde se presupunea că-i aeroportul exista o linie de vagonete care fusesse folosită pentru transportarea unor materiale de construcții. Am reușit să găsim un vagonet și să-l împingem pînă în virful dealului. Ideea noastră consta în aceea că pe vremea atacului noi să ne urcăm în vagonet și să-i dăm drumul spre aero-

drom. Am calculat că vagonetul, din cauza vitezei, va deraia la ultima curbă, dar înainte ca să se întâmple lucrul acesta noi trebuia să sărim. Ne-am amuzat mult gândindu-ne la modul în care ne facem debutul. A fost o minune că nu ne-am rupt picioarele! Atacul s-a desfășurat conform planului, iar după părerea mea ne-am achitat destul de bine de sarcinile pe care le aveam, deși instructorii n-au fost chiar atât de mulțumiți.

După aceasta urma să fim trimiși la un curs de parașutism. Cei n-au fost trecuți pe listă pentru acest curs, printre cei excluși aflându-se și Viggo Axelssen și subsemnatul. Ne-am dat seama că nu eram considerați apti pentru serviciul din Compania norvegiană independentă, totuși noi ne socoteam nedreptățiți. Era urit din partea lor că ne dădeau cu piciorul numai pentru că n-am vrut să fim disciplinați, apoi se știa că în Norvegia nu ne așteptau condițiile din școală. În fine, după multe intervenții am fost duși la Noric și am continuat pregătirea la Drumintoul. Aici majoritatea instructorilor erau norvegieni, deși lucrau sub comanda englezilor. Instructorii cunoșteau din practică condițiile în care se acționa în Norvegia și acesta era un lucru excepțional, deoarece ne predau lucruri strâns legate de realitățile norvegiene.

Din nou explozivul m-au interesat cel mai mult. Ziua și noaptea făceam exerciții de amorsare și calculam cantitățile de exploziv necesare pentru îndeplinirea anumitor misiuni. Ne ocupam mai mult de așa-numitul exploziv plastic, care are caracteristici diferite de cele ale dinamitei.

Vechiul meu prieten Knut Haugland, radiotelegrafistul, se pregătea să se întoarcă în Norvegia ca să ajute la organizarea legăturilor radio cu Anglia. El m-a ajutat să plec din nou în Norvegia, că altfel nu știu când îmi mai vedeam eu țara!

La sfârșitul lunii septembrie m-am întors la Londra și am început să mă interesez în legătură cu întoarcerea mea în Norvegia, dar lucrurile erau destul de complicate. Era chiar atât de necesar pentru englezi și norvegieni să mă trimită acasă? Aveam atuul că acționasem în cadrul rezistenței vreo doi sau trei ani, dar nu eram eu singurul care făcuse treaba

asta. Se puneau problema ce sarcini puteau să mi se încredințeze în zona pe care eu o cunoșteam cel mai bine: Oslo și localitățile din jurul Capitalei? Faptul că am fost agent al S.O.E. n-avea nici o importanță în Anglia, mai ales că activitatea mea era continuată într-o manieră excelentă de Morland și ajutorul lui. Toate aceste constatări mă deprimeau, deoarece perspectiva de a mă întoarce acasă era tot mai îndepărtată.

În ajutor mi-a venit Knut Haugland. El a aflat de la colonelul Wilson că era foarte puțin probabil să se organizeze un zbor pînă în Norvegia numai pentru mine. Atunci Haugland a propus ca eu să fiu numit ajutorul lui, cu atât mai mult cu cît avea nevoie de cineva care să-l ajute să-și instaleze aparatul de transmisie în Oslo și era de preferat un om care cunoștea bine Capitala.

Planul lui Haugland a fost bine primit atât de englezi cît și de norvegieni și curînd am primit ordin să mă pregătesc de plecare în patrie. Era să fiu cel de-al doilea om din acțiunea „Ploierul”.

M-am bucurat însă prea repede.

Mai rămînea o problemă importantă la care trebuia să i se găsească o rezolvare. Voi putea eu sta la Oslo? Se ridica problema, ținînd cont de faptul că Gestapoul cunoștea activitatea pe care o desfășurasem, dacă ar fi nimerit să mă trimită înapoi. Așa că din nou am fost anchetat și interogat de către norvegieni, în special de o veche cunoștință a mea, Otto Berg, cu care călătorisem de la Stockholm la Oslo în 1942.

El fusese atașat pe lîngă șeful biroului de informații al poliției și acționa în calitate de consultant al F.O.4 în verificarea agenților. Berg primise ordin să pregătească un raport exhaustiv al activității desfășurate de mine în Norvegia. Urma să fiu chestionat cît se poate de amănunțit înainte de a mi se da voie să mă întorc în Norvegia. O parte dintre oamenii care avuseseră legături cu mine fuseseră arestați și se puneau întrebarea dacă nu eram cumva spion german. Ca să fiu sincer, pe atunci nici prin cap nu-mi trecea că puteam fi bănuit de așa ceva, iar azi nu-i acuz că erau precauți și au fă-

cut tot posibilul să se edifice asupra mea. E lesne de înțeles că concluzia raportului lui Berg, pe care o dau mai jos, am aflat-o foarte tirziu după aceea. Iată ce spunea Berg :

„Până în prezent n-a existat nimic în activitatea sau în metodele de lucru ale lui Sonsteby din cadrul mișcării ce ar putea fi criticat. Nici nu se poate afirma că arestarea cuiva s-ar datora lipsei de prevedere sau precauție din partea lui. Așa după cum reiese din raport, Sonsteby a pus la baza activității sale legăturile conspirate. Deși a fost obligat să întâlnească un număr de oameni, totuși prea puțini sînt aceia care-i cunosc numele adevărat. Și-a schimbat întotdeauna cu grijă și foarte des locuința, nici n-a avut o slujbă sau un loc unde putea fi găsit în permanență și chiar dacă activitatea lui ilegală a fost descoperită de către Gestapo, a fost imposibil să fie prins. Acest ultim fapt trebuie să fie luat în considerație cînd se va discuta oportunitatea trimiterii lui Sonsteby acasă. Un anumit scepticism este de înțeles cînd se pune întrebarea dacă e bine sau nu să fie trimis înapoi în Norvegia, dar asta numai din cauza cunoștințelor sale și a conștințelor pe care le-ar putea avea capturarea lui de către nemți. Consider însă că nu trebuie scăpate din vedere desptectăciunea și istețimea lui. Nu vîd de ce Sonsteby n-ar fi folosit în misiunea pentru care a fost ales, deși înțeleg și obiecțiile aduse acestui proiect. Recunosc că punctul meu de vedere a fost influențat și de personalitatea lui Sonsteby și s-ar putea să fie pînă la un anumit punct fals.“

Între timp, s-a trimis o telegramă la Oslo cerîndu-se și părerea șefilor de la Milorg în legătură cu trimiterea mea în Norvegia, iar aceștia au răspuns că sînt bucuroși să mă vadă întors în țară.

Atunci s-au luat măsuri și am fost trimis la școala de parașutism din Manchester, unde am efectuat o serie de antrenamente. Am sărit de trei ori din avion și de două ori din balon, iar una din parașutări s-a făcut pe timp de noapte. Totul a mers bine, iar în ce mă privește mă consideram destul de bine antrenat ca să fiu parașutat în Norvegia.

OSLO — CUIB DE REZISTENȚĂ

Nu-mi venea să cred că mă aflam din nou în Oslo. Situația nu era mai bună decît fusese înainte de a pleca eu, din contră, nemții mai operaseră și alte arestări, iar Per Morland era nevoit să lucreze fără răgaz ca să mențină capacitatea de acțiune a organizației.

Unul din primele lucruri pe care le-am făcut de îndată ce am ajuns în Oslo a fost să caut o gazdă pentru Haugland. Eu mă aciuisem la clinica de ginecologie unde stătusem și înainte de a pleca în Anglia, dar s-a convenit ca acolo să fie instalat Haugland. Între timp eu începusem să-mi caut o serie de gazde conspirative de care nu trebuia să știe nimeni, exceptînd cîteva legături.

Ajunsesem la Oslo pe vremea „acțiunii studentești“, prin care Hitler urmărea să închidă universitatea și să-i ducă pe toți studenții într-un lagăr din Germania unde urmau să fie supuși unui tratament de „spălare a creierilor“. Pe noi ne-a dezamăgit faptul că foarte puțini studenți au încercat sau au luat inițiativa să fugă, deși fuseseră avertizați și li se creaseră o mulțime de ocazii favorabile. În ce ne privește, am profitat de situație și în locurile unde dormeam noaptea spuneam că sîntem studenți care se ascund de nemți. Într-un loc eu am făcut însă aceeași greșală pe care o mai făcusem

o dată, am uitat pistolul sub pernă și gazda nu a fost deloc convinsă că aș fi cu adevărat student. Incetul cu incetul îmi intram în atribuțiuni, astfel că am început să iau legătura cu unii oameni care erau doritori să lucreze pentru noi și cu această ocazie am făcut o serie de recrutări folositoare. Printre alții am reușit să recrutez un coleg de școală care lucra la controlul de stat al generatoarelor de gaz. Acest coleg s-a dovedit de un real folos când s-a pus problema montării generatoarelor de gaz la mașinile pe care urma să le folosim noi. În afară de asta, el a început să lucreze efectiv în cadrul organizației, făcând treabă bună.

După ce l-am instalat pe Haugland la clinica de ginecologie a trebuit să mă ocup de aducerea armelor și a echipamentului lui de la Skrim, locul în care fusesem noi parașutați.

Erau foarte multe lucruri și nu puteau fi aduse cu un camion obișnuit. În total erau vreo două sau trei tone de muniții, arme și echipament radio. Am discutat cu prietenul meu de la Esso și am căzut de acord să folosim pentru treaba asta o autocisternă. Așa că, într-o dimineață rece de iarnă, ne-am urcat într-o autocisternă și am plecat din Oslo, prin Drammen, spre locul unde se aflau ascunse lucrurile noastre. Acolo se găseau doi oameni care urmau să ne dea o mină de ajutor. Ca să desfacem șuruburile de la capacul autocisternei ne-a trebuit mult timp, dar în câteva ore totul era gata.

Am așteptat să se întunece, apoi am plecat spre Oslo. Și în acest caz noi am respectat regula de a ne întoarce pe un alt drum și nu pe cel folosit la plecare. Dar de data asta trebuia să trecem pe sub două sau trei poduri de cale ferată de care nu prea eram siguri că erau destul de înalte ca să poată trece autocisterna pe dedesubt. Teama s-a dovedit justificată, deoarece când am ajuns la podul de la Skollenberg ne-am oprit. Mașina nu încăpea pe sub pod. Autocisterna avea deasupra o serie de minere circulare care loveau de sus. Aveam două posibilități de rezolvare a situației: una să dezumflăm puțin cauciucurile încât autocisterna să se lase cițiva centimetri, iar cealaltă era să desurubăm capacele. N-aveam nici o pompă la noi și, cum nu știam cât mai este pînă la cel mai

apropiat garaj, n-am îndrăznit să dezumflăm cauciucurile. Atunci am desurubat și înșurubat pentru a doua oară capacele. În timp ce noi ne munceam cu desurubatul au trecut cîteva mașini, printre care și una plină cu soldați nemți. Păreau că ne compătimesc și ne făceau galerie. Din fericire nici unuia nu i-a trecut prin cap să urce ca să se uite la „benzina” noastră.

Restul drumului nu s-a mai întimplat nimic notabil. În Oslo cea mai mare parte a echipamentului a trecut în posesia Milorgului, iar ce a rămas a luat drumul depozitelor noastre.

Cînd am plecat de la Londra mi s-a dat și sarcina de a face legătura între Haugland și S.L. (Comitetul Central), dar s-a crezut că e mai bine să mă reaclimatizez cu orașul înainte de a-mi executa noua misiune și de aceea mi-am reluat vechea activitate. Mi-am făcut un program al meu în care nu pot spune că respectam literă cu literă ordinele și instrucțiunile primite la Londra, dar foarte curînd am reușit să am serios de lucru. A trebuit să-mi caut un șofer, deoarece cu toate că știam să conduc un tren, acest lucru îl învățasem la școală în Anglia, nu știam să conduc o mașină. Prin stăpînii unei case în care aveam o cameră am luat legătura cu un șofer care n-avea de lucru. Am făcut rost de un Opel Olympia și i-am instalat un generator de carbid la spate. Faptul că nu era nici o legătură între generator și motor era altă mincare de pește, dar pe noi ne interesau aparențele și din acest punct de vedere totul era perfect.

Pe vremea aceea țineam legătura cu cei de la Noric, care acționau în Oslo, inclusiv cu Stenersen și cu Martin Olsen. Pe la începutul lui decembrie aceștia au fost surprinși de Gestapo. Martin Olsen a reușit să scape, dar Stenersen a fost rănit și arestat. Am primit sarcina să iau legătura cu el chiar în închisoare. Prin vechea mea prietenă, d-na Collet, am luat legătura cu preotul închisorii, Saglinin Hauge, și, prin el, cu bucătarul închisorii, un oarecare Gullerud. Primul lucru care l-am făcut a fost să-i trimitem lui Stenersen o pilulă de cianură ca să o folosească în cazul cel mai rău. Gullerud i-a dat-o, foarte ingenios, împreună cu un mesaj. Lui Stenersen i

s-a spus de către preot ca la ora mesei să șteargă fereastra de la celulă cu o bucată de cirpă, iar când bucătarul ajunge în dreptul lui să scape cirpa. Gullerud a ridicat cirpa și i-a dat-o înapoi împreună cu pilula și cu mesajul. Totul a mers excelent, dar Gullerud a fost văzut vorbind cu Stenersen și faptul a dat de bănuț gardienilor. A fost nevoit să treacă în clandestinitate, dar n-a făcut lucrul acesta înainte de a ne face rost de cheile de la poarta mare a închisorii și chiar de la celula lui Stenersen.

Având cheile, am făcut un plan ca să-l salvăm pe Stenersen, care făcea parte din Noric și știa foarte multe lucruri. Planul nostru era îndrăzneț și poate că ieșea ceva din el, dar n-am mai avut timp să-l punem în aplicare, deoarece Stenersen a încercat să evadeze de unul singur. A fost însă surprins în timpul acțiunii și împușcat pe loc.

Chiar înainte de crăciun a mai venit din Anglia un grup de sabotori. Grupul avea misiunea de a sabota activitatea din portul Oslo. În ce mă privește, aveam misiunea de a le procura hrană și gazde conspirative. În acest sens am fost ajutat foarte mult de un om care lucra la garajul poliției din Oslo și care avea o serie de cunoștințe.

Cu această ocazie am făcut rost de o nouă locuință în cartierul superelegant, Drammensvei. Era o cameră la etajul trei, excelentă din punctul de vedere al confortului, însă nu prea potrivită pentru activitatea noastră deoarece avea o singură ieșire. Gazda, d-na Berg, care locuia doar cu servitoarea, probabil și-a dat seama că e puțin mister în jurul noului său chiriaș, dar nu m-a întrebat niciodată nimic. Mai mult decât atât, într-o zi am găsit un plic pe masa din camera mea. Era o mare sumă de bani și o notă prin care mi se cerea să folosesc banii „în activitatea ce o desfășor”.

Și în această perioadă foloseam aceleași metode ca și înainte: niciodată nu mă întorceam ziua la locul unde urma să dorm noaptea, iar de mâncat, mîncam în altă parte.

Încă din primele zile după întoarcerea mea la Oslo am început să învăț să conduc mașina, astfel că foarte curînd am reușit să mă dispensez de serviciile șoferului. Mașinile orga-

nizației noastre aveau acte și numere false, iar carnetul de conducere mi l-am făcut singur. A fost un carnet excelent, deoarece după eliberare, în 1945, poliția mi l-a preschimbă fără să observe nimic deosebit la el. În ce privește mașinile pe care le foloseam, întotdeauna aveam grijă să le parchez cît mai departe de locurile unde mîncam sau dormeam.

Mai foloseam foarte mult și bicicleta, în special cînd mă duceam să-l întîlnesc pe Hauge. Ne întîlneam la o încrucișare de drumuri sau într-o piață, pe care o stabileam dinainte, după care rulam cot la cot în timp ce schimbam între noi informații. Hauge era unul dintre puținii oameni care îmi cunoșteau locuința mea din Drammensvei, unde venea din cînd în cînd.

Pe vremea aceea unul din oamenii noștri de bază era Pipe Lars. Numele lui adevărat era Fritz Andersen și era prieten cu fostul meu colaborator, Sverre Ellingsen. Sarcina lui era procurarea și administrarea finanțelor, asigurînd un minim de ajutor și pentru familiile celor arestați sau plecați din țară.

Pe lîngă această activitate el ne puna casa la dispoziție pentru diverse întîlniri și ședințe.

A venit primăvara și eu am fost atașat Comitetului Central, în timp ce o altă echipă formată din doi oameni a fost parașutată lîngă Oslo. Aceștia erau instructori militari, dar trebuiau să execute și o serie de misiuni speciale. Am luat legătura cu ei și am fost plăcut impresionat să constat că pe Andreas Aubert îl cunoșteam mai de mult, iar Henrik Hop era din Bergen și cunoștea bine partea de țară unde urma să acționeze. Le-am comunicat că eu eram intermediarul lor cu Comitetul Central și pot să vă asigur că am avut mult de lucru în această calitate.

În primul rînd, trebuia să le caut un loc unde să stea. Am realizat treaba asta prin d-na Collett și prin reverendul Hauge, preotul de la Akershus, căci reverendul avea un prieten care locuia într-o casă cu două etaje și avea multe camere libere. E deosebit de semnificativ faptul că noi n-am fost refuzați niciodată, chiar și cînd n-aveam recomandări din par-

tea unor prieteni buni ai gazdelor. Casele ne erau puse la dispoziție fără prea multe discuții, deși stăpînii știau ce riscuri își asumă în condițiile în care represaliile nemților erau din ce în ce mai barbare.

Vorbind după carte, fiecare grup venit din Anglia trebuia să acționeze independent, dar Oslo nu-i un oraș prea mare și era imposibil ca un grup care acționa mai mult timp în oraș să nu dea, mai devreme sau mai târziu, peste alt grup, cîteodată chiar mergînd pe stradă. Deși nu era treaba noastră, de multe ori noi aprovizionam pe cei veniți din Marea Britanie cu explozivi, mincare, mijloace de transport și le mijlocam contactarea unor oameni care prezentau interes pentru ei.

Prin 1944, majoritatea celor de la Noric știau de prezența colegilor lor la Oslo, deși nimeni nu le spusese nimic în acest sens. Astfel, toți știau că în Oslo se aflau Max Manus și Gregers Gram din grupul venit pentru coordonarea activității din portul Oslo. Mai sosiseră la Oslo Andreas Aubert și Henrik Hop, care au fost puși la dispoziția C.C. al Milorgului, doi instructori care au participat la o acțiune de sabotaj realizată cu succes în uzinele din Arendal. În plus, Districtul 13 mai avea doi oameni veniți din Anglia. Eu făceam legătura între aceste grupuri, precum și legătura lor cu C.C. Desigur că nu prea era indicat din punctul de vedere al conspirativității să acționăm cum acționam, dar așa lucrasem și înainte și obținusem o serie de succese și atunci de ce n-am fi continuat în același fel?

=====

ARUNCĂM ÎN AER OFICIUL CU PROBLEMELE MUNCII

Iarna lui 1943—1944 n-a fost prea prielnică mișcării de rezistență din Oslo. Mulți fuseseră arestați, iar presa ilegală aproape că a încetat să mai apară. În aceste condiții nemții voiau să se folosească mai mult de forța de muncă norvegiană, mai ales că situația de pe front devenea din ce în ce mai defavorabilă naziștilor. Se răspindiseră o serie de zvonuri că nemții lucrau la un plan pentru folosirea forței de muncă norvegiene prin ducerea muncitorilor norvegieni în Germania.

Conducătorii Frontului Intern, care se bucurau de o oarecare autoritate în fața poporului, și-au dat seama că lozincile și încurajările verbale nu mai sînt suficiente și că era nevoie de acțiuni mai hotărîte.

La începutul lunii mai 1944, s-a hotărît ca pe tot cuprinsul țării să aibă loc un val de sabotaje. Grupului din Oslo i s-a dat ordin să distrugă documentele existente la Oficiul cu problemele muncii și în felul acesta să întîrziem elaborarea planului de folosire a forței de muncă. Ideea a luat naștere în cadrul organizației civile a Frontului Intern, dar executantul era Milorgul.

Oricum, luna aceea se întîmplase lucrul de care se temuseră cel mai mult conducătorii Frontului Intern: guvernul de

=====

marionete a fost de acord să ajute nemților ca să-i mobilizeze pe tineri și să-i ducă în Germania. Existau temeri că acești tineri vor fi folosiți și ca soldați pe front, nu numai ca muncitori. Problema era gravă și s-a discutat și la Londra, iar concluzia la care s-a ajuns a fost că noi nu puteam risca ca planul nemților să fie pus în practică.

În după-masa zilei de 28 mai, cu o zi înainte ca tinerii să se prezinte pentru mobilizare, am primit un telefon de la Jens Hauge care mi-a fixat o întâlnire. Am ajuns la locul de întâlnire cu bicicleta, apoi am mers împreună pe strada Akers (aici se afla oficiul unde urmau să se prezinte tinerii din Oslo). Trecând prin fața clădirii cu nr. 55, Hauge mi-a spus că ar fi cazul ca acest Oficiu cu problemele folosirii forței de muncă să sară în aer. Mi-a cerut să mă ocup eu de problema aceasta, deoarece eram singurul pe care a reușit să-l găsească și problema trebuia rezolvată urgent. Desigur că personal n-aveam nimic împotriva, dar nu prea aveam timp pentru executarea unei astfel de misiuni.

Hauge și ceilalți din conducerea Frontului Intern se gindeau însă la marele efect propagandistic al acțiunii și de aceea insistau ca clădirea să fie aruncată în aer cât timp mai era lumină afară, astfel încât populația să afle și să vadă rezultatele acțiunii. Era ora cinci după-amiază, iar la ora opt se făcea întineric, deci aveam la dispoziție maximum trei ore pentru executarea unei misiuni care cere timp pentru a fi bine pregătită. Dar ordinul era ordin și trebuia să-l execut.

Am reușit să-l găsesc pe Gregers Gram și i-am spus ce urma să facem, hotărînd să ne împărțim treburile. El urma să-l caute pe Per Morland și să meargă la depozitul de pe strada Kongens ca să pregătească explozivii, în timp ce eu urma să mă întorc pe strada Akers pentru a executa recunoașterea imobilului de la nr. 55 și să încerc să fac rost de chei. Cînd Gram a auzit că totul trebuie făcut în cîteva ore s-a dezumflat, dar și-a revenit repede și a intrat în atmosfera acțiunii.

Printr-un prieten am luat legătura cu un funcționar superior din Oficiul muncii și i-am spus că am nevoie de chei,

bineînțeles că nu i-am spus de ce. Mi-a răspuns că clădirea era plină cu oameni care lucrau febril la pregătirea actelor pentru recrutările din ziua următoare. După estimările făcute de el în clădire se găseau vreo 15—20 de funcționari care lucrau peste program. La ora șapte m-am întâlnit cu Gregers Gram. În mînă ținea o elegantă valiză neagră conținînd cincisprezece funți de explozivi de plastic.

N-am avut timp să întocmim un plan de acțiune ca lumea, dar am schițat foarte repede un proiect de acțiune. Am ajuns la concluzia că principalul era să intrăm în clădire și să plasăm explozivii în locuri potrivite.

Apoi, în timp ce Gram dădea foc fitilurilor, eu trebuia să alerg prin clădire și să-i anunț pe funcționari că clădirea urma să sară în aer în două minute. Păreră noastră era că toată lumea trebuia să scape cu viață.

Cînd pleca de la depozit Gram a reușit să-i telefoneze și lui Max Manus, care ne-a ajuns tocmai cînd coteam spre strada Akers. Și-a dat imediat seama despre ce este vorba și nu a fost nevoie să-l mai întrebăm dacă vrea să ne ajute sau nu. Am intrat în curtea clădirii cu nr. 55 și ne-am lăsat bicicletele lingă zid. Manus avea să ne acopere retragerea și să stea de pază la intrare. Am intrat înăuntru, ne-am urcat la etajul II și am pătruns în biroul unde se centralizau documentele. Gram s-a dus într-un colț și s-a apucat de treabă. Eu am luat-o de-a lungul zidului care avea tot felul de ascunzători. Eram îmbrăcat într-o haină de culoare deschisă și aveam niște ochelari fumurii. Cînd Gram a dat semnalul că dă foc la fitil, eu am strigat: „Ieșiți afară! Clădirea urmează să sară în aer! Aveți numai două minute!”.

Apoi am deschis ușile la birouri spunînd același lucru. Din fericire, toți funcționarii au luat acest avertisment în serios, astfel încît se adunase o mică trupă pe palier, dar Gram le-a spus calm: „Noi ieșim primii”, și am luat-o la fugă pe scări avînd în urma noastră coloana de funcționari civili.

Manus s-a simțit ușurat cînd ne-a văzut, dar și-a dat seama că trebuie să dispărem rapid dintre oamenii aceia. Nici n-am făcut cincizeci de metri, cînd am auzit o explozie for-

midabilă și am văzut cărămizi și geamuri imprăștiindu-se pe stradă.

Mai în josul străzii mi-am scos haina și ochelarii fumurii și am mers o bucată de timp cu bicicleta pînă la casa unde se afla Morland. Cînd Morland a auzit că noi făcusem treaba aceasta voia să afle părerea oamenilor despre acțiune.

N-am considerat ca fiind o idee prea fericită să trimitem pe cineva din grup să meargă pe strada Akers unde se îngrămădeau oamenii, deoarece nemții, în ocazii de acestea, era știut, arestau pe toți cei care se opreau să caște gura. Atunci am luat legătura cu o cunoștință, d-na Dagmy Smith, care s-a oferit să meargă ea să vadă stricăciunile și să asculte ce zice oamenii. După un timp s-a întors și ne-a spus că acțiunea noastră ridicase moralul populației și oamenii pe care i-a întâlnit erau foarte bine dispuși.

Eu eram încîntat că făcusem o treabă bună și puteam afirma că, în sfîrșit, făceam ceea ce îmi plăcea.

Conducătorii Frontului Intern își dădeau seama că trebuie să continue acțiunea și să determine autoritățile să abandoneze planul folosirii forței de muncă norvegienne de către nemți. Pentru aceasta era nevoie să se folosească metode dure, așa că s-a discutat problema unor acte de sabotaj care să scoată în relief forța mișcării de rezistență și care să insufle curaj poporului. Țara trebuia să fie convinsă că încercarea de a folosi tineretul norvegian drept carne de tun pe frontul de răsărit nu va avea sorti de izbîndă.

Primul lucru pe care am hotărît să-l facem imediat a fost să aruncăm în aer mașinile de imprimat ale firmei Watson et Comp., care urmau să fie folosite pentru tipărirea ordinelor de chemare.

Mașinile se aflau la parterul unei clădiri din Nedre Volgate și, într-o seară, doi dintre oamenii noștri au aruncat câteva pietre cu care au spart geamurile clădirii, au pătruns înăuntru și au început să fixeze, la mașini, calupuri de exploziv amorșate cu fitiluri scurte. Zgomotul făcut cînd s-au spart ferestrele a atras atenția acelor care locuiau prin apropiere, dar cei doi au avut timp suficient să-și termine treaba

și să dispară. E incredibil cît de repede s-a răspîndit vestea că mașinile au fost distruse. La început nimeni nu înțelegea rostul acestei acțiuni, dar lumea a fost lămurită prin presa noastră ilegală.

Doi dintre oamenii Noric din Oslo, Max Manus și Gergers Gram, erau interesați și de aspectul politic al acestor acțiuni, ei avînd datoria de a se ocupa și de problema războiului psihologic. Gram fusese chiar instruit în acest sens în Anglia. Lui îi era teamă că naziștii vor reuși să-și transpună în practică planul și amîndoi erau pentru acțiuni și mai hotărîte pentru a contracara măsurile luate de autorități. De fapt, ei susțineau ideea ca noi să răspundem fiecărei măsuri luate de naziști cu o contramăsură. Din fericire Frontul Intern, încurajat de succesul repurtat în acțiunile deja întreprinse, a adoptat același punct de vedere.

Prin aceste acțiuni am trezit poporul din letargia de care era cuprins și, în același timp, am reușit să schimbăm părerea multora că mișcarea de rezistență nu făcea altceva decît să cauzeze noi greutăți și mizerii populației. Starea de letargie de care era cuprinsă populația se explica prin impresia pe care o căpătase lumea că războiul nu se mai termină, că aliații nu vor mai deschide niciodată un al doilea front și că tot ce se vorbea despre acesta nu erau decît niște zvonuri. Acțiunile concrete întreprinse de noi au demonstrat însă tăria organizației noastre și au arătat care erau scopurile pentru care luptam.

PESTE ACOPERIȘURILE CASELOR

Nu mult după ce am executat cele două acțiuni inițiate de Frontul Intern, ni s-a ordonat să executăm o a treia acțiune similară. Distrugerea mașinilor lui Watson a întârziat imprimarea ordinelor de chemare, dar în oraș mai exista o mașină rechiziționată expres pentru treaba asta. Această mașină se găsea în clădirea unei companii de asigurări și mi s-a cerut să iau măsuri ca să o scot din funcțiune.

De data aceasta lucrurile nu mai erau așa de simple ca înainte. Am făcut câteva recunoașteri și am discutat diferite aspecte ale problemei cu mai multe persoane pentru a mă edifica care sînt punctele vulnerabile și pe unde ar avea atacul cele mai mari șanse de reușită.

Clădirea era păzită de un portar civil care stătea la intrare și de patru soldați care se găseau la etajul II, unde se afla mașina.

Am adunat grupul și am făcut planul ca să distrugem mașina în seara zilei de sîmbătă, 27 mai. Un paznic din compania de pază a orașului mi-a făcut rost de cheia de la ușa principală a clădirii. Plănuiam să intrăm în clădire, doi dintre noi să-l immobilizăm pe portar, în timp ce ceilalți urmau să urce la etajul II și să fixeze explozivii la mașină.

Eram șase și toți nu păream să fim altceva decît niște oameni care au ieșit să se plimbe sîmbătă seara pe străzile

oraşului cum făceau atâtea sute de locuitori ai Capitalei. Mergeam doi câte doi, când o pereche s-a oprit la intrarea în clădire. Eu eram unul dintre cei care s-au oprit. Am scos cheia, dire. Eu eram unul dintre cei care s-au oprit. Am scos cheia, am deschis uşa şi am intrat. Portarul se găsea în hol. Ne-am îndreptat spre el, iar eu i-am spus că eram un prieten al „d-lui Gulberg, care se ocupa de problema planului de folosire a forţei de muncă”, şi voiam să le spunem ceva celor de la etajul II. L-am întrebat dacă aveam voie să merg pînă sus. Omul se gîndea cum să procedeze, când i-am zis :

— Vezi omul acela din colţ ?

— Da, îl văd.

— În mină are un pistol cu amortizor şi acum e gata să tragă.

Tovarăşul meu a lăsat să i se deschidă pardesiul şi portarul s-a trezit privind la ţeava unui pistol. L-am dezarmat pe portar, care avea asupra lui un pistol de calibru redus, apoi, în urma unei mici discuţii, am căzut de acord că ar fi mai bine să-i dăm una la cap şi să-l legăm fedeleş, pentru a nu avea greutăţi cînd vor apare nemţii.

În timp ce tovarăşul meu voia să-l lovească pe portar cu pistolul în cap acesta s-a descărcat, însă, din fericire, glonţul a zburat peste capetele noastre. Ne-am repezit imediat pe scări, dar n-am mai ajuns pînă sus, deoarece s-a auzit un semnal de alarmă şi paşii unor oameni care alergau la etajele II şi III.

Conform planului, noi nu aveam nici o şansă de reuşită dacă nu-i luam pe cei de la etajul II prin surprindere. Astfel stînd lucrurile, am dat semnalul de retragere şi am ieşit repede în stradă. Odată ajunşi afară ne-am împrăştiat în toate direcţiile furioşi că n-am fost în stare să ne îndeplinim misiunea care, în nici un caz, nu devenea mai uşoară după această încercare nereuşită, deoarece primul lucru pe care l-au făcut nemţii a fost să întărească paza.

A doua încercare am făcut-o în seara zilei de luni. Aveam un plan diferit, bazat pe faptul că puteam să ne apropiem de clădire şi din direcţia magazinelor „Andersen”. Dacă intram prin curtea din spate ajungeam la o scară de serviciu

şi în felul acesta puteam pătrunde neobservaţi la etajul II al clădirii.

Am stabilit să ne întîlnim la o cafenea luni la ora 10,30 seara. Din motive neprevăzute am întîrziat. Ceilalţi m-au aşteptat, dar după un timp li s-au părut suspecti unii oameni care se tot plimbau încoace şi încolo prin faţa cafenelei. Era clar că atît nemţii cît şi poliţia de stat căutau sabotorii care deveniseră atît de activi în ultimul timp la Oslo. Tovarăşii mei şi-au zis că-i cazul să plece. S-au ridicat cu toţii şi au început să dispară, excepţie făcînd doar Eduard Tallaksen.

În cele din urmă a plecat şi Tallaksen, care, autoverificîndu-se, a observat că este filat de un cetăţean îmbrăcat civil. Neavînd cum să scape de filor pentru că strada era pustie şi respectivul se ţinea aproape, Tallaksen s-a oprit cu mina pe pistolul din buzunar. Neamţul s-a apropiat repede de el, a scos pistolul şi i-a şuiert : „Ausweis” !

Răspunsul lui Tallaksen a fost un foc tras din buzunar, iar neamţul s-a prăbuşit cu un geamăt. Tallaksen a încercat să o ia la fugă, dar din toate părţile se auzeau alergînd mai mulţi nemţi. Cu un singe rece şi cu un noroc de necrezut el a reuşit să intre sub o scară a unui imobil din apropiere. A stat sub scară toată noaptea ţinînd în mină o grenadă defensivă.

Tallaksen a apărut la gazda lui a doua zi dimineaţa după o noapte de groază. Din cauza celor ce i s-au întîmplat am hotărît să nu-l mai folosim în cea de-a treia încercare de a distruge maşina. A protestat, dar noi i-am spus că avem nevoie doar de trei oameni pentru a pune în practică noul plan.

În urma acţiunilor noastre, paza clădirii şi a maşinii a fost dublată, dar după multe alte recunoaşteri şi studii am descoperit un nou drum prin care să ne apropiem de clădire şi să pătrundem înăuntru.

Din nou am făcut rost de chei de la compania de paznici de noapte. N-a fost nici o greutate să ajungem la arcada din spatele clădirii, mai ales că unul din grup avea chiar o gazdă conspirativă în clădirea alăturată. Acolo ne-am adunat în

cursul după-amiezii avînd asupra noastră 30 de funți de exploziv gata amorsat. Noptile de primăvară sînt destul de luminoase, așa că a fost nevoie să alegem cea mai întunecată parte a nopții pentru a face încercarea. Din fericire, cerul era înnoirat și ploua mărunț, așa că aveam condiții bune în ce privește vizibilitatea.

Omul de serviciu de la clădirea vecină cu obiectivul nostru ne-a lăsat să pătrundem înăuntru, apoi ne-am urcat la mansardă și am așezat o scară prin deschizătura din acoperiș. Unul din grup a rămas în pod ca să ne ferească de orice surpriză și să ne deschidă ușa cînd ne întoarcem, iar ceilalți am plecat pentru a ne îndeplini misiunea.

Ajunși pe acoperișul clădirii obiectiv am pătruns în pod, apoi am deschis ușa de la pod și am început să coborîm scările. Știam că paznicii aveau cîini și trebuia să fim foarte atenți.

Am ajuns cu bine în camera care se afla exact deasupra mașinii ce ne interesa. Explozivii îi aveam într-o valiză pe care am pus-o în mijlocul camerei și am băgat un fitil înăuntru. Arderea fitilului dura șapte sau opt minute, asigurîndu-ne timpul necesar pentru a ajunge din nou la gazda conspirativă. Ne-am întors pe acoperiș, iar de acolo pe clădirea vecină și am avut grijă ca să luăm scara cu noi, deoarece ar fi fost un corp delict care i-ar fi cauzat multe neplăceri omului de serviciu care ne-a ajutat.

Ca să respectăm principiul conform căruia nu trebuia să distrugem vieți omenești pe degeaba, chiar cînd era vorba de fasciști norvegieni, am făcut un plan prin care să-i avertizăm pe cei aflați de gardă, dîndu-le astfel posibilitatea de a părăsi clădirea.

Omul nostru care păzise intrarea în pod a coborît în grabă, s-a urcat pe bicicletă și s-a dus la cel mai apropiat telefon public de unde a telefonat pazei din clădirea companiei de asigurări anunțînd-o că aceasta va sări în aer în cîteva minute. Paza era formată din cinci sau șase oameni. Din fericire pentru ei, au luat în serios acest avertisment și au ieșit în mare grabă din clădire. Curînd după aceea s-a auzit

o explozie puternică. Cînd s-a văzut că în urma sabotajului nostru nu existau victime omenești, efectul propagandistic a fost și mai mare. Acest fapt demonstra că cei din rezistență nu puteau fi opriți, dar ei erau umani în acțiunile lor.

După ce a telefonat paznicilor, omul nostru a trebuit să se întoarcă în apartamentul unde ne adunasem la început. Era o afacere destul de riscantă, totuși a reușit să facă treaba asta. Din camera noastră de la etajul patru am urmărit toată noaptea activitatea pe care o desfășura în stradă Gestapoul.

URMĂRIT, DAR VESEL

Grupul nostru își făcuse rost de mai multe mașini pe care, după cum am mai arătat, le foloseam cu acte și numere date de prietenii noștri de la „circulație”.

Doi frați care aveau un garaj și cîțiva mecanici de încredere ne deserveau din punct de vedere tehnic. Ei ne fabricau numerele false, revopseau mașinile cînd era cazul și făceau reparațiile și reviziile necesare.

Deseori observam mecanicii zîmbind cînd se uitau la conductele dintre generatoare și motoare și știam de ce zîmbeau. Pe timpul rezistenței noi am avut benzină mulțumită celor două mari companii petrolifere din Norvegia, care, imediat după invadarea Norvegiei, au ascuns cîte 50.000 de galoane* de benzină, ajutîndu-ne să rezolvăm problema combustibilului. Pe lingă autoturisme, printre care se găsea și un Mercedes 170, mai aveam o autodubă, căreia i se lipise pe parbriz un permis de liberă trecere eliberat de Comisia de stat pentru cereale și un autocamion adaptat pentru nevoile noastre. În total aveam cinci mașini, pe toate fiind fixat obișnuitul, pe atunci, generator cu carbid, dar care, în ce ne privește, n-avea alt rol decît acela de a ne masca parcul nostru auto.

* 1 galon = 4,544 litri.

Pe lângă mașinile noastre puteam apela oricând la autocisternele companiei Esso, dar puteam apela mai ales la serviciile atelierului mobil de reparații al firmei, care ne venea în ajutor ori de câte ori rămâneam în pană, indiferent dacă era ziua sau noaptea. Mai foloseam și un autovehicul al organizației de ajutor danez, dar numai în cazul în care eram siguri că nu riscam prea mult de a fi prinși, și asta pentru a nu compromite organizația. Deși prin Oslo nu circulau prea multe mașini, existau totuși o mulțime de controale și de puncte de control. Pentru noi ele nu constituiau nici un pericol, deoarece oamenii noștri de la Departamentul drumurilor ne procurau toate tipurile de permise de liberă trecere.

Ușurința cu care scăpam de aceste controale ne făcea foarte îndrăzneți. Așa de exemplu, eu, într-o zi, când conduceam camionul, aveam lângă mine, demontată și învelită într-un ziar, o pușcă mitralieră Sten. Veți spune că era o prostie, dar nu era chiar așa, deoarece când e demontată pușca mitralieră Sten arată ca niște bucăți de fier nevinovate și pașnice. Dovadă e faptul că la un punct de control nemții nu i-au dat nici o atenție pachetului respectiv și cred că nici nu s-au gândit vreodată că într-un ziar se poate ascunde o armă.

Pot să mai relatez că, făcând pe ajutorul de șofer, am intrat cu camionul organizației de ajutor danez în închisoarea din Akerbergvei și asta pentru că uneori organizația respectivă primea permisiunea să ducă mâncare și obiecte de îmbrăcăminte deținuților.

Dar pericolul mare consta în neprevăzutul unor situații. Astfel, într-o zi mergeam cu același camion cu care fusesem și la închisoare să-i ducem lui Haugland niște provizii. Haugland mai stătea încă la clinica de ginecologie și transmitea în continuare mesaje, informații etc. pentru Anglia. Deodată am auzit duduital motocicletelor și ne-am trezit înconjurați de poliție. Cred că era o companie întreagă. Nu puteam accelera, dar nici să ne oprim la poarta clinicii de ginecologie, așa că așteptam încordat lângă șofer, întrebându-mă ce vor face po-

lițiștii : Ne vor opri ? Ne vor accepta de bune documentele ? Ne vor percheziționa ?

N-am fost opriți, ci ni s-a făcut semn să plecăm. Era un ordin pe care l-am executat cu plăcere, dispărind imediat.

Cîteva ore mai târziu am luat legătura cu Knut Haugland și am aflat ce se întîmplase. O sută de polițiști fuseseră trimiși să pună mîna pe el. Aceștia au înconjurat clădirea, dar el și-a croit drum printre ei trăgînd cîteva focuri cu o pușcă mitralieră, după care a luat-o la goană. I-am găsit o altă gazdă conspirativă unde a trebuit să rămînă ascuns o perioadă de timp. Se punea problema trimiterii lui în Anglia, deoarece nu mai putea rămîne în Oslo după această întîmplare. Am așteptat cîteva zile pînă cînd nemții s-au mai calmat puțin și apoi l-am trimis pe Haugland în Anglia.

Pentru Haugland am călcat consemnul dat privitor la folosirea în exclusivitate de curieri a drumului ce trece pe la Kongsvinger. Eu l-am însoțit pe Haugland pînă la Stockholm. La ora șase dimineața, în ziua de 12 aprilie, ne-am urcat pe biciclete și am plecat, fiind nevoiți să pedalăm tot timpul prin frig, zloată și mocirlă.

Am ajuns la Kongsvinger după-amiază, târziu. Ne-am oprit la garajul lui Engerbretsen, cu care am avut o discuție. După cum ne-a informat Engerbretsen, pînă la ferma noastră de lângă Austmarka și chiar mai departe totul era în ordine, numai în Austmarka exista un post de grăniceri norvegieni. Toți acești grăniceri erau oameni aleși dintre fasciștii norvegieni cei mai fanatici. Ei îi cunoșteau pe mai toți localnicii, așa că prezența noastră era ușor de remarcat și, în acest caz, oricît de bune ar fi fost documentele ce le aveam asupra noastră, ele nu ne-ar fi ajutat la nimic.

În condițiile date am hotărît ca în cazul cînd ne părăsea norocul să ne folosim de arme și să încercăm să dispărem în pădure. Dacă nu dădeam peste grăniceri, atunci nu păteam nimic, deoarece puteam să facem amîndoi destul de bine pe muncitorii forestieri încît să-i păcălim pe nemți.

Ne-am uitat puțin cam nervoși la casa din vîrf de deal unde erau cartiruiți grănicerii, totuși ne-am urcat pe bi-

ciclete și am intrat în Austmarka, am luat-o spre dreapta și din nou aveam în față drum liber. Ne-am îndreptat spre ferma și spre lacul Utgaardsjoen. Când am ajuns la fermă eram frinți de oboseală, așa că am făcut un scurt popas, după care ne-am îndreptat spre Tomta.

La Tomta, ultima fermă norvegiană, am ascultat buletinul de știri transmis de radio Londra, iar apoi am trecut granița și ne-am dus la funcționarul local al vămii Engelbrekts-son. Acesta ne-a servit o masă copioasă, apoi a telefonat șefului poliției locale, care a venit și ne-a luat cu mașina. După ce i-am adus la cunoștință ultimele informații militare care-l interesau ne-am dus la culcare, iar seara următoare eram în tren, în drum spre Stockholm.

Lucrurile se schimbaseră mult la Stockholm. Biroul nostru, care fusese condus direct de către biroul suedez al S.O.E., lucra acum în strînsă colaborare cu biroul militar norvegian. Am luat legătura și cu americanii, care înființaseră recent un birou al O.S.S. la Stockholm. Lor le-am promis să am grijă de agenții pe care-i trimiteau la Oslo și să le fac legătura cu cîțiva dintre oamenii noștri.

De data aceasta n-am stat mult la Stockholm, după cîteva zile putînd fi zărit din nou destul de des pe străzile orașului Oslo. Moralul grupului era acum altul și se poate spune că deveniserăm puțin prea aroganți, dar înfățișarea noastră de pierde-vară ne scutea de neplăceri, pentru că nimeni nu se gîdea că noi sintem agenții care se foloseau atît de des de dinamită și plastic pentru a lupta împotriva ocupantului. Cu toate acestea se putea foarte bine să avem și neplăceri, mai ales că hoinăream prea mult și nu întotdeauna cu treburi.

Astfel, într-o zi am fost nevoit să mă legitimez, de data asta cu consecințe destul de serioase. Conduceam Opelul pe un drum din vestul Capitalei. Când am ajuns la o încrucișare de drumuri numită Sandvika doi polițiști, unul în uniformă și un altul îmbrăcat civil, mi-au cerut să opresc. M-am gîndit că sint de la poliția de stat, dar am oprit totuși. Oamenii s-au uitat în portbagaj și mi-au cerut actele. Le-am dat celui îmbrăcat civil. În actele respective purtam numele de Knut

Sekkelsten, născut la Eidsberg și angajat al companiei de generatoare de gaz. După ce s-a uitat prin acte, omul s-a luminat la față și eu mă întrebam de ce s-o fi bucurînd, cînd mi-a zis :

— Sekkelsten, eu ar trebui să te cunosc, domnule !

— Păi sint atîția pe care-i cheamă Sekkelsten, am răspuns eu.

— Da, dar Sekkelstenii pe care îi cunosc sint din Eidsberg.

— Tot ce se poate. Mai există o familie Sekkelsten. Au o fermă nu prea departe de locul unde s-a născut tata.

— Da, dar cel pe care-l cunosc eu s-a născut în același an ca și tine.

— Ce pot eu să-i fac !?

În cele din urmă omul s-a enervat, i-a șoptit ceva polițistului în uniformă, după care a zis că merge să-i cheme pe cei de la compania de generatoare de gaz ca să vină să mă identifice. Între timp urma să trag la marginea drumului.

Pentru moment am ezitat, deoarece aveam un pistol Colt și primul gînd a fost să mă folosesc de el și apoi să dispar cu mașina. Din fericire n-am dat curs acestui impuls, ci m-am făcut că trag mașina la marginea șoselei, dar am pus piciorul pe accelerator și am țîșnit spre Oslo.

Ceea ce nu-mi dădusem seama atunci era că cei doi căutau legume ce erau introduse prin contrabandă în Oslo, iar civilul era de la Direcția de control a prețurilor. Faptul făcea ca toată afacerea să pară ridicolă, dar exista și un aspect foarte serios al problemei, deoarece întîmplarea a fost adusă la cunoștința nemților. Aceștia au ajuns la concluzia că eu eram unul din oamenii pe care-i căutau și imediat au organizat un sistem de patrulare pe străzile Capitalei. Însă de acum eram vulpe bătrînă și, cînd am ajuns la marginea orașului, am luat-o pe o stradă lăturalnică, am părăsit mașina și după cîteva minute eram într-un tren local. În oraș, la stația terminus, am coborît.

Eram supărat că pierdusem o mașină, compromițînd-o, deoarece nu mai îndrăzneam să o folosim așa cum era. Îi

scosesem eu numerele înainte de a o părăsi, dar trebuia să iau măsuri ca să nu o pierdem definitiv. Atunci, a doua zi dimineața, m-am înapoiat la locul unde lăsasem mașina, m-am urcat la volan și am băgat-o într-un grajd la Holsum. Am lăsat-o acolo câteva luni de zile, după care am dus-o la atelier și am revopsit-o, schimbându-i bineînțeles și numărul.

Și acum îmi pare bine că n-am folosit pistolul la Sandvika, dacă nu de altceva atunci numai pentru că cei doi erau oameni obișnuiți. Civilul avea dreptate când spunea că-l cunoaște pe Knut Sekkelsten, deoarece exista o persoană cu numele acesta care lucra la compania de generatoare de gaz. Omul nostru de la această companie ne furnizase date reale pentru actele mele, așa că era vorba doar de dublarea unor acte, nu de un fals oarecare. Neșansa a făcut să fiu oprit de cineva care-l cunoștea pe realul Sekkelsten și asta a dat naștere întregii încurcături.

Politiștul de la Sandvika telefonase la compania unde lucra adevăratul Knut Sekkelsten și vorbise la telefon chiar cu acesta. Knut l-a informat pe omul nostru, care a luat imediat legătura cu un membru al grupului. Băieții au crezut că am fost arestat și au plecat la Sandvika, acolo însă au aflat că fugisem cu mașina în timp ce civilul dădea telefon. În cele din urmă acesta s-a dovedit a fi un om cumsecade și a fost de acord să ne restituie actele. Asta a însemnat sfârșitul carierei lui, iar noi l-am trimis peste graniță în Suedia, deoarece nu făcea să riște arestarea. Băieții mi-au spus că se gîndiseră, când au aflat că am fost arestat, să apeleze la oamenii noștri din poliție. Pe vremea aceea aveam informatori în poliția de stat, care erau de un real folos, dar ei erau tot timpul în pericol și, în plus, familiile acestor oameni suferau din cauza disprețului vecinilor, a cunoștințelor și a rudelor care știau unde lucrează și-i considerau trădători.

Intr-o zi, principalul nostru informator din poliția de stat, Lofstuhagen, a fost arestat și torturat îngrozitor. El însă n-a vorbit, nici nu și-a trădat colaboratorii. În cele din urmă a fost trimis în Germania și a fost printre puținii care s-au mai întors. Arestarea lui a pus capăt șuvoiului de in-

formații de la sediul poliției de stat, dar după o scurtă perioadă de timp soția lui Lofstuhagen i-a prezentat lui Morland pe un alt ofițer de la Stapo și din nou am început să căpătăm informații despre planurile și acțiunile poliției.

Prin acești oameni cunoșteam precis ce urma să facă inamicul, deși nemții nu foloseau poliția de stat norvegiană în acțiunile foarte importante. Informatorii erau în măsură să ne dea date despre arestați, în primul rînd ce secție se ocupa de cazul respectiv și pe baza acestor informații știam care erau motivele arestării și de ce urmau să fie acuzați.

În cele din urmă informatorii ajunseseră să ne cunoască atît de bine cerințele și acțiunile încît ne puteau spune dacă era posibil să fim sau nu arestați de nemți, iar după acțiunile întreprinse de noi ne informau ce anume aflaseră nemții și cit de periculoase erau datele obținute de aceștia, precum și numele eventualilor martori oculari.

De asemenea, oamenilor noștri din poliția de stat li se datora faptul că șapte sau opt agenți veniți din Anglia puteau locui și acționa în Oslo. Ajutorul lor principal consta în avertizările pe care ni le trimiteau. Își riscau de multe ori viața cînd întreprindeau aceste acțiuni, deoarece cînd se afla de scurgerea unor astfel de secrete nemții suspectau doar un număr limitat de persoane, și anume pe acelea care cunoșteau cazurile respective. Cu timpul aceste avertizări au început să fie trimise prin Comitetul Central, astfel că cei avertizați nu cunoșteau sursa de unde veneau informațiile privitoare la pericolul ce-i pîndea.

În primăvara lui 1944, Per Morland a fost văzut pe stradă de unul din puținii norvegieni care colaborau cu nemții și care știa că Morland plecase în Suedia cu mult timp mai înainte. Morland habar n-avea că fusese văzut, dar din fericire un informator de-al nostru din poliția de stat a văzut raportul și a observat numele lui Per Morland. Poliția de stat trebuia să trimită raportul Gestapoului, însă raportul n-a ajuns niciodată acolo, ci la noi. Tot datorită acestor informații, Morland, eu și alți șapte sau opt agenți sosiți din Anglia ne-am făcut rost de legitimații de ofițeri ai poliției de

stat, precum și de insigne. Personal le-am atras atenția tuturor că aceste legitimații nu trebuiau folosite decât în cazuri excepționale și că era indicat să fie lăsate acasă când se pleca în misiuni periculoase. În astfel de situații e preferabil să se folosească armele pentru că în cazuri de flagrant delict actele n-ajută la nimic ci, din contră, provoacă dezastre și mai mari. Personal am folosit deseori această legitimație și întotdeauna am fost surprins cât de ușor reușeam să trec de punctele de control, însă mai eram ajutat și de faptul că conduceam o mașină ce avea un număr al poliției de stat. Dacă aș fi fost oprit de cei de la poliția de stat n-aș mai fi avut șanse să scap, deoarece ei se cunoșteau între ei, dar cu nemții și cu celelalte tipuri de polițiști lucrurile mergeau strună. Natural, imi era frică, dar mă simțeam foarte fericit când scăpam cu bine.

ȘI ALTE SABOTAJE

Pe la mijlocul lunii iunie mi s-a spus să pătrund într-un birou care aparținea Direcției generale de cartele pentru a sustrage niște documente. Biroul era pe strada principală din Oslo, Karl Johan. Ca de obicei am trimis după omul meu din compania de pază și acesta mi-a făcut rost de cheia de la intrarea principală a clădirii, dar pînă la biroul care mă interesa mai aveam de deschis niște uși. În Anglia ni se predaseră una sau două lecții despre nobila artă de a sparge broaștele și a deschide tot felul de uși și, în 1942, făcusem și puțină practică sub conducerea unui vestit spărgător de seifuri norvegian trimis special din Anglia ca să ne instruiască în meseria lui. Eram deci în temă și știam de ce instrumente aveam nevoie pentru o treabă de acest gen, însă trebuia ca cineva din grup să meargă la un magazin de fierărie și să le cumpere. Am desemnat pe unul care-l cunoștea pe vânzător. După ce vânzătorul s-a uitat pe lista respectivă și a văzut ce fel de unelte dorește să cumpere omul nostru, i-a spus :

— Dacă nu te-aș cunoaște atât de bine aș chema poliția. Ce imi ceri tu, nu-s altceva decât unelte de spărgător.

Am intrat în clădirea în care se găsea biroul, iar restul acțiunii s-a desfășurat conform planului. Am deschis yalele

intr-o clipă, am pătruns înăuntru și am luat documentele care mi s-au cerut.

Tot în iunie am fost pus în legătură cu un grup care urma să mă ajute în organizarea unor sabotaje industriale. Prima dată m-am întâlnit cu grupul într-un mic apartament de pe strada Oscar. M-am dus pe jos, iar când am intrat în clădire mi s-a spus să-mi pun o mască. Am fost apoi condus într-o încăpere unde se aflau trei persoane care aveau fețele complet acoperite cu măști negre. Din discuție reieșea că cei trei cunoșteau foarte bine industria norvegiană. Se puneau problema distrugerii unor fabrici de explozivi și după cite se părea chiar stăpînii fabricilor au sugerat un plan de acțiune. Ideea era să se paralizeze activitatea în fabricile respective prin distrugerea instalațiilor de acid sulfuric de care depindea întreg procesul de producție. Existau două fabrici care produceau acid sulfuric concentrat pentru industria de explozivi, una la Lysaker, iar alta la Hurum și s-a căzut de acord să se distrugă retortele și cisternele în care se ținea acidul. S-a subliniat, de asemenea, faptul că nevoile de acid sulfuric ale industriei civile puteau fi satisfăcute și pe alte căi.

Planul fusese adoptat, iar eu am fost trimis pe la diverși funcționari ai conducerii industriei chimice pentru a culege toate datele și informațiile de care aveam nevoie.

După ce am făcut rost de datele și informațiile tehnice necesare m-am întâlnit cu grupul de sabotori instruiți în Anglia. Trebuia să executăm recunoașterea celor două fabrici ca să ne edificăm asupra pazei, a patrulelor, să stabilim cu exactitate locul unde erau amplasate obiectivele noastre, cum să se pătrundă pînă la ele, ce fel de ziduri sau garduri le împrejmuiau, precum și asupra altor date care prezentau interes pentru acțiunea noastră. Am hotărît să executăm simultan cele două acțiuni de sabotaj, deoarece, altfel, nemții și poliția de stat întăreau paza și luau măsuri de securitate a fabricii care rămînea întregă.

Birger Rasmussen și eu urmam să ne ocupăm de fabrica de la Lysaker, iar alți patru erau desemnați să se ocupe

de cea de la Hurum. Recunoașterea la fabrica Lysaker s-a făcut ușor. Aveam un om care lucra acolo și acesta ne-a făcut o schiță a fabricii, iar după două sau trei deplasări la fața locului ne-am convins că nu existau nemți în fabrică, deși existau trupe germane cazate în școala din apropiere și în localitate.

Recunoașterea executată la Hurum n-a fost ușoară, dar cei din Milorgul local ne-au ajutat să procurăm informațiile necesare.

Ambele acțiuni au avut loc pe 28 iunie, într-o seară plăcută și luminoasă. Rasmussen și cu mine ne-am îmbrăcat în salopete și duceam în mîini sacose grele, lăsînd impresia (așa speram noi cel puțin) că sîntem niște instalatori care lucrează peste program. N-am avut greutăți și am ajuns în zona unde se afla fabrica, apoi am pătruns înăuntru printr-o spărtură făcută în gard. Nu se vedeau nici paznici, nici santinele.

Ne-am îndreptat direct spre rezervoarele de acid și am fixat încărcăturile necesare de exploziv amorsate cu fitile „creion”. Este vorba de un tub de forma unui creion, avînd înăuntru o fiolă plină cu acid. Apăsînd pe un buton se sparge fiola, iar acidul se împrășteie înăuntrul tubului și atacă o sîrmă subțire de cupru. Cînd sîrma este „mîncată” de acid, se eliberează un mic ciocan care lovește detonatorul și-l face să explodeze.

După ce am terminat operația afară am intrat în fabrică și am fixat încărcături de explozivi și pe cele două retorte ale instalației de fabricare a acidului. Pentru aceste retorte am folosit cantități mici de explozivi, deoarece promisesem stăpînilor fabricii că nu vom distruge toate instalațiile. Încărcăturile au fost fixate în locuri în care noi le-am putut masca, ca să nu poată fi ușor descoperite. De data asta am pus un fitil ce ținea 10 minute, deoarece exploziile urmau să aibă loc simultan cu cele de la Hurum, la 30 de mile mai spre vest.

Pe vremea aceea, nemții știau că sabotori pregătiți în Anglia acționau în regiunea Oslo și, ca să evităm represaliile

împotriva populației civile, am hotărît să împrăștiem prin apropiere unele obiecte de fabricație engleză, precum și bucăți rupte dintr-o uniformă de parașutist englez, sperînd că nemții vor considera că acțiunile respective se datorau unor parașutiști englezi. Șmecheria a ținut și oamenii noștri din poliția de stat ne-au spus că era o scenă de triumf cînd nemții au găsit lucrurile aruncate de noi.

După ce am terminat cu aprinderea fitilelor ne-am strecurat ușurel afară din fabrică și apoi din curtea fabricii, am luat bicicletele și ne-am întors la Oslo. Ambele re-torte au fost distruse, nici o altă mașină n-a fost avariată. Ceilalți patru sabotori au repurtat și ei un succes asemănător la Hurum.

Ne mai bucuram încă de succesul acțiunii cînd, pe 6 iulie, sîmbătă, am aflat, spre consternarea mea, că unul din cei mai buni informatori ai mei, John Myhre, fusese arestat și se găsea în mîna Gestapoului. El a rezistat la anchetă și a reușit să-i convingă pe cei de la Gestapo că va lucra pentru ei dacă-i dau drumul. I-au dat drumul, iar el a trecut imediat în clandestinitate. Am luat curînd legătura cu el. Dru-murile organizate pentru refugiați nu mai puteau fi folosite, așa că nu era de loc ușor ca să-l scoatem pe Myhre din țară. Am hotărît să-l trimitem cu barca de la Sandefjord pînă pe coasta suedeză. Pe 11 iulie, eu la volan și Myhre cu un vîr al lui pe bancheta din spate, ne îndreptam spre Sandefjord, unde l-am dat în primire oamenilor noștri de acolo. Cîteva zile mai tîrziu era în Suedia împreună cu vîrul său.

AM CAPTURAT UN TRANSPORT DE CARTELE

Quisling și acoliții lui fasciști nu putuseră să-și pună în practică planul de incorporare a tinerilor născuți în anii 1921—1923, deoarece au întîmpinat o rezistență neașteptat de puternică, iar nemții erau convinși că o armată de norvegieni, mobilizați fără voia lor, nu va prezenta nici un fel de încredere. În fața unei atari situații, atît nemții cît și fasciștii norvegieni au ajuns la concluzia că aceștia puteau fi folosiți ca brațe de muncă, astfel că s-a trecut la înscrierea lor în „liste de recrutare pentru muncă”.

Apelurile lansate de Frontul Intern, apelurile transmise de radio Londra, reproduse în ziarele ilegale și sprijinite de acțiunile de sabotaj, au dat rezultatele scontate. Tinerii se eschivau să se prezinte pentru a fi înscriși pe listele de recrutare; unii se ascundeau pe la prieteni sau cunoștințe, alții plecau la cabane în munți, unde dispăreau. Mulți dintre aceștia se alăturau Milorgului și se îndreptau spre locurile de adunare organizate în păduri și în raioane agricole. Acest puhoi de rezistenți era o greutate în plus pentru Milorg, care n-avuse timp să-și organizeze baze pentru o armată ilegală în afara orașului. N-avea provizii, nici condiții de incalzare și avea foarte puține arme. Atunci s-a dat ordin ca în unitățile Milorg să fie primiți numai tinerii care aveau o pre-

gătire specială și condiția fizică corespunzătoare. De unde să se procure hrana pentru toți oamenii aceștia? Erau mii de oameni care se ascundeau.

La început, criza a fost evitată prin eforturile combinate ale tuturor organizațiilor ilegale, dar situația se înrăutățea din ce în ce mai mult, mai ales că autoritățile naziste hotărâseră ca în cazul în care o anumită persoană nu era acasă când o căuta poliția să o ducă la recrutare, acesteia să i se ia dreptul la cartele. Fără cartele problema hrănirii atîtor mii de oameni era de nerezolvat.

Atunci unii s-au gîndit să interceptăm un transport de cartele cînd acestea erau duse de la imprimerie la poștă. Aveam un informator la firma care se ocupa cu confecționarea cartelelor și acesta ne-a dat de veste cînd urma să aibă loc un astfel de transport. Erau cam 150.000 de cartele.

În acest stadiu mi s-a cerut sfatul și ajutorul, iar pe o bancă din parc am făcut planul. Am fost întrebat dacă n-ar fi posibil să punem mîna pe camion și să-l ducem într-un anumit loc unde să transbordăm cartelele pe alte vehicule. Mie acest lucru mi s-a părut ușor de realizat și am întocmit planul pornind de la această idee.

Pe 9 august, m-am sculat la ora șapte, m-am bărbierit și am luat o masă mai bogată decît de obicei. Apoi m-am urcat pe bicicletă și m-am dus pînă la Hausmannsbrua, unde am ajuns la opt și un minut sau opt și două minute. La ora 8,15 m-am întîlnit cu ceilalți doi care urmau să participe la acțiune încă din primul moment. Puțin mai departe, în josul străzii, se afla un Ford gri cu un generator de gaz fixat pe capotă. Înăuntru mai erau trei oameni.

Camionul trebuia să plece de la imprimerie la ora 8,30, însă a ieșit pe poartă puțin mai devreme decît ne așteptam. Unul dintre noi i-a făcut semn șoferului de la Ford să se îndrepte spre intersecția străzilor. Camionul a oprit ca să-i dea voie Fordului să treacă, deoarece avea prioritate de dreapta. Atunci, eu m-am îndreptat spre cabina camionului, am deschis portiera și am intrat înăuntru. În mînă aveam pistolul și l-am îndreptat spre cei doi oameni care se găseau în ca-

bină spunîndu-le să-mi facă loc. Cit mai calm cu putință le-am spus:

— Faceți numai ce vă spun eu. Doi oameni înarmați s-au urcat deja în camion și dacă-i necesar vor trage.

Totul a mers perfect. Cînd am crezut că cei doi s-au instalat bine în camion i-am spus șoferului să se îndrepte spre poștă. Fordul venea la vreo patruzeci sau cincizeci de metri în spate, iar pasagerii lui erau înarmați cu puști mitraliere. Era o forță mai puternică decît ar fi fost necesar pentru o astfel de acțiune, dar situația se înrăutățise în urma recentelor acte de sabotaj și ne era frică ca nu cumva fasciștii să fi întărit paza acestui transport în ultima clipă.

În timp ce ne apropiam de poștă oamenii de lîngă mine s-au calmat, iar eu le-am spus că noi intenționăm să le luăm cartelele. S-au mirat ce Dumnezeu vrem să facem cu o tonă de cartele, dar le-am tăiat-o scurt:

— Asta-i treaba noastră!

La poștă i-am spus șoferului să ducă camionul pînă pe strada Tollbu și apoi pînă la strada Skipper unde i-am ordonat să oprească. M-am uitat după grupul care urma să ia cartelele. Nu-i cunoșteam din vedere, dar aveam o parolă, iar omul de legătură trebuia să stea lîngă intrarea clădirii cu nr. 17.

Cîteva minute mai tîrziu am luat legătura cu grupul a cărui mașină se apropiase de camion. I-am obligat pe cei care însoțeau transportul să se întoarcă și am pus o cutie peste numărul din față al mașinii, ca să nu fie observat. Ne-au trebuit vreo zece minute pentru a transfera încărcătura, timp în care unii încercau să-i convingă pe însoțitorii camionului să fugă în Suedia ca să nu fie învinuți de complicitate. Era aproape nouă și pe stradă se găseau o mulțime de oameni care se grăbeau să ajungă la serviciu, însă nimeni nu bănuia că o tonă de cartele era furată în fața lui!

Ne-am îndreptat spre Etterstad. Pe drum, unul din oamenii care urmau să plece în Suedia (și despre care noi nu știam că face parte din mișcarea de rezistență) ne-a spus că are anumite materiale compromițătoare acasă și că ar fi mai

bine dacă le-ar lua de acolo. A adăugat că după ce se va afla de furt și de dispariția lui, poliția secretă ar putea să facă o percheziție la el acasă. Am oprit mașina și ne-am urcat în Ford, eu însoțindu-l pe respectivul pînă acasă unde l-am ajutat să ia toate materialele.

Cu această cantitate uriașă de cartele la dispoziție, Frontul Intern avea o armă puternică în lupta cu guvernul. O cantitate atît de mare de cartele însemna o amenințare la adresa întregului sistem de aprovizionare cu mărfuri — după cum bine își dădea seama și guvernul Quisling — iar un haos în acest domeniu putea să-i supere ușor pe nemți. Folosind căi ocolite, pentru ca nemții și poliția norvegiană să nu poată ajunge la sursa informației, noi am transmis ministrului aprovizionării că aceste cartele nu vor fi folosite, ci vor fi înapoiate dacă se va abroga ordinul prin care nu se mai dădeau cartele celor care refuzau să se înscrie pentru planul de folosire a forței de muncă.

Guvernul Quisling a capitulat, iar vineri, după două zile de la acțiune, toate birourile de eliberare a cartelelor au primit ordine să distribuie cartele la toată lumea, fără excepție. Cîștigînd, Frontul Intern a înapoiat 70.000 de cartele pentru alimente și 30.000 pentru tutun. Din punct de vedere politic această acțiune a fost un fiasco pentru Quisling și acoliții lui, deși cîteva zile mai tîrziu au încercat să spele rușinea ce au pățit-o. Presa norvegiană, care se afla sub un control strict, a primit o știre pe care a publicat-o pe prima pagină :

„O mare cantitate de cartele furate.

Criminalii aparțin unei organizații ilegale.”

Se spunea în continuare că se va plăti o recompensă de 200.000 de coroane norvegiene pentru acele informații care vor duce la arestarea răufăcătorilor.

Dar partea într-adevăr serioasă a măsurilor luate era aceea care se referea la întreaga populație, care, drept pedeapsă pentru acest furt, urma să fie frustată de porțiile de tutun și alcool pentru următoarele cinci zile. Naziștii considerau această acțiune ca fiind un mare triumf al lor. Sînt nevoiți să recunosc că populația a primit această știre destul de

neconcludent. Fasciștii sperau că lumea își va manifesta nemulțumirea față de acțiunile rezistenței, dar de îndată ce presa noastră ilegală a prezentat adevărata față a lucrurilor, opinia publică s-a dovedit a fi de partea noastră.

În timp ce plănuiam furtul cartelelor, d-na Andersen m-a avertizat că mama urma să-i facă o vizită pe strada Gronland, deoarece era îngrijorată de situația mea. Scrisorile mele din Stockholm aproape că o convinseseră că sînt plecat din țară, în afara oricărui pericol, dar recent i-au parvenit unele vești alarmante. D-na Andersen a reușit să o convingă în cele din urmă pe mama că eu sînt în Suedia.

Ceea ce i-a trezit suspiciuni mamei era o poveste destul de încurcată. Mama avea cîțiva cunoscuți care locuiau la Grorud, cunoștințe care, la rîndul lor, aveau alte cunoștințe a căror fiică s-a căsătorit cu unul din șefii Oficiului pentru problemele forței de muncă. Acesta era un om destul de suspect, deoarece printre prietenii săi apropiați se număra și șeful Gestapoului, sturmbannführerul S.S. Reinhardt. Pe acest canal mama a aflat de afirmația lui Reinhardt că Gunnar Sonsteby s-a întors în Norvegia.

Această informație mi-a fost folositoare și mie, deși am luat notă cu neplăcere de existența ei.

O zi după ce am furat cartelele m-am dus să fac o vizită d-nei Andersen și fiicei sale care bănuiau că autorii furtului eram noi și faptul în sine le amuza pe amîndouă. D-na Andersen mi-a spus că o așteaptă pe mama și că nu trebuie să întîrzie prea mult acolo, dar era deja prea tîrziu. A sunat telefonul și vocea de la telefon ne-a spus că mama urca scările, eu nemaiavînd timp decît să trec în altă cameră. Așa am stat eu cu mama în același apartament, fiecare în altă cameră, fără ca să ne vedem. Dacă ar fi știut că sînt la Oslo, ar fi fost tot timpul foarte îngrijorată și nervoasă și asta ar fi avut repercusiuni asupra siguranței ei. Era destul că a pățit-o tata din cauza mea, nu era nevoie să-mi trimit toată familia la pușcărie. Am auzit că la Rjukan lucrurile stăteau bine și că cele trei radiouri pe care ea le dusesese în oraș pentru folosul priete-

nilor le permiteau acestora să cunoască care era adevărata situație din lume, situație ce devenise interesantă după deschiderea celui de-al doilea front în Franța.

În timp ce trăgeam cu urechea am aflat că mama cunoștea situația tatei și ținea legătura cu el. Era greu să meargă să-l vadă la Grini, dar tata fusese inclus într-un detașament care era zilnic scos din închisoare și dus la școala din Majorstua ca să presteze diferite activități pentru nemți. Erau păziți foarte sever, dar majoritatea soldaților erau nemți simpli care treceau cu vederea anumite lucruri.

Cred că prin portarul școlii mama a reușit să-i trimită tatei unele pachete cu mâncare și obiecte de îmbrăcăminte. De multe ori aveam treabă în zona în care se afla Grini și ori de câte ori trecea cite un camion cu deținuți turbam de minie. M-am uitat de multe ori după tata, dar nu l-am văzut niciodată.

DOUĂ LOVITURI MARI

Prin iulie, Max Manus mi-a propus câteva acțiuni de sabotaj. Unul din oamenii lui a aflat că nemții aveau un mare depozit de piese de schimb pentru avioane într-un garaj de tramvaie din Oslo. Acest garaj era o clădire uriașă, jumătate fiind rechiziționată de nemți. Conform cu cele spuse de informator se găseau înăuntru vreo 25 de avioane de vânătoare Messerschmidt și cam 150 de motoare de avion, ceea ce însemna că acolo se afla cel mai mare depozit de piese de schimb și de avioane din Norvegia.

Am fost de acord cu Manus că depozitul acesta constituia un obiectiv interesant și atractiv. Superiorii noștri erau interesați în această acțiune și s-a cerut părerea Londrei. Manus și Gram, care aveau alte misiuni, în general, ca să ia parte la acțiunile oamenilor din Noric, trebuiau să ceară aprobarea Londrei. De asemenea, Londra aproba distrugerea obiectivelor alese de noi. M-am prezentat cu propunerea la Milorg unde a fost aprobată din toată inima, iar peste câteva zile a venit și răspunsul Londrei: „Dați-i drumul!”

Max Manus împreună cu un coleg de-al meu au făcut cercetări și investigații suplimentare asupra obiectivului și a împrejurimilor, iar într-o zi am reușit să întocmim planul acțiunii.

Dar n-am fost atît de isteți pe cît ne credeam, deoarece am eșuat de două ori în încercările noastre. Fiind de acum avertizați, nemții au întărit paza din interiorul clădirii, care era formată atît din nemți cît și din norvegieni, norvegienii făcînd parte dintr-un batalion special constituit din fasciști.

A treia încercare am făcut-o pe data de 13 august. La comandă se afla Max Manus. Ne-am adunat la ora 1,15 într-o stradă lăturalnică, la vreo 200 de metri de intrarea în garaj. Împreună cu alți colegi ne-am îndreptat spre ușă, unde am spart incuietoarea. Foarte atenți, am intrat înăuntru și ne-am plasat în fața celei de a doua uși, în așa fel încît să-l luăm prin surprindere pe paznicul de noapte. Paznicul era norvegian. Important era să fie neutralizat cît mai repede, pentru a nu avea timp să-i alarmeze pe nemții aflați în cealaltă parte a clădirii.

Fiind omul care părea cel mai nevinovat din tot grupul, eu urma să mă ocup de paznic și am reușit să fac lucrul acesta fără ca să-l sperii și mai înainte de a putea da alarma. Unul din grup a rămas apoi cu el ca să-l supravegheze, în timp ce ceilalți cinci am intrat în liniște în garaj. E un lucru obișnuit să apară neprevăzutul în astfel de acțiuni și așa s-a întîmplat și în cazul de față. Cînd am intrat în partea norvegiană a garajului, care era plin cu autobuze, am văzut mai multe femei făcînd curățenie. S-au uitat surprinse la musafirii lor nocturni, dar au continuat să-și vadă de treabă. Nu prea păream noi a fi sfinți și mă întrebam cum vor reacționa cînd ne vor vedea trecînd pe lingă ele tîrînd după noi 300 de funți de exploziv.

În timp ce ceilalți au plecat în recunoaștere, eu m-am îndreptat spre femei și am intrat în vorbă cu ele.

Pentru a pătrunde în partea de garaj ce aparținea nemților trebuia să tăiem un gard cu trei rînduri de sîrmă. Doi se ocupau de problema aceasta, unul supraveghea coridorul, iar Manus stătea de pază la ușa de la intrare. A fost nevoie de vreo cincisprezece minute ca să fie tăiată sîrma ghimpată și tot timpul acesta eu am flecărit cu femeile. Le-am spus că sînt vopsitor, că scriu numerele de pe autobuze și că urma

să fac cîteva tăblițe pentru niște stații de mașină chiar în noaptea aceea. Le-am spus că ceilalți sînt lucrători de la transportul în comun, dar că se ocupă și cu vinderea la negru a produselor agricole, avînd în pivnița garajului o magazie de alimente. Femeile au crezut și nici n-au întors măcar capul cînd Manus a venit cu mașina pînă la intrarea în garaj și noi am adus înăuntru explozivul, atît explozivi de plastic cît și dinamită obișnuită, împachetat în trei sau patru pachete.

Totul a fost gata și s-a dat foc la fitiluri în jurul orei două. Ceilalți s-au îndreptat spre ieșire, în timp ce eu m-am apropiat de femeile care lucrau în garaj și le-am spus că clădirea urmează să sară în aer în cinci minute. Păreau că nu pricep nimic, dar observînd că nu glumesc au luat-o la fugă spre ieșire. Unul a adus mașina în apropiere și Manus cu cei trei oameni ai lui s-au urcat repede și au plecat imediat, iar altul s-a urcat pe bicicletă și a dispărut în noapte. Cînd totul era gata, adică după ce paznicul de noapte a fost eliberat și femeile au fost scoase afară din garaj, mi-am zis că puteam să plec și eu. Nemții însă au mirosit că se întîmplă ceva și au început să strige „Halt!” Atunci am încălecat pe bicicletă și m-am îndepărtat cîteva sute de metri. Acolo m-am oprit să aștept explozia. Nici nu m-am dat jos de pe bicicletă cînd am auzit un tunet și am simțit pămîntul zguduindu-se sub mine. Misiunea a fost îndeplinită! M-am îndreptat apoi liniștit spre Vinderen unde aveam cîteva gazde conspirative.

★

Cîtva timp mai înainte, în iunie sau iulie, fasciștii numiseră o anumită persoană care să se ocupe de problema planului de folosire a forței de muncă și respectivul era hotărît să facă treabă bună. Își stabilise cartierul general pe Drumul parcului 8 și în scurt timp strînsese o adevărată arhivă acolo. Am primit ordin să ne ocupăm de ea. Era imposibil de procurat cheile casei, nu puteam sparge nici broasca, așa că am fost nevoiți să mergem acolo seara tîrziu și să spar-

gem geamurile ca să pătrundem înăuntru. Zgomotul a fost auzit de mulți cetățeni care locuiau prin apropiere și care începuseră să deschidă ferestrele să vadă ce se întâmplă în stradă. Atunci am strigat: „Fiți atenți! Nemți beți s-au încăierat. Vor începe să tragă!” Apoi am aruncat în interiorul clădirii explozivi amorsați și am luat-o la fugă. Deși pagubele n-au fost prea mari, totuși activitatea la biroul acela a fost întreruptă și întârziată pentru o perioadă de timp, acțiunea având și un efect propagandistic pronunțat. Din nefericire, o parte din stricăciuni a fost nedorită, deoarece monopolul vinurilor și băuturilor alcoolice avea un magazin în aceeași clădire și o bună parte din mărfuri a avut de suferit.

★

La sfârșitul lunii august am primit ordin din Anglia să distrugem o locomotivă de pe calea ferată Thamshavn, care fusese adusă la Oslo pentru reparații. Nemții pierduseră Sicilia, de unde se aprovizionau cu sulf, astfel că piritele de la Orka căpătaseră o importanță deosebită pentru economia lor de război, iar Londra dorea să le saboteze tocmai transporturile de pirită.

De doi ani de zile cei din Noric au atacat în repetate rânduri locomotivele ce transportau vagoane cu minereuri spre porturile de pe coasta norvegiană, și asta pentru că locomotivele distruse erau de neînlocuit. Cu ocazia unui atac cinci locomotive au fost distruse, iar una dintre ele, ușor avariata, a fost trimisă la Oslo ca să fie reparată. Această locomotivă constituia obiectivul nostru, deoarece era singura pe care nemții mai sperau să o recupereze.

În Oslo, cei de la atelierele de reparații făceau tot ce le stătea în putință ca să întârzie repararea locomotivei, dar nemții făceau presiuni ca reparațiile să fie urgentate, deoarece aveau mare nevoie de mijloace de transport.

Pe vremea aceea aveam mai mulți informatori buni care lucrau în industrie, unul dintre ei ajutându-mă să contactez un muncitor de la atelierele unde se repara locomotiva. Deși

acesta îmi furnizase toate informațiile necesare, îmi dădeam totuși seama că nu sintem încă gata de acțiune și am spus Londrei că mai aveam nevoie de timp pentru pregătirea acțiunii, locomotiva rămânând o perioadă mai îndelungată în atelier.

Puțin mai târziu, în septembrie, muncitorul de la atelier m-a informat că s-au primit ordine de la nemți ca locomotiva să fie reparată imediat. Pe baza aceluiași ordin urma să se organizeze și un schimb de noapte.

Locomotiva, fără roți, era ridicată pe un transportor uriaș al căilor ferate norvegiene. Împreună cu încă doi tovarăși am studiat terenul și împrejurimile obiectivului din schițele făcute pentru noi de către informatori și ulterior am făcut, cu mari precauții, o recunoaștere personală. Apoi ne-a parvenit informația că locomotiva putea fi gata în orice clipă și că trebuia să acționăm imediat dacă mai aveam intenția să o distrugem.

În noaptea de 12 septembrie am ieșit din locuința conspirativă ca să mă întâlnesc cu Rasmussen și Tallaksen. Ne-am hotărât să începem acțiunea. Cum am ieșit afară s-a dat semnalul de alarmă aeriană și, din fericire, am reușit să iau din nou legătura cu colegii mei prin telefon și să amânăm încercarea. Nu avea sens să ne asumăm riscul de a fi arestați de nemți pentru că ne găseam pe stradă în timpul alarmei.

N-a trecut mult și s-a dat încetarea alarmei. La ora unu ne-am urcat toți trei pe biciclete și ne-am îndreptat spre Bygdoy, locul unde se afla atelierul de reparații, păstrând o oarecare distanță între noi pentru a nu da de bănuț că eram grup organizat.

Paznicii de noapte de la ateliere nu constituiau un pericol. Erau norvegieni obișnuiți, obligați să facă de pază pentru a preveni sabotajele și nu erau decît patru sau cinci, însă dacă ei dădeau de noi, discuțiile ulterioare ar fi fost auzite de nemții care patrulau prin împrejurimi. Două sentinele germane se găseau la stația de benzină aflată în fața uzinelor Skalo, dar acestea se aflau de partea cealaltă a căii

ferate. Noi trebuia să ținem cont în primul rând de patrurile nemțești care treceau de câteva ori pe noapte prin apropierea atelierului de reparații a materialului rulant.

Ne-am ascuns într-o groapă de pe marginea drumului aproape de curtea atelierelor și am așteptat mai bine de 10 minute. Am ascultat în liniște pentru a localiza unde se aflau santinelele și direcția în care se îndrepta patrula. Când ni s-a părut că santinelele nu-s atente și patrula s-a îndepărtat, eu am ieșit din groapă, m-am apropiat de gard, am tăiat sîrma ghimpată și m-am tîrît înăuntru. Era o liniște profundă. Se părea că nu-i nici un pericol. Cei doi m-au urmat.

Era întuneric beznă și nu ne puteam da bine seama unde ne aflăm. Aveam de trecut un spațiu gol, dar norocul a făcut să treacă un tren, iar noi ne-am folosit de ocazie ca să ne apropiem în fugă de atelier. În conformitate cu informațiile noastre ușa de la atelier trebuia să fie deschisă, dar de data asta era încuiată. Am început să bîjbîim pe lingă pereți și am dat de o ușă laterală, deschisă. Pe această ușă am intrat într-o hală, vecină cu hala unde se afla locomotiva. Planul nostru prevedea să folosim 5 funți de explozivi de plastic ca să distrugem axul pe care se sprijinea locomotiva. Hala era scaldată în lumină. În timp ce ceilalți amorsau încărcăturile de explozivi, eu păzeam ușa de la intrare. Cei doi au plasat apoi explozivul la locurile dinainte stabilite și au dat foc fitilurilor. Aveam doar două minute ca să părăsim hala.

Lumina din hală era așa de puternică încît nu mai vedeam nimic cînd am ieșit afară. Știam că trebuia să cotim imediat ce ieșeam, dar Rasmussen a mers puțin mai încolo și a căzut într-o groapă. L-am auzit țipînd și am aprins lanterna să văd ce a pătît. Căzuse într-o groapă de vreun metru și jumătate, dar, din fericire, nu căzuse în partea gropii în care se găseau o mulțime de fiare vechi și sîrme. În afară de faptul că se lovise la mină nu pătise nimic altceva.

Tallaksen s-a întors, voind să stingă fitilurile înainte ca să explodeze, dar asta ar fi fost sinucidere curată, deoa-

rece mai avea doar o jumătate de minut. Am reușit să-l opresc, iar Rasmussen a putut să iasă din groapă și noi l-am dus dincolo de gard.

Ne-am urcat pe biciclete, dar nici n-am rulat doi sau trei metri cînd s-a produs explozia, iar ușile clădirii au fost smulse din țîțini. Puțin mai încolo era un drum lăturalnic și ne-am îndreptat pe el spre o gazdă conspirativă, fixată dinainte. În timp ce pedalam pe drumul acela auzeam mașinile ce se îndreptau în viteză spre ateliere.

Am aflat că explozia a avut rezultatele scontate. Rasmussen își scrîntise mîna, însă două zile mai tîrziu era în altă misiune, deși avea brațul pus în ghips.

FABRICA DE ARMAMENT KONGSBERG

La sfârșitul lunii august am primit ordin să facem cercetări preliminare la două fabrici de armament, una aflată la Raufoss și alta la Kongsberg. Londra dorea să le scoatem din funcțiune. Nu se intenționa distrugerea lor totală, ci numai întreruperea procesului de producție pe o perioadă de timp.

Am hotărît ca Birger Rasmussen să se ocupe de fabrica de la Raufoss, iar eu de cea de la Kongsberg. La început a trebuit să căutăm informații despre obiectivele noastre și, în acest sens, am luat legătura cu Beck, șeful Milorgului din Kongsberg. Am aflat că eram consăteni și că el dorise de mult timp să saboteze procesul de producție din fabrica respectivă, distrugând transformatoarele. I-am cerut să-mi facă rost de informații amănunțite în legătură cu această problemă, dar curînd s-a întors dezamăgit aflînd că nemții au transformatoare de rezervă, iar cele aflate în funcțiune erau pázite de soldați înarmați cu puști mitraliere. Paza era foarte puternică și se părea că aveam puține șanse să ne îndeplinim misiunea. L-am rugat pe Beck să continue recunoașterile și investigațiile.

Între timp Rasmussen s-a întors de la Raufoss și avea cam același lucru de raportat. După studierea informațiilor

am ajuns la concluzia că un atac frontal împotriva fabricii din Raufoss necesita un număr mai mare de oameni decât aveam noi la dispoziție. Am luat legătura cu informatorii ce lucrau în industrie și aceștia ne-au sfătuit să distrugem cîteva stâlpi de la rețeaua electrică de înaltă tensiune dintre localitățile Nore, Minnesund, Hurlen și Raufoss. Dacă distrugem și transformatorul de la Minnesund, care ar fi fost foarte greu de înlocuit, toată fabrica din Raufoss ar fi încetat producția sau și-ar fi restrîns-o. Această acțiune a căzut în sarcina lui Rasmussen.

În ce privește fabrica de la Kongsberg, pe la jumătatea lunii septembrie Beck ne-a prezentat un alt plan. La Kongsberg se produceau tunuri antiaeriene Bofors. Capacitatea de producție a fabricii era în jur de 30 de tunuri pe lună, dar cum fiecare cetățean ce lucra acolo își dădea toată silința să saboteze producția, niciodată nu s-au produs mai mult de 5 tunuri pe lună. Aici se executau și reparații, chiar în această perioadă aflîndu-se în fabrică patru tunuri AA Bofors și un tun de cîmp care fusese reparat deja. Specialiștii i-au spus lui Beck că distrugerea bormășinilor de mare calibru ar duce la întreruperea procesului de producție pe o perioadă destul de lungă. În cazul în care foloseam cantități mari de explozivi exista posibilitatea de a produce stricăciuni și clădirii. Ultimele date ne informau că toți paznicii civili fuseseră retrași de la fabrică, paza fiind executată numai de armată. De obicei nemții asigurau paza acestor obiective, dar pe moment în dispozitivul de apărare erau numai fasciști norvegieni. Aceștia erau organizați într-un batalion de gardă instruit special de către nemți, iar comandantul lor se lăudase că nici Dumnezeu, nici dracul nu va intra în fabrică atîta timp cît o va păzi el. Faptul acesta îl irita foarte mult pe Beck, care dorea din toată inima să ia și el parte la acțiune, însă acest lucru nu-l hotărîm eu.

Avînd aceste informații, m-am dus cu Beck la Jens Chr. Hauge pentru a discuta proiectul de plan. Aici Beck a menționat că el cunoștea foarte bine împrejurimile și că avea un om din organizația lui care lucra chiar în fabrică. Hauge și-a

dat seama ce vrea Beck, totuși era contrar tuturor regulilor ca un șef al Milorgului să ia parte la o astfel de acțiune. Hauge l-a întrebat dacă era vorba de o misiune periculoasă, iar Beck i-a răspuns că nu. N-am prea fost de acord cu Beck, dar am tăcut. Tot ce am zis a fost că dacă el vrea neapărat să ia parte la acțiune, n-are decât, noi nu avem nimic împotriva, iar Hauge și-a dat asentimentul.

Problema a fost raportată la S.O.E. și autorităților norvegience din Anglia. Acestea și-au dat și ele consimțămîntul. Planul final a fost prezentat de Beck și de mine. Pe timpul îndeplinirii misiunii singurul care urma să fie înarmat eram eu. Beck și omul lui, Gundeid, în cazul în care am fi fost surprinși în flagrant delict, trebuiau să fugă cu orice risc. După misiune, Gundeid urma să se întoarcă acasă în aceeași noapte, cu bicicleta, ca să nu lase urme pentru a fi găsit cu ciîinii, iar Beck venea cu mine la Oslo.

O altă cerință era să nu lăsăm urme prin care să se dea de bănuț că acțiunea a fost întreprinsă de Milorg sau de oamenii din împrejurimi, deoarece nemții ar fi trecut la represalii. Am hotărît să procedăm ca și în alte cazuri, să împrăștiem bucăți de uniforme și unele obiecte englezești ca să-i convingem pe nemți că autorii actelor de sabotaj erau parașutiștii englezi.

Pe 17 septembrie m-am urcat într-un autoturism. Pe parbriz aveam un tichet pe care scria că mașina aparține Departamentului drumuri și șosele și avea voie să circule în partea de sud a Norvegiei. Legenda mea era că sînt inginer consultant și mă duceam la Numedal să vîd dacă șoseaua nu aluneca o dată cu terenul de pe panta muntelui de acolo.

Mașina avea un aspect „obișnuit”, deși mergea cu benzină, iar actele mele erau eliberate de poliția din Oslo pe numele de Hauge. Mai aveam și alt rînd de acte care aveau ștampila poliției din Kongsberg și asta pentru că controalele în jurul Kongsbergului erau mai severe ca în altă parte, toți străinii fiind controlați foarte atent.

Stabilisem să-l întîlnesc pe Beck în afara Kongsbergu-

lui, la punctul în care drumul cotește spre oraș. Mai era un drum lăturalnic, unde am lăsat mașina. Era ora trei după-amiază când, împreună cu Beck, am intrat pe jos în oraș și am luat masa la o gazdă conspirativă. La ora cinci l-am întâlnit pe Gundeid și acesta ne-a condus peste un pod, spre locul unde erau ascunse rucsacurile cu explozivi — 250 de funți de explozivi de plastic.

Am luat rucsacurile și am plecat pînă la o șură aflată nu departe de fabrică. Aveam timp destul, așa că am pregătit cu grijă explozivii. Am făcut patru încărcături de explozivi de cite 3 funți fiecare, o încărcătură pentru tunul de cîmp și 100 de funți i-am repartizat pentru o bormașină, rămînînd ca ceilalți 155 de funți să-i folosească pentru a doua, dar unde erau acești explozivi? Nu-mi venea să cred urechilor cînd Gundeid mi-a spus că explozivii se găseau deja în fabrică. Acesta lucra la un strung de la intrarea în hala mare a fabricii și era o mare prostie din partea lui că dusesese și ascunsese explozivii în apropierea strungului.

Ce făcuse? În sacoșă cu mîncare introdusese mici cantități de plastic, iar ca să se sustragă controlului de la poartă agăța sacoșă de gard și se ducea ca să-și lase bicicleta la rastel, apoi, după ce intra în curtea fabricii, cînd toată lumea era atentă la ce se petrecea la poartă, se ducea la gard și își lua sacoșă. Era un procedeu inteligent, dar asta mie îmi crea noi greutăți, deoarece ca să amorsez toți explozivii în fabrică îmi trebuiau încă 8—10 minute în plus. Dar nu era nimic de făcut, decît să sperăm că vom putea lucra netulburați.

La ora nouă explozivii erau pregătiți, iar afară era întineric beznă. Ne-am tîrît pînă aproape de gard și am așteptat culcați pe burtă. La ora zece paznicii de noapte și-au făcut rîndul, iar așteptarea noastră a luat sfîrșit.

Aveam o foarfecă specială cu care am tăiat lanțul de la prima poartă. Am intrat în curte și am pus lanțul la loc încît era foarte greu de observat că fusese tăiat. Nu îndrăzneam să părăsim aleile din incinta fabricii, deoarece res-

tul terenului era minat. Pentru cea de a doua poartă aveam cheie, așa că lucrurile au fost mai simple, dar n-am mai putut să o încuiem după ce am intrat. Dacă vreun paznic ar fi trecut pe acolo, faptul ar fi dat naștere la suspiciuni, dar n-aveam de ales decît să sperăm că paznicii vor fi superficiali în controalele pe care le făceau.

Gundeid ne-a condus la o ușă din dosul halei. Din nou aveam cheia, dar eu am scos cuțitul și am făcut niște zgîrieturi pe yală ca să se creadă că ușa fusese forțată. Lumina ardea în interior și hala părea să fie o mare sală de dans, deși ferestrele erau camuflata. Ne-am dat seama că nu prea sînt posibilități să ne ascundem dacă ar fi trecut cineva prin apropiere.

Lumina făcea camuflarea fitilurilor și mai grea, și de ce n-aș spune-o, eram foarte nervos. Fitilurile trebuiau să fie camuflata pentru că era necesară o întîrziere de patru ore, timp în care să putem ajunge la mașină. Dacă nu camuflam fitilurile și trecea vreun paznic prin apropiere acțiunea ar fi fost contracarată. Eu stăteam cu pistolul automat de pază la intrarea în hală în timp ce ceilalți amorsau explozivul pe care Gundeid îl adusese mai înainte în fabrică. Zece minute de așteptare și groază. M-am simțit ușurat cînd au terminat și a trebuit să trec eu la acțiune. Aproape că nu mai puteam suporta tensiunea nervoasă în care mă aflam. Nu mi-a trebuit mult timp ca să plasez explozivii în locurile cele mai vulnerabile, dar cel mai greu lucru a fost cu mascarea fitilurilor (am hotărît să mă plîng Londrei că ne trimitea fitiluri albe, foarte greu de mascat). Am găsit, totuși, niște scinduri pe care le-am pus peste ele.

La ora 10,50 am apăsat pe declanșatorul detonatorului chimic ce era reglat să intre în acțiune după patru ore, apoi am intrat în hala de asamblare unde se aflau tunurile și am executat aceleași operații. Dar ne-am dat seama că nu aveam suficient fitil ca să legăm toate încărcăturile între ele, așa că am tăiat bucăți de fitil pe care l-am pus la distanțe foarte mici, sperînd că vor lua foc prin „simpatie”, așa după cum fusesem învățat în Anglia.

În fabrică am stat mai mult decât ne planificasem inițial, iar norocul nostru a fost fantastic. Nu se zărea nici urmă de paznic sau de patrulă când ne-am furișat afară prin ușa din spate și ne-am îndreptat spre poarta incintei interioare, dar am găsit poarta încuiată. Am zărit o lumină cam la 200 de yarzi și ne-am dat seama imediat că paznicul se afla în acel loc. Gundeid și-a păstrat însă singele rece încercând să deschidă poarta, deși broasca nu voia să cedeze. Am aflat ulterior că în timp ce noi ne găseam în fabrică, patrula a trecut prin fața porții, a văzut că nu-i încuiată și a crezut că pur și simplu unul dintre paznici a uitat să o închidă.

După ce am reușit să ieșim, Gundeid s-a urcat pe bicicletă, iar eu împreună cu Beck ne-am întors la mașină. Era miezul nopții. Puțin mai înainte ca să ajungem la Drammen, am dat peste un cordon de polițiști care ne-au percheziționat, dar n-au găsit nimic compromițător asupra noastră. Eu lăsasem pistolul automat la Kongsberg, iar documentele mașinii, precum și carburatorul de carbid erau convingătoare. Am ajuns la Oslo în jurul orei două și ne-am dus direct la gazdele noastre conspirative. Am dormit buștean pînă la amiază, fără să-mi mai pese de nimic. Era duminică și Gundeid a venit la Oslo cu trenul ca să ne relateze ce a putut afla el în legătură cu rezultatele acțiunii. Încercăturile de explozivi au explodat mai repede decât prevăzusem noi. După cîte își putea da el seama încercătura din hala mare a explodat în jurul orei 2,15, cele de la tunurile Bofors în jurul orei 2,30, iar cea de la tunul de cîmp la 2,45. Rezultatul exploziilor a fost excelent. Peretele dinspre riu al halei de asamblare a fost dărîmat.

Ulterior am aflat și de existența unui epilog neplăcut al acestei acțiuni. Nemții, negăsind nici un fel de urme, s-au gîndit să găsească un țap ispășitor. Atunci au arestat un muncitor care lucra la una din mașinile de găurit. A fost anchetat în stilul caracteristic al Gestapoului, fiind maltratată într-un hal fără de hal. În cele din urmă muncitorul a fost trimis la Grini și ținut închis pînă la sfîrșitul războiului.

★

În vara anului 1944 am avut o petrecere nautică pe apele fiordului Oslo. Omul meu de la Esso făcuse rost de un permis de navigație de la Gestapo, așa că Birger Rasmussen, Eduard Tallaksen, eu și încă vreo cîțiva ne plimbam cu barca pe fiord avînd binecuvîntarea Gestapoului. Dacă ar fi știut Gestapoul! Nu erau prea multe bărci în fiord, pentru că norvegienii obișnuiți nu cereau astfel de favoruri. În ce ne privește, noi aveam tot interesul să fim considerați colaboraționiști sau cel puțin simpatizanți ai naziștilor. Era o „reputație” rîvnită de toți cei din mișcarea de rezistență.

Dar în această perioadă chiar informatorii Gestapoului încercau să ne facă unele servicii ca să-și ispășească o parte din păcate. Astfel, în toamna anului 1944, un informator mi-a spus că făcuse cunoștință cu o femeie tinăra despre care credea că lucrează pentru nemți. Aflase din anumite surse că aceasta lucra pentru un gestapovist, pe nume Weiner. Femeia a recunoscut și i-a spus lui Thorp, cum se numea omul nostru, că își dădea seama cum o să se termine războiul și i-a cerut să o ajute să colaboreze cu mișcarea de rezistență, ca la sfîrșitul războiului să poată scăpa mai ușor.

Noi nu ne-am încrezut în această ofertă, dar, după multe discuții, s-a hotărît ca eu să realizez o întîlnire cu respectiva. Am aranjat să ne întîlnim la ea acasă și, ca să fiu sincer, trebuie să mărturisesc că nu m-am simțit de loc bine cînd m-a condus înăuntru și m-a rugat să iau loc în fața ei. După cîteva cuvinte mi-am dat seama că dorea într-adevăr să colaboreze cu noi, totuși am fost fericit cînd m-am văzut din nou în stradă. Legătura pe care o stabilisem fusese unilaterală, adică eu puteam să o găsesc cînd voiam, dar ea nu știa niciodată unde ar putea da de mine. Ulterior, un alt informator de-al meu i-a mai făcut o vizită, iar investigațiile făcute ne-au demonstrat că ea voia într-adevăr să colaboreze sincer cu noi. Pînă la urmă am profitat de informațiile pe care ni le-a dat. Printre alte lucruri ne-a adus la cunoștință că pe nemți a început să-i intereseze casa de pe

strada Hertzberg. Aceasta era o casă conspirativă unde țineam diferite ședințe cu membrii Comitetului Central al Frontului Intern. Deci, vă puteți da seama de valoarea informației primite, mai ales dacă ținem seama că aceste ședințe aveau un caracter periodic. Am schimbat sediul pe strada Sorgenfri, unde cei din Comitetul Central puseseră o firmă: „Biroul firmei de construcții campestre”. Firma respectivă pretindea că construiește tabere pentru nemți. Un tâmplar făcuse o ascunzătoare secretă în dușumea, unde se aflau arme de foc pentru cazul în care ar fi trecut pe acolo musafiri nepoftiți, iar eu i-am instruit pe membrii C.C. cum să le folosească, dar, din fericire, ei n-au fost nevoiți să arate dacă i-am instruit bine sau nu.

O FLACĂRĂ MARE

În ultimul timp Milorgul începuse să saboteze aprovizionarea cu petrol și cu benzină a nemților, distrugându-le rezervoarele aflate în Norvegia. Reușise deja să execute mai multe acțiuni strălucite. Așa se face că pe la începutul lunii octombrie, cînd s-a aflat că nemții aveau o mare cantitate de ulei și de lubrifianți undeva în port, nouă ni s-a ordonat să distrugem depozitul respectiv. Era o misiune mai deosebită deoarece noaptea acest depozit era păzit cu multă grijă, în jurul lui mișunînd patrulele și tot felul de controale. În schimb, ziua nu era nimeni de pază prin împrejurimi, exceptînd nemții care treceau cu mașinile încoace și încolo prin port, avînd însă alte treburi.

Problema cum vom reuși să aprindem uleiurile sintetice am rezolvat-o aprovizionîndu-ne cu benzină și bombe incendiare. La acțiune urmau să ia parte Tallaksen, Rasmussen, Manus, Gram, Houlder și cu mine. Din nefericire Manus avusese un accident stupid și nu mai era în plenitudinea forțelor sale, dar a insistat să ia totuși parte la acțiune, el urmînd să conducă mașina. Am hotărît atunci ca în mașina condusă de Manus, cu care urma să transportăm bombele incendiare și benzina, să se urce Tallaksen în față, iar eu să stau în spate, culcat peste cele două canistre cu benzină.

Ceilalți trei veneau cu bicicletele în urma noastră la o anumită distanță.

Un impediment în cazul acestei acțiuni era eficiența cu care acționau pompierii din Oslo. Noi aveam printre pompieri oamenii noștri, buni patrioți, și am discutat cu ei, dar nu puteau să acționeze cu întârziere și nici nu puteau să nu-și dea silința să stingă un incendiu. Totuși, noi am reușit să născocim un plan prin care să-i oprim ca să ajungă prea devreme la locul incendiului. În timp ce noi începeam acțiunea, câțiva dintre oamenii noștri trebuiau să dea alarme false din mai multe puncte ale orașului. În felul acesta mașinile pompierilor urmau să fie răspândite în tot orașul.

Măști, 12 octombrie, la ora 9,45 dimineața am ieșit cu mașina din garaj. În port era o ceață groasă și ploua mărunț. Intenția noastră era să ne îndreptăm direct spre Sorrenga, locul unde se afla depozitul. Acolo eu urma să sar din mașină și să intru în birou ca să-i împiedic pe funcționari și pe ceilalți oameni care s-ar mai fi putut afla pe acolo să dea alarma.

Ca de obicei, ne aștepta o surpriză. În timp ce ne apropiam de depozit am văzut un camion german și vreo cinci-sprezece soldați șezând în apropiere. Manus a avut prezență de spirit și, în loc să întoarcă mașina spre depozit, a continuat să meargă de-a lungul cheiului. Ne-am oprit după o bucată de timp, iar eu și cu Tallaksen ne-am dat jos din mașină și ne-am dus să vedem dacă nemții n-au de gând să plece mai repede de la depozit. După o jumătate de oră de așteptare, aceștia au plecat. Împreună cu Tallaksen am intrat în biroul depozitului de carburanți, unde nu era nimeni. În schimb, în depozit am găsit patru oameni cărora, politicienilor, Tallaksen le-a cerut să ridice mâinile și să nu se apropie de telefon. Apoi eu i-am condus în birou pentru o discuție, iar Tallaksen i-a semnalizat lui Manus că putea începe acțiunea. Manus a venit cu mașina, iar ceilalți s-au apropiat de depozit pe biciclete.

Trebuia să ne grăbim, deoarece cei patru muncitori ne-au spus că nemții aveau de gând să revină ca să mai facă

un transport de ulei. Încărcăturile de explozivi au fost fixate și amorstate, iar de-a lungul fitilului, care lega explozivii între ei, s-au așezat bombe incendiare, după care s-a turnat benzină peste toate acestea, iar mașina noastră a fost scoasă din incinta depozitului. În timp ce se executa această operație Manus ne-a fotografiat, dar nu i-a ieșit nici o fotografie ca lumea. Când au terminat băieții treaba, eu le-am spus celor patru muncitori să plece, am mai pus o bombă la punctul contra incendiilor, după care am declanșat detonatorul chimic reglat să explodeze după cinci minute. Manus mă aștepta gata să demareze. În câteva minute eram departe de locul acțiunii.

Explozia a fost eficace. În ciuda tuturor precauțiilor luate, pompierii au ajuns la fața locului mai înainte ca depozitul să fie distrus în întregime. Totuși, 50.000 de galoane de lubrifianti și o cantitate mare de uleiuri speciale au ars. Clădirea a fost distrusă, iar nemții au fost nevoiți să ducă în altă parte uleiul și lubrifiantii care au mai rămas.

Atît eu cît și Per Morland eram uimiți de faptul că nici unul nu fusesem încă arestați de nemți și că întotdeauna reușeam să trecem de punctele de control și de cordoanele poliției care se înmulțeau pe măsură ce trecea timpul.

Ne schimbam des numele, iar o dată era să o pătim din cauza asta, deoarece ne alesesem același nume. Mai mult decît atît, locuiam în același loc, la clinica de ginecologie, unde eram cunoscuți ca fiind Knudsen 1 și Knudsen 2. De atunci am luat hotărîrea să ne consultăm înainte de a ne lua alte pseudonime.

Dar iată ce i s-a întîmplat într-o zi lui Morland în timp ce conducea una din mașinile noastre.

Pe cînd traversa șoseaua Kirkevein, un motociclist neamț a intrat în plină viteză în mașina lui. Morland nu a putut să-l mai evite, iar neamțul a zburat din șaua motocicletei și a aterizat în cap tocmai de partea cealaltă a șoselei. S-a făcut praf! Morland și-a spus că ar fi mai bine dacă ar dispărea și, lăsînd mașina la locul accidentului, a șters-o îne-

diat. Seara am aflat că mașina fusese dusă la garajul poliției. După câte spunea informatorul nostru, mașina nu pățise nimic, dar accidentul a produs puțină senzație, deoarece poliția și-a dat seama că ceva nu era în regulă cu actele mașinii. Actele păreau bune, dar datele trecute în registrul central al poliției demonstau că Comitetul de stat pentru aprovizionarea cu cereale n-avea nici o mașină marca respectivă.

Ziua următoare, împreună cu Morland ne-am dus pînă la garajul poliției. Mașina se afla exact pe culoarul de ieșire din garaj, iar în jur nu se vedea nici portar, nici paznic, nici alți oameni. Atunci am intrat pe poartă de parcă am fi intrat la noi acasă, ne-am urcat în mașină și am plecat cu ea la garajul nostru, unde a fost revopsită, schimbîndu-i-se actele și numărul.

DIN NOU LA LONDRA, UNDE AM FOST INVITAT LA MASĂ DE REGELE NORVEGIEI, HAAKON

Pe 9 octombrie am plecat la Stockholm împreună cu Per Morland. De data asta am hotărît să ne lăsăm conduși peste graniță de unul dintre „exportatori”. Era ceva nou pentru noi, dar mie nu mi-a plăcut de loc noutatea acestei călătorii și nu prea voiam să mă încredințez pe mina altor persoane.

Aveam ordin să mergem la Grefsen, o gară suburbană. Acolo, la ora unu am intrat în cabina frînarului de pe un vagon de marfă și am luat legătura cu conductorul. Am mers cu marfarul pînă la Skarnes, unde ne-a așteptat un camion care ne-a dus mai departe spre răsărit. Ca și alți refugiați care se foloseau de această rută, nici noi nu știam ce se întimpla și unde eram.

La ora șase mergeam pe jos spre răsărit, iar ulterior ne-am îndreptat spre nord. Toată ziua am mers. Călăuză ne era un pădurar în vîrstă, dar noi abia ne puteam ține de el.

În jurul orei nouă am ajuns într-un cătun unde am fost luați în primire de un pădurar mai tînăr. Puțin timp după aceea am trecut o cale ferată și o șosea și de-abia atunci ne-am dat seama unde ne aflam. Cunoșteam bine acea parte

de țară, așa că puteam să ne descurcăm și singuri. Pădurarul ne-a recomandat un om care a fost de acord să ne ducă cu mașina la Ostgarden și, în jurul orei 10,30, eram la familia Skoglund din Tomta. Fiul lor, cel care intrase în partidul nazist, a devenit suspect și a fost nevoit să se refugieze în Suedia. Intreaga familie stătea parcă pe spini, totuși noi ne-am petrecut noaptea la Tomta și dimineața următoare am luat-o spre Engelbrektsson. Ne-am dus la vameșul de la Charlottenberg, unde am spus tot ce am știut despre condițiile din Norvegia, despre moralul nemților din Oslo și altele, după care ne-am urcat în trenul de Stockholm.

E un lucru plăcut să-ți întâlnești vechii prieteni! Mulți dintre cei care fuseseră nevoiți să fugă în Suedia se adunaseră la Stockholm. Nu duceau o viață ideală și este de înțeles faptul că printre refugiați mai erau nemulțumiți, deși fuseseră înființate o serie de tabere de instrucție, iar de lucru se putea găsi destul de ușor.

La Stockholm l-am întâlnit pe șeful local al S.O.E., Tom Nielsen, sau Unchiul (numele de acoperire cit și porecla). Era un tip impanător și foarte curînd am început să-l stimiez. Avea ca ajutor pe o fată din Bergen, care mai târziu s-a căsătorit cu Max Manus.

În ce ne privește, am prezentat rapoarte scrise despre activitatea noastră și am luat parte la o serie de ședințe în care s-au discutat proiectele unor acțiuni viitoare. Am avut câteva ședințe și la Biroul militar, unde am întâlnit cîțiva oameni ai Milorgului și, bineînțeles, nu am scăpat, desigur, nici de biroul de verificare a refugiaților.

Pe cînd eram la Stockholm am primit ordin să plec în Anglia. Am fost asigurat însă că, înainte de Crăciun, mă voi înapoia la Stockholm, iar la Oslo voi pleca în ianuarie. Erau foarte multe lucruri de făcut la Oslo și eu nu doream altceva decît să mă întorc cît mai curînd.

În ziua de 14 noiembrie 1944 m-am urcat într-un avion ce pleca în Anglia. Spre surprinderea mea, unul din pasa-

geri era Jens Chr. Hauge. N-am schimbat însă nici o vorbă, de parcă nu ne-am mai fi văzut niciodată.

Londra era la fel ca în 1943. Mai existau și acum gropile făcute de bombe, iar nemții, deși nu mai bombardau Londra cu V-1, deoarece englezii învățaseră cum să le distrugă, începuseră să folosească V-2, un fel de trăznete din senin. Un V-2 căzuse în Oxford Street, la cîteva zile după sosirea mea la Londra, iar explozia a fost atît de puternică încît s-a cutremurat și hotelul Cumberland unde eram cazat. Este de necrezut cît de calm priveau englezii toate acestea.

Personal am fost primit bine de S.O.E. și de organizația norvegiană F.O.4. Am fost trimis la cea mai bună școală a lor, S.T.S. 17, unde se predau lecții de sabotaj. De data aceasta am mers la școală nu ca elev, ci ca lector. Am vorbit despre modul cum foloseam noi diferiți explozivi și pot să spun că mi-a făcut plăcere să împărtășesc elevilor din experiența mea.

Am întâlnit mai mulți șefi englezi cu ocazia acestei vizite. Mi-a plăcut în mod deosebit maiorul Boughton Leigh, care, împreună cu Martin Linge, a pus bazele secției scandinave din S.O.E., în anul 1940. El m-a dus cu mașina la școală și, pe drum, am vorbit despre Linge și despre Compania norvegiană independentă. I-am spus și anumite lucruri despre greutățile pe care le întîmpinasem cu ocazia primei vizite și am subliniat faptul că e foarte ușor să apreciezi greșit un om, mai ales în anumite cazuri. Am exemplificat cele spuse de mine cu cazul lui Axelssen, arătînd că acesta fusese agentul care culesese informații despre crucișătorul Bismark. Maiorul a ascultat foarte atent, devenind și mai îndatoritor cînd i-am spus că voiam să-l iau pe Axelssen cu mine, deoarece aveam nevoie de oameni noi la Oslo.

În ziua cînd am ajuns la Londra am aflat că Tallaksen și Gram au căzut într-o cursă. Ei plecaseră să se întâlnească cu doi agenți provocatori la o cafenea. Gestapoviștii ședeau și-i așteptau. Zece sau doisprezece dintre aceștia au deschis focul. Gram a fost ucis, iar Tallaksen a fost grav rănit și dus sub pază la spitalul Aker.

Această veste tristă mi-a stricat plăcerea de a mă afla la Londra. Eu trebuia să-i înlocuiesc pe cei doi, iar S.O.E. și F.O.4 mi-au făcut o favoare dându-mi voie să aleg eu pe cei doi agenți care urmau să fie parașutați ulterior în Norvegia și, bineînțeles, primul pe care l-am ales a fost Axelssen.

La Londra am cunoscut un om foarte amărit, care revenise din Norvegia unde avusese de executat o misiune. Fratele său fusese ucis la Trondheim, iar el stătea și nu făcea nimic, deși acest lucru nu-i era pe plac.

Bine sau rău, nu-i prea plăcut să-ți rupi pîngelele plimbându-te prin Londra cînd acasă sînt atîtea de făcut. Mie îmi plăcea acest Pevik și l-am propus pe el ca cel de-al doilea om pentru grupul din Oslo. Atît S.O.E. cît și F.O.4 au fost de acord.

Pevik, eu și un alt norvegian, Norman Gabrielsen, am aflat că pe numele nostru, la diferite bănci din Anglia, se adunaseră sume destul de mari de bani care reprezentau solda noastră.

Nu avea sens să stringem bani și nici să-i cheltuim fără rost, așa că am hotărît să creăm un fond pentru Noric. Am pus la un loc tot ce aveam, vreo 9000 de coroane, și am făcut cunoscută existența fondului. Încetul cu încetul ideea a prins, luînd proporții de masă, mai ales după război.

După cîteva zile de ședere la Londra am plecat în Scoția ca să văd cum se făcea instrucție la data aceea. Fuseseră construite o serie de căsuțe, iar Forest Lodge fusese pus la dispoziția americanilor. Oameni din armată și flotă veniseră să se instruiască avînd ca instructori pe cei din Noric. Era timpul să se înființeze baze de acțiune în Norvegia, iar în acest sens pregătirile erau în plină desfășurare.

Intors la Londra, am discutat la F.O.4 și S.O.E. ce misiuni aveam de îndeplinit după înapoierea mea la Oslo. După cîteva zile de discuții detaliate eram gata să plec. Dar înainte de a pleca am avut onoarea de a fi primit în audiență

de regele Haakon și de prințul moștenitor Olav, care, pe vremea aceea, era șeful Statului major. Ambii erau deosebit de interesați în ceea ce făceam noi și, de asemenea, foarte bine informați.

Eu mai fusesem primit în audiență de rege pe cînd eram la Londra, în toamna anului 1943, și nu voi uita niciodată aceste întîlniri. După cea de-a doua audiență am plecat împreună cu regele și cu adjutantul său ca să luăm prînzul la Carlton. A fost pentru prima și pentru ultima dată în viața mea cînd am văzut pe toți oamenii aflați într-un restaurant ridicîndu-se în picioare și plecînd capul.

Spre sfîrșitul mesei, colonelul Nordie, adjutantul regal, a trebuit să plece, lăsîndu-mă singur cu regele. Pot spune că verva, buna dispoziție și umorul regelui erau molipsitoare.

În timp ce eram la Londra am întîlnit un vechi prieten, Fridtjof Noyer, care lucrase la Esso pe cînd era la Oslo. Acum avea gradul de maior de aviație și era în concediu. L-am întîlnit și pe Georg Vetlesen, șeful secției scandinave din O.S.S. În ce privește Scandinavia, americanii au apărut tîrziu pe scenă, însă, odată ajunși acolo, ei și-au făcut simțită prezența. Deoarece pe cel de-al doilea front se cereau mari cantități de echipament și armament, englezii întîmpinau mari greutăți în aprovizionarea și echiparea Noricului, dar Vetlesen a apărut exact atunci cu uriașele resurse ale O.S.S.-ului și a dat Noricului tot echipamentul de care avea nevoie.

Un singur lucru mă intriga: de ce erau englezii atît de precauți cînd era vorba de agenții din teritoriile ocupate. Toate întîlnirile mele avuseseră loc în locuri diferite, doar o dată, din greșeală, am fost dus la sediul S.O.E. și atunci colonelul Wilson a făcut un scandal groaznic.

Curînd am primit toate instrucțiunile care aveau ca titlu: „Directivă pentru nr. 24” și în care se spunea printre altele:

„Nr. 24 este atașat pe lingă Comitetul Central al Frontului Intern ca responsabil cu problemele de sabotaj. Toate acțiunile pe care urmează să le întreprindă vor fi executate

pe baza ordinelor date de Comitetul Central sau a ordinelor primite de la Londra prin intermediul Comitetului Central".

Apoi, mi s-a dat o listă cu obiectivele de importanță deosebită care trebuiau să fie atacate.

Vineri, 15 decembrie, am plecat cu un avion american din Halesworth și am aterizat cu bine la Bremma, în apropierea Stockholmului. Mă așteptau „Unchiul”, „Mătușa” și Sverre Ellingsen, care voiau să-mi comunice ultimele știri aflate de la Oslo, de unde plecasem exact de șase săptămâni.

O CALĂTORIE NEPLĂCUTĂ

Patru zile după ce m-am întors la Stockholm mi s-a spus că Arne Diesen fusese arestat de poliția de stat. Această veste a constituit o lovitură pentru noi, deoarece Diesen cunoștea foarte multe lucruri despre organizație și, dacă vorbea, multe din viitoarele noastre acțiuni trebuiau să fie abandonate.

Am trimis imediat un mesaj lui Morland ca să cerceteze modul în care a fost arestat Diesen. Nu era ceva extraordinar de greu de cercetat, deoarece informatorii noștri din poliția de stat știau deja că Diesen fusese arestat din cauza unui permis de liberă trecere. Fusese văzut când înmîna un astfel de permis unui colaborator, dar reușise să-l convingă pe cei de la poliție că se ocupa cu afacerile la negru.

Faptul acesta nu ne putea liniști, mai ales că regulile de securitate nu prea erau respectate de cei din organizație și acesta nu era primul incident de acest gen.

„Unchiul” și „Mătușa” mi-au comunicat că după uciderea lui Gregers Gram și capturarea lui Tallaksen, restul „bandei din Oslo” (porecla noastră) era demoralizată. Ei nu reușiseră să-l răpească pe Tallaksen din spital înainte ca acesta să fie transportat la închisoare și tuturor le era teamă că nemții, prin cunoscutele lor metode de tortură, îl vor determina pe un om bolnav să vorbească.

Totuși, nimeni nu trebuia să-și facă griji din pricina lui Tallaksen. Acesta s-a sinucis în închisoare deoarece știa că

nu-l aștepta altceva decît o moarte prin schingiuri. De altfel, demonstrase și înainte că nu dorea să cadă viu în mina nemților.

Dar, chiar după întîmplarea cu Gram și Tallaksen, oamenii noștri au mai îndeplinit cu succes și o altă misiune. Conduși de Rasmussen, ei au distrus un depozit unde se aflau vreo 60 de tone de rulmenți executînd misiunea cu o acurateță artistică, așa putea zice. Clădirea depozitului a fost complet distrusă, în timp ce clădirile din jur n-au suferit nici o stricăciune.

Moartea lui Gram și Tallaksen m-a făcut să mă gîndesc la o întoarcere mai grabnică la Oslo, dar se apropia crăciunul și s-a hotărît ca să rămîn la Stockholm pînă la Anul nou.

De data asta trebuia să călătoresc pe o rută inedită, considerată ca fiind sigură chiar și în cazul în care se transporta o mare cantitate de bagaje, cum făceam eu de exemplu, căci duceam cu mine o valiză plină cu echipament special și arme. Urma să ajung la Gothenburg și de-a lungul coastei suedeze pînă în apropierea insulei Korter, de unde avea să mă ia o barcă din Notteroy.

Am plecat din Gothenburg pe 17 ianuarie și ziua următoare mă aflam în casa unui pescar din Korter. Barca din Notteroy a întîrziat cîteva zile din cauza furtunii care bîntuise toată săptămîna și a fost o adevărată minune că a reușit să-i aducă pe toți refugiații la Korter. Motorul bărcii se stricase și cei doi pescari, care formau echipajul, au luptat din greu cu valurile timp de 56 de ore.

Niciodată nu m-a atras marea, nici cînd era calmă, iar de data asta mă cutremuram la gîndul că urma să plec cu o barcă pe ape, dar n-aveam ce face, trebuia să mă întorc la Oslo cît mai repede cu putință. Furtuna se întetea în loc să se liniștească, iar temperatura era cu multe grade sub zero.

Vineri seara, fără a ține seama de vreme, am plecat. Foarte curînd valurile se spîrgeau de prora bărcii, iar eu am fost nevoit să dau o mîna de ajutor la scoaterea apei din barcă, deși îmi venise rău de mare.

Motorul se strica din cînd în cînd, iar cei doi nu-l puteau repara decît după o perioadă de timp destul de lungă, dar erau foarte calmi și acest lucru mă încuraja și pe mine. Cu toată îmbărbătarea însă, îmi dădeam seama că înaintam foarte încet și era clar că nu vom putea ajunge la destinație pe întuneric, iar a naviga ziua în apele de frontieră însemna să-i invităm pe nemți să ne facă o vizită și să pună mina pe noi.

Cînd s-a luminat de ziua pescarii au tras barca între stîncile unei insule înghețate. După cîte îmi puteam da seama, ne găseam în jurul localității Store Faerder și nu pot afirma că locul acela constituia un adăpost ideal împotriva vîntului. Toți trei ne udasem pînă la piele și ne era un frig groaznic.

De îndată ce s-a întunecat din nou (fiînd pe la mijlocul lunii ianuarie, întunericul se lăsa repede) am plecat spre Notteroy, dar motorul ne dădea din ce în ce mai mult de furcă. Se strica din ce în ce mai des și de cîte ori se oprea valurile ne duceau tot mai aproape de țărm, de cîteva ori fiînd cît pe ce să ne ciocnim de stînci.

Norocul ținea însă cu noi, deoarece de fiecare dată am reușit să plecăm mai departe. Cît regretam că nu am plecat pe jos! Chiar și pe timp de furtună exista riscul de a fi prinși de un vas de patrulare nemțesc. Ambii pescari erau înarmați cu pistoale, iar eu aveam cîteva arme automate în valiză, dar toate astea nu însemnau nici un pericol pentru un vas de patrulare german.

Eram pe mare de peste 24 de ore, iar cei doi pescari plecaseră în această cursă fără să se odihnească și era un adevărat miracol că mai rezistau.

Cînd, în cele din urmă, am ajuns la destinație, nu puteam înțelege cum cei doi au reușit să ajungă la locul dorit cînd afară era un întuneric beznă. Toate acestea mă depășeau.

În timp ce se lumina de ziua am intrat în apa portului și curînd am ancorat lîngă cargoul unui comerciant de cărbuni. Familia comerciantului ne-a primit excelent, iar eu am rămas acolo pînă după-amiază cînd a venit cineva cu o mașină și

m-a dus la Tonsberg, de unde am luat trenul spre Oslo. Fiind duminică seara, trenul era supraaglomerat, așa că am fost nevoit să las valizele undeva pe un culoar fără ca să mă mai interesez de ele. Am ajuns la Oslo foarte târziu seara și i-am telefonat imediat lui Morland. Acesta a venit de m-a dus cu mașina până la o gazdă conspirativă.

Cei care mai rămăseseră din „banda din Oslo” concepseră împreună cu cei de la Milorg un plan ca să dea foc unei benzinării chiar din centrul orașului. Planul de acțiune era gata, iar pentru executarea lui fusese fixată ziua următoare, 23 ianuarie. M-am simțit ușurat aflând că aveau efectivul complet și că nu era necesar să particip și eu, mai ales că se simțea nevoia unei perioade de timp în care să mă acomodez din nou cu condițiile existente în Oslo.

Gazda conspirativă la care stăteam avea casa doar la câteva sute de metri de benzinărie și, când am auzit explozia, m-am uitat pe geam la incendiul care a izbucnit. Acțiunea a fost reușită.

Curind după aceea am luat legătura cu Comitetul Central și am discutat misiunile pe care eu le promisem de la Londra. Era mult mai greu de acționat în situația nou creată, deoarece existau mult mai multe puncte de control, plus patrulare nemțești care verificau actele populației. Patrurile formate din fasciști norvegieni deveniseră foarte agresive și scăpam mult mai greu de acestea decât de nemți. Fasciștii norvegieni erau înarmați cu puști și nu se putea glumi cu ei. Făceau percheziții amănunțite și sistematice, controlând valizele, bagajele, mapele etc. Mergeau în cete de câte opt sau zece oameni, controlând coșurile de la biciclete și mai ales mașinile. Totuși, scăpam mai ușor când eram cu mașina. Dintr-un motiv sau altul oamenii care aveau mașini proprii îi impresionau și de aceea mașinile noastre particulare deveniseră cele mai sigure. Mai foloseam câteva purtând numere ale poliției de stat și întotdeauna când ne opreau aceste creaturi recurgeam la legitimațiile de polițiști.

IN GURA LUPULUI

Curind mi-am început și eu activitatea discutând zilnic cu Morland și cu „banda din Oslo”, cu cei din Milorg și, desigur, cu cei de la Holatex. Nu știu ce s-ar fi făcut aceștia dacă nemții le-ar fi cerut să le construiască câteva tabere și barăci. Probabil că ne îmbogățeam dacă am fi început o astfel de afacere mai devreme și dacă ne-am fi ocupat de ea.

E de necrezut de câte ori acești oameni au fost în cele mai grave pericole. De multe ori au scăpat numai datorită servietelor cu fund dublu sau ascunzătorilor secrete din portmoneele lor.

★

Arthur Pevik și Viggo Axelssen au fost parașutați dintr-un avion american împreună cu o mare cantitate de arme și echipament, printre care se găseau și multirivnitele Piaturi. Era vorba de niște aruncătoare de grenade, lungi de vreo trei picioare și cântărind 35 de funți. Cu ajutorul lor se putea trage cu grenade de 90 mm la o distanță de o sută de yarzi. Dar de Piaturi n-am avut atât de repede nevoie cât am avut de serviciile celor doi. Astfel, am avut nevoie de serviciile lui Axelssen mai curind decât se aștepta chiar și el. În februarie, mie mi s-a cerut să întăresc grupa de sabotori ce acționa în regiunea din sudul orașului Oslo și, în special, în Horten.

Eu urma să le fiu instructor, dar, întrucit aveam mult de lucru la Oslo, am propus Comitetului Central ca în locul meu să plece Birger Rasmussen, el fiind un specialist bun. Totodată, am cerut să mai fie trimis în acest grup un om sosit de curind din Anglia. Acest nou sosit a fost Axelssen. Morland le-a făcut rost de un Chrysler care, deși își păstra instalația de folosire a carburantului, fusese readaptat să meargă cu benzină.

Rasmussen și Axelssen urmau să transporte arme și alte materiale folosite în acțiuni de sabotaj, așa că mașinii i s-au atașat numere ale poliției de stat. Exista și pericolul de a da peste poliția de stat, dar anumite riscuri trebuiau să fie înfruntate în condițiile în care acționam noi.

Pe 6 martie, cei doi erau gata. Puțin după ora unsprezece au plecat la benzinăria Shell, unde unul dintre angajați ne dădea benzină pe sub mină. Omul era plecat pe moment și, în timp ce-l așteptau, Rasmussen și Axelssen au început să se plimbe. Deodată au zărit o patrulă a gărzilor fasciste ale lui Hirden. Rasmussen și Axelssen erau înarmați și nu puteau risca să fie opriți și percheziționați. Ei au cotit-o pe o stradă laterală, sperând că nu fuseseră observați, dar au intrat în capcană, deoarece nimeriseră într-o fundătură. Trei fasciști din patrulă s-au luat după ei. Rasmussen și Axelssen s-au ascuns sub niște scări, iar Rasmussen s-a pregătit de tragere. În momentul cînd cei trei fasciști s-au apropiat de scări, Rasmussen a deschis focul și a doborât doi dintre ei, dar, cînd să tragă în al treilea, a avut un rateu. Fascistul rămas neatins a dus arma la umăr și a tras, glonțul lovindu-l pe Rasmussen în piept, însă între timp Axelssen scosese pistolul și l-a împușcat el pe fascistul care fugea. Deși grav rănit, Rasmussen a reușit să treacă peste gardul de sîrmă ghimpată aflat la capătul străzii. Norocul lui a fost că de partea cealaltă era o stivă de lemne și n-a căzut de la înălțimea gardului pînă jos. Axelssen l-a urmat imediat. Deși avea o cunoștință care locuia prin împrejurimi, Rasmussen n-a mai putut merge mai departe. Atunci Axelssen s-a apropiat de o dubă care era trasă lingă trotuar, a vorbit cu șoferul, iar

acesta, dîndu-și seama despre ce era vorba, fără nici o ezitare, l-a ajutat pe Axelssen să-l bage pe Rasmussen înăuntru și a plecat în viteză.

Rasmussen și-a revenit și l-a rugat pe șofer să-l ducă la sanatoriul Midstuen, unde își avea Crucea Roșie spitalul. El a trebuit să fie dus cu targa, deoarece era plin de sînge. S-a trimis după un doctor norvegian care i-a dat niște injecții, dar a refuzat să-l bandajeze. În schimb, a trimis după portarul spitalului, despre care credea că face parte din mișcarea de rezistență. Portarul era, într-adevăr, informatorul meu, deși nici Rasmussen și nici Axelssen nu știau acest lucru, și n-a stat pe gînduri, ci a făcut repede rost de o ambulanță și l-a dus pe Rasmussen la una din gazdele mele conspirative din suburbia orașului.

Gazda a încercat să-i găsească imediat un doctor, dar era un lucru mult mai ușor de zis decît de făcut. Rasmussen și-a revenit din nou și le-a spus să meargă la cumnatul său, care era doctor și locuia pe Garden City. Ambulanța a plecat imediat, revenind cu cumnatul lui Rasmussen. Pierderea de sînge l-a slăbit atît de mult pe Rasmussen încît acesta și-a revenit numai după 48 de ore.

Gazda, d-na Wideroe, a reușit să-mi transmită un mesaj, așa că am putut să-l văd pe Rasmussen la cîteva ore după accident. Mi-a părut foarte rău de el, dar, în același timp, trebuia să mă gîndesc și la celelalte aspecte ale cazului. Au lăsat ei urme care să conducă poliția sau Gestapoul la gazda noastră conspirativă? Cine era șoferul dupei? Are să se ducă el la poliție să spună unde sîntem, mai ales că poliția oferise o recompensă de 200.000 de coroane pentru acele informații care ar fi dus la arestarea celor doi „parașutiști”? Afacerea cauzase multă vîlvă, mai ales că modul în care se comportaseră Rasmussen și Axelssen dovedea că erau oameni cu instruire specială.

Am aflat numele unei persoane de încredere care lucra la firma căreia îi aparținea duba și personal m-am dus de l-am făcut o vizită în cursul după-amiezii. Spre seară am luat legătura cu șoferul, un om numit Ole Rothe. Acesta,

după ce-l dusesse pe Rasmussen la spital, s-a dus imediat la șeful său și i-a povestit ce i s-a întâmplat. Atunci șeful său, un oarecare Overby, cât și Rothe erau simpatizanți ai mișcării de rezistență. Ulterior, Overby l-a trecut pe Rothe ca fiind bolnav, iar acesta a plecat la țară așteptând să-l anunțăm noi de trecerea pericolului.

Dar ce era cu oamenii de la spital? Știau ei unde a fost dus Rasmussen? Și chiar dacă doctorii considerau ca fiind secretul lor această întâmplare, ce va afla totuși Gestapoul de la ei?

L-am întrebat pe cumnatul lui Rasmussen cât timp trebuie să așteptăm până să-l mutăm pe rănit de acolo, iar acesta mi-a spus că o săptămână. Era prea mult și nu puteam risca. Trebuia să-l mutăm mai repede și cumnatul a înțeles. Două zile mai târziu l-am dus pe Rasmussen la Vinderen. Pentru treaba asta am avut nevoie de o ambulanță și am apelat din nou la portarul de la Midstuen. Acesta a fost foarte drăguț și ne-a ajutat. Pe la paști, când Rasmussen s-a însănătoșit, l-am trimis în Suedia.

Acest botez al focului a fost foarte aspru pentru Axelssen, dar el n-a renunțat la misiunea ce o avea de îndeplinit și a plecat spre sud unde și-a îndeplinit conștiincios îndatoririle.

Per Morland, care a aflat aproape imediat de această întâmplare, a intrat repede în acțiune. El a cerut informatorilor săi să afle cîți nemți și cîți polițiști se aflau în jurul stației de benzină căutînd urmele celor doi rezistenți. Se părea, după informații, că un număr mare de persoane misterioase au trecut prin apropierea benzinăriei și unii mai erau încă acolo, dar, neținînd seama de acest fapt, Per a plecat în cursul după-amiezii foarte calm la stația de benzină, s-a urcat la volanul Chryslerului și a plecat de acolo cu tot armamentul și cu toate materialele de sabotaj intacte!

După ce Rasmussen a fost rănit, iar Axelssen a plecat în sud, grupul de sabotaj din Oslo a rămas din nou descompletat.

La începutul lui ianuarie eu discutaseam problema venirii la Oslo a unui alt membru al Noricului, care cunoștea foarte bine orașul. Acesta era vechiul meu prieten Martin Olsen.

Poate ar fi interesant să povestesc ceva despre acțiunile întreprinse de Olsen, dar amintesc aici doar una singură, și anume, scufundarea unei nave comerciale germane la sud de Moss. El a înotat aproape 100 de yarzi prin apa înghețată, a fixat o mină magnetică de vas și cu asta a îndeplinit o misiune dificilă!

La începutul lui martie Olsen era instalat din nou în Oslo.

★

Vineri, 18 februarie, a fost o zi de surprize. Hauge mi-a cerut să mă prezint cu Chryslerul la o adresă de pe Majorstue și pe cine credeți că am întâlnit acolo? Nu era altcineva decît șeful lui F.O.4, colonelul Oen, care sosise de la Londra, via Stockholm, ca să inspecteze forțele armate ale Frontului Intern. Au urmat, bineînțeles, discuții despre proverbul „a te viri în gura lupului” și șansele de a cădea în mîna Gestapoului. După părerea mea, această faptă era o prostie, dar nu se cădea ca eu să judec acțiunile șefilor, mai ales că multe nu le înțelegeam, neavînd o privire de ansamblu asupra întregii activități. Ziua următoare l-am dus la Odal, la nord-est de Oslo. Acolo, în una din păduri, el a inspectat foarte calm forțele armate ale Frontului Intern, toate perfect înarmate și echipate. O adevărată revelație pentru noi!

Eu aveam de mult timp legături cu familia colonelului, familie care se găsea la Oslo și făcuse foarte multe lucruri pentru noi, inclusiv găzduirea unor radiotelegrafiști, de fapt cei mai de nedorit oaspeți.

Avînd pe cîțiva membri ai grupului Oslo ca însoțitori, colonelul Oen a mers apoi la Kongsberg unde el și Hauge au avut o discuție cu faimosul om de știință norvegian, profesorul Tronstad, specialist în problema fabricării apei grele. Atunci nu știam că Gestapoul căuta pe toate drumurile

Chryslerul în care se găseau cei din grupul Oslo. Am aflat acest lucru mai tirziu, când unul din informatori ne-a relatat o conversație ce a avut loc între Gestapoul din Drammen și șeful poliției din Hokksund, care a raportat că văzuse mașina căutată de Gestapo trecând spre Kongsberg și întreba dacă să o oprească când se va întoarce. Noi, însă, nu ne-am mai întors pe drumul acela. După două săptămîni, timp în care a făcut un tur prin Norvegia inspectînd trupe și avînd diverse discuții, colonelul Oen s-a întors la Stockholm, de unde a plecat la Londra. Noi ne-am plîns colonelului că aveam nevoie de explozivi, deoarece nu se știa cînd se va termina războiul deși se putea deduce că se apropia dezno-dămîntul. Intors la Londra, Oen a luat măsuri și curînd ni s-a parașutat echipamentului și explozivii de care aveam nevoie.

Ținînd cont de controalele pe care le făceau nemții, a fost un adevărat noroc că am reușit să strecurăm toate materialele în oraș fără a pierde nimic, însă se ridica problema depozitării a două tone de explozivi. Organizația noastră se ocupase cu tot felul de lucruri, chiar și cu depozitarea de explozivi, dar nu în cantități așa de mari. Un principiu ne oprea să depozităm arme și explozivi în casele în care locu-iam sau aveam întîlniri. Dar problema a fost rezolvată cu-rînd, deoarece am făcut rost de o mulțime de depozite, in-clusiv de depozitul unui mare magazin aflat la periferia ora-șului și care fusese închis de fasciști. Am mai avut o idee excelentă: ne-am procurat o serie de lădițe de unelte, așa cum au cei de la Departamentul drumuri și șosele și alte organizații publice, pe care le-am plasat, pline cu ex-plozivi, în diferite locuri din oraș. Le-am ascuns de pre-ferință după garduri sau porți, ca să fim siguri că nu sîn-tem văzuți cînd le deschidem. Astfel aveam, de exemplu, una în curtea unei firme de transporturi!

Totuși, două tone constituiau o cantitate mare și mai aveam nevoie de ascunzători. În cele din urmă am luat legătura cu portarul unei clădiri unde se găsea o cameră liberă la parter. I-am spus că mă ocup cu aprovizionarea oamenilor aflați în ilegalitate și că am mai mulți saci cu cartofi pe care

trebuia să-i ascund imediat. (Noi băgasem explozivul în saci obișnuiți de cartofi.)

Omul a fost de acord și a supravegheat foarte atent mo-dul în care noi transportam sacii înăuntru. Ziua următoare a trebuit să mă întorc să iau niște explozivi, iar portarul m-a rugat să-i dau și lui niște cartofi. Cred că m-a socotit foarte zgîrcit cînd l-am refuzat, iar eu am închis camera în așa fel încît nimeni să nu o poată deschide în afară de mine.

ACȚIUNEA „CONCASOR”

Acțiunea aceasta a avut loc în prima parte a lunii martie. În noaptea zilei de 14 martie urma să fie aruncată în aer calea ferată nord-sud în o mie de locuri simultan. Problema era cum puteam noi cei din Oslo să ajutăm la reușita acestei acțiuni.

A avut loc o ședință la biroul Holatex, iar eu am fost prezentat unui membru din conducerea căilor ferate. Ne-am hotărît să distrugem clădirea administrației centrale a căilor ferate, fapt care ducea la o harababură de nedescris și îngruia foarte mult coordonarea acțiunilor de reparare a căii ferate. Intrucît și nemții aveau un birou care se ocupa cu problema transporturilor, am hotărît să-l distrugem și pe acesta. Acțiunea avea menirea să-i împiedice pe nemți să-și retragă diviziile din Norvegia și să le folosească în contra-ofensiva pe care o declanșaseră pe continent.

Londra a aprobat planul, iar eu am luat legătura cu omul Milorgului care acționa la căile ferate. Acesta contactase deja pe omul de serviciu din clădirea administrației căilor ferate, însă nu l-am putut folosi, deoarece a fost arestat foarte curînd după aceea. Atunci am luat legătura cu soția omului de serviciu, deși nu doream să-i creăm greutate suplimentară bieteii femeii, dar ea era doritoare să facă orice numai ca să lovească în nemți.

Recent ne veniseră cîțiva ofițeri pregătiți excelent în școlile de război din Anglia și care urmau să ia în primire diferite funcții în cadrul Milorgului. Unul dintre aceștia a fost atașat grupului nostru pentru acțiunea pe care o puneam la cale. Nordhal, așa se numea ofițerul, voia ca prima acțiune de sabotaj la care participa să fie un succes.

Am pus mina pe hirtie și pe creion și am calculat cit exploziv ne trebuia ca să transformăm clădirea într-un morman de ruine. Am ajuns la concluzia că aveam nevoie de patru încărcături a câte 50 de funți fiecare.

Am transportat explozivul în valize obișnuite, singura problemă fiind cum să le introducem în clădire. Morland a rezolvat această problemă, deoarece avea un prieten care lucra în comerțul cu pește și care avea un magazin vizavi de clădirea administrației căilor ferate, iar respectivul a fost de acord să ne țină valizele acolo pînă cînd urma să începem acțiunea.

Transportul valizelor în care se afla un astfel de conținut însemna un risc groaznic, mai ales după ce se întuneca, indiferent dacă foloseam mașina sau nu. Dar, ca de obicei, modul „obraznic” era mai sigur. Morland a pus cele patru valize cu explozivi în mașină și a plecat spre magazinul de pește în plină zi. Bineînțeles că avea la el și două pistoale cu amortizoare de zgomot. Valizele au fost puse lîngă un perete, în spatele unor lăzi în care se afla pește.

La ora nouă, în seara zilei respective, ne-am adunat la magazinul de pește, venind din diferite părți ale orașului, sperînd să nu atragem atenția asupra noastră. Nordhal și încă două persoane urmau să amorseze fitilurile și să le dea foc, pe cînd eu și Pevik urma să ne ocupăm de paznici.

În spatele clădirii administrației căilor ferate era o casă cu două etaje în care se găseau niște birouri și apartamentul omului de serviciu. De aici pleca un pasaj acoperit care ducea în interiorul clădirii administrației, iar noi speram că intrînd prin acest pasaj aveam să-i luăm prin surprindere pe paznici. Știam că portarul de la intrare stătea într-o cabină cu pereți de sticlă, chiar lîngă ușă. Se spunea că în

clădire se aflau și vreo zece nemți, unul stînd probabil împreună cu portarul la intrare, ceilalți aflîndu-se la etajul I, iar restul la mansardă sau pe acoperiș.

Exact la 9,30, împreună cu Pevik am plecat din magazinul de pește, eu avînd grijă să deșurubez becul de la clădirea cu două etaje, pentru ca valizele să nu fie zărite prea ușor din orice punct al străzii. Imi amintesc că era foarte multă lume pe stradă în seara aceea.

Am ajuns la clădirea de lîngă administrație fără a ni se întîmpla ceva deosebit și am intrat în apartamentul omului de serviciu.

Morland și încă unul din grup au făcut un ocol în jurul clădirii să vadă dacă nu era cineva prin apropiere și au găsit unul sau doi muncitori lucrînd peste program. Aceștia au fost escortați și închiși în apartamentul omului de serviciu, iar Pevik și cu mine am intrat prin pasaj în clădirea administrației. Am pătruns ușor înăuntru și foarte repede am ajuns lîngă cabina de sticlă de la intrare. Înăuntru se afla un neamț cu pistolul în fața lui, pe masă. L-am luat prin surprindere, i-am răsucit mîinile la spate și l-am legat mai înainte ca să poată deschide gura, apoi i-am pus căluș. Pevik îl ținea la respect cu pistolul.

În timp ce Nordhal și cu ceilalți începuseră să execute minarea clădirii, neamțul și-a revenit și s-a năpustit asupra lui Pevik, încercînd să-l lovească și să facă cit mai mult zgomot ca să-l audă colegii săi de la etaj. Era o situație dificilă.

M-am dus să văd dacă Nordhal terminase treaba, dar acesta mai avea încă de lucru. Cînd m-am întors în holul de la intrare, neamțul tot mai încerca să facă zgomot. Pevik mi-a spus că trebuie să-l facem într-un fel să tacă, altfel vor auzi cei de la etaj și vor da alarma.

Am ezitat un moment nevrînd să-l omorîm, dar el continua să facă scandal, așa că n-am avut ce face. O simplă apăsare pe trăgaci și acesta a tăcut pentru totdeauna.

Cinci minute mai tîrziu clădirea era minată și explozivul amorsat. În timp ce Pevik se lupta cu neamțul, eu încuiasem ușa principală de la intrare, așa că am plecat tot pe

unde venisem. În clădirea mică ni s-au alăturat Morland, ajutorul lui, muncitorii și femeia omului de serviciu, aceștia din urmă pierzându-se mai tirziu în mijlocul mulțimii de pe stradă.

Fiecare s-a îndreptat apoi spre locuința lui conspirativă, în timp ce în urechi ne mai vijii încă explozia care distrușese clădirea. Neexistând posibilitatea să-i anunțăm pe paznicii clădirii fără a compromite toată acțiunea, au pierit și ei o dată cu clădirea.

Acțiunea „Concasor”, în totalitatea ei, n-a făcut altceva decât să blocheze și să întirzie trecerea diviziilor nemțești din Norvegia pe continent. Mult mai tirziu am aflat că în urma acestei acțiuni capacitatea de transport pe căile ferate a fost redusă cu 75%.

★

Organizația noastră continua să execute și activitate de spionaj, iar în una din zilele lunii februarie Londra ne-a cerut să aflăm dacă nu cumva se producea ulei special pentru motoarele Diesel ale submarinelor germane la rafinăria Vallo, aflată pe țărmul vestic al fiordului Oslo.

Amiralitatea britanică voia să știe și unde se depozita acest ulei. M-am dus atunci la unul din informatorii mei cei mai buni, care lucra la compania Esso și căruia nu-i era greu să afle ceea ce dorea Londra. Foarte curînd am putut transmite Londrei următoarele :

„Vallo nu produce ulei pentru motoare Diesel de submarin, ci doar ulei pentru vasele de pescuit, ulei numit SDKL. În zona fiordului Oslo se găsesc următoarele depozite de ulei Diesel : Granerudstoa 2183 t, Fagerstrand 1700 t, plus 1100 t Heissöl, ceea ce corespunde combustibilului nr. 3”.

În luna aprilie am transmis un alt mesaj :

„Din iunie 1944 pînă azi Vallo a primit 18.000 t de țiței. Nu mai așteaptă alt transport și nu mai are nici rezerve. În urma rafinării țițeiului rezultă 60 la sută benzină de proastă calitate, iar restul de 40 la sută nu poate fi folosit. Întreaga producție este folosită de flota de pescuit.”

Totuși, Vallo a fost bombardat, iar pe 26 aprilie am primit următorul mesaj de la Londra :

„Bombardarea Valloului : am avut dovezi suficiente că producția rafinăriei Vallo era producție de război. Regretăm suferințele pe care le-a îndurat populația civilă.”

Noi am regretat și mai mult că n-am fost crezuți.

★

În tot cursul lunii martie am locuit într-un apartament aflat într-o vilă din afara orașului, apartament pe care îl foloseam împreună cu un om numit Ringdal și care se ocupa cu probleme de propagandă.

Discutam cu el pe această temă și spun drept că mă pasionau discuțiile despre opinia publică și despre moralul populației. Însăși existența mișcării de rezistență depindea de dorința omului simplu de a lupta împotriva dușmanului. Toate succesele noastre depindeau de ajutorul mai mare sau mai mic dat de nenumărații simpatizanți din toate orașele și satele țării.

Ringdal lucra împreună cu Manus, principalul specialist în probleme de propagandă după moartea lui Gram, deși specialitatea lui era sabotajul naval. Englezii considerau războiul psihologic ca fiind un factor esențial pentru menținerea unui moral ridicat și continuarea luptei de rezistență.

Într-o zi Ringdal n-a mai venit acasă. Fusesse împușcat pe aleea Bygdoy, într-o încăierare cu nemții.

DOI CONDUCĂTORI ARESTAȚI

Comitetul Central desfășura o activitate uriașă în toate domeniile, dar dintre toți membrii C.C. cel mai mult mă impresiona Jens Chr. Hauge.

Imi amintesc cum în noiembrie 1943, când m-am întors din Anglia și i-am adus la cunoștință criticile aspre auzite la Londra în cercurile guvernamentale, Hauge a refuzat să asculte spunând că în momentul respectiv toți trebuia să fim uniți. Asta era singura poziție justă. Nu exista loc pentru frecuşuri. Lealitatea lui Hauge era un factor de o importanță reală și el a jucat un rol de seamă în eliminarea fricțiunilor existente între guvernul norvegian din străinătate și Frontul Intern. Ce s-ar fi întâmplat dacă un om care deținea atâtea pîrghii importante în mînă ar fi acționat din motive meschine ?

Joi, 10 aprilie 1945, am fost stupefiat cînd, ducîndu-mă la Holatex pentru întîlnirea noastră zilnică, am aflat că Edvardsen (Jens Chr. Hauge) și Ornulf fuseseră arestați. Am intrat în panică. Doi dintre conducătorii Frontului Intern se aflau în ghearele fasciștilor !

Ziua următoare, întîlnindu-mă cu doi dintre cei mai apropiați colaboratori ai lui Ornulf, aceștia și-au exprimat speranța că poliția de stat nu cunoștea cine erau Hauge și

Ornulf. Am propus să facem o încercare ca să-i salvăm pe cei doi în timp ce se mai aflau încă la sediul poliției de stat (știam că se aflau acolo), deoarece în cazul în care ei urmau să fie transferați la Gestapo, șansele de reușită a unei acțiuni de salvare erau reduse la minimum. Mi s-a ordonat să mai aștept.

Pînă seara am mai primit o serie de informații în legătură cu arestarea. Ce se întimplase de fapt? După împușcarea profesorului Tronstad în munții din Telemark, Hauge și Ornulf au plecat cu mașina spre Kongsberg pentru a avea o discuție cu succesorul acestuia. Generatorul lor se stricase și la Sandvika au dat peste un control care i-a reținut suspectîndu-i că folosesc benzină și nu gaz de carbid. Au fost duși la sediul poliției din Sandvika, apoi la cartierul general al gărzilor lui Hirden. După ce au rămas închiși cîteva ore fără a fi interogați, au fost trimiși la cartierul general al poliției din Oslo.

Ornulf nu-l cunoștea pe Hauge și credea că persoana cu care călătorea era Lorentz Bunch, fapt care ar fi dus la complicații în timpul interogatoriului, însă Hauge a reușit să-i spună cine este în timp ce erau duși la sediul poliției.

Mulțumită unei legende verosimile, asupra căreia s-au înțeles, cei doi au reușit să-i inducă în eroare pe anchetatorii poliției de stat.

Hauge a fost anchetat serios, dar a răspuns tot timpul de parcă ar fi căzut din cer. În felul acesta a reușit să iasă cu bine de pe urma anchetei. O noapte au dormit pe jos, împreună cu alți arestați, într-o cameră mare de la sediul poliției, iar a doua zi au fost eliberați.

Ulterior Hauge mi-a spus că lui cel mai mult i-a fost frică să nu între „banda din Oslo” în acțiune, pentru a încerca să-l salveze. Își reamintea bine o remarcă făcută de mine într-o situație similară: „Dacă-l scoatem viu din ghearele poliției, am repurtat un succes de sută la sută, iar dacă-l scoatem mort succesul repurtat va fi doar în proporție de 50%”.

★

Începuse să se vadă clar că războiul era pe sfîrșite. Armatele aliaților înaintau pe teritoriul german atît din est cît și din vest. Era vorba doar de săptămîni sau chiar de zile pînă cînd Germania urma să se prăbușească complet.

Ce se va întîmpla însă cu Norvegia? Vor renunța nemții la ea fără luptă sau vor rezista pînă la ultimul om?

În luna aprilie am aflat că nemții din Norvegia n-ar avea nimic împotriva capitulării, dar totul depindea de modul în care urmau să fie tratați de Milorg. Dacă nemții intenționau să se predea forțelor interne, exista garanția că vor face lucrul acesta în fața unor trupe disciplinate și nu a unor rezistențe neorganizate și nedisciplinate.

Ca să netezească drumul spre o capitulare pașnică a nemților, Comitetul Central a ordonat încetarea tuturor acțiunilor îndreptate împotriva lor, atît a celor militare duse de forțele armate ale Frontului Intern cît și a activităților desfășurate de grupurile de sabotaj.

Dar, deși sfîrșitul era aproape, sau poate chiar din cauza asta, Gestapoul era mai aspru ca oricînd: aresta, tortura, împușca. Punctele de control din afara Osloului erau mai numeroase și mai periculoase ca înainte. Era o minune că reușeam să le mai evităm sau să trecem de ele.

AM PUS MÎNA PE ARHIVELE NAZISTE

Pe la sfîrșitul lui aprilie, capitularea Germaniei devenise o chestiune de zile sau ore. Atît nemții cît și fasciștii norvegieni își dădeau foarte bine seama de acest lucru și începuseră să ardă documente de arhivă pentru a distruge dovezi ale atrocităților săvîrșite pe timpul stăpînirii lor. Cele mai importante documente, în ceea ce ne privea, se aflau în arhivele poliției naziste și la Ministerul Justiției. Noi elaborasem o serie de planuri prin care să punem mîna pe documentele care ne interesau, așa că eram pregătit cînd am primit ordinul să acționăm.

Nu era o misiune ușor de îndeplinit. Deși aveam un informator la Ministerul Justiției care m-a ajutat să-mi pregătesc lovitura, totuși pentru treaba asta mai aveam nevoie de un camion cu care să transport toate dosarele și asta însemna un risc, deoarece trebuia să intrăm cu el pe poarta principală și să-l parcăm la numai 50 sau 60 de yarzi de Comandamentul poliției de stat aflat pe strada Moller. Mi-lorgul m-a pus în legătură cu omul de serviciu din clădirea Departamentului poliției și acesta urma să mă ajute la capturarea arhivelor de acolo.

După părerea mea, cel mai bun lucru era să coordonăm cele două acțiuni. Puteam atunci să ne folosim de curtea in-

terioară în care intram de pe strada Akers. Se punea problema să capturăm paza, deoarece trebuia să lucrăm și într-o oarecare siguranță. Din nefericire, sistemul de pază era foarte încurcat. Astfel, poarta de la intrare era încuiată. Imediat lângă poartă se afla un șopron care era folosit drept cameră de gardă. Un om patrula prin fața șopronului iar un altul ședea în șopron având un buton de alarmare în apropierea lui. Apăsând pe acest buton se alarma atât Departamentul poliției, cât și secția de poliție nr. 19. Era clar că noi nu puteam face nimic dacă nu aveam sprijinul unui polițist. În plus, din cauza situației foarte încordate ni se dăduse ordin să executăm această acțiune fără împușcături sau încăierări.

Prin unul din șefii poliției noastre ilegale am luat legătura cu un bun patriot care lucra la secția 19. Se numea Eivind Eriksen și el era acela care schimba gărzile atât la Ministerul Justiției cât și la Departamentul poliției, așa că începusem să găsim cheia problemei. I-am cerut să găsească doi oameni dispuși să ne ajute și să dispară o dată cu noi după lovitură. Eriksen a fost de părere că așa ceva e foarte ușor de găsit și mi-a promis să-mi dea răspunsul în după-amiaza zilei următoare. Am căzut de acord să păstrăm secretul acțiunii față de „cei doi”, deoarece nu voiam ca în cazul în care erau prinși să fie forțați să ne trădeze.

Pentru această acțiune foarte grea, grupul Oslo a fost întărit cu oameni din Milorg, astfel că aveam un efectiv de unsprezece oameni gata de acțiune. Eu am luat conducerea grupului care urma să captureze arhivele Ministerului Justiției, pe când un alt grup condus de Martin Olsen se ocupa de arhivele poliției.

Am găsit o dubă uriașă, iar Pipe Larsen ne-a făcut rost de placcarde pe care scria „Serviciul expres, Oslo” și de tot echipamentul necesar transporturilor de mobilă.

La ora șase, în după-amiaza zilei de 2 mai, eu m-am apropiat de poarta ministerului dinspre strada Akers și am șoptit parola „Martinsen”, fiind lăsat să intru de santinela

care patrula afară. Împreună cu santinela am intrat în șopronul unde se afla restul gărzii.

Nu știu de ce, dar eram extrem de nervos și nu puteam să scot nici măcar o vorbă. (Niciodată nu mă lăsaseră nervii, eram nervos și înainte, cum eram de altfel cu toții, dar odată începută acțiunea deveneam calm.) De data asta nu puteam scoate o vorbă. Totuși, încetul cu încetul mi-am revenit și le-am spus celor trei polițiști că, la ora 6,15, cinci persoane au să intre în clădirea Ministerului Justiției dinspre strada Grubbe. Un sfert de oră mai târziu unul dintre noi va veni în șopron, iar santinela va trebui să deschidă poarta, astfel ca omul nostru să poată face semn autodubei ce aștepta la colțul străzii să intre în curtea ministerului.

M-am înapoiat la poarta din strada Akers și puțin mai în josul străzii am întâlnit un membru al grupului nostru, îmbrăcat în haine de polițist, și pe Paul Stensholt, unul dintre secretarii care lucrau la Ministerul Justiției. Paul Stensholt urma să ne predea cele mai importante dosare din arhivă.

Deoarece intrarea în Ministerul Justiției putea fi foarte bine observată de la secția 19, noi trebuia să fim foarte atenți pentru a nu da naștere la bănuieli. Ne-am dus la omul de serviciu și i-am spus că sintem de la poliție și am venit să facem o percheziție, deoarece dețineam o serie de informații că cei din rezistență au materiale de propagandă ascunse în clădirea ministerului. Omului de serviciu îi era frică de propria piele și era foarte îndatoritor voină să ne arate el totul. A fost greu să-l facem să înțeleagă că-i mai bine pentru el să plece acasă și să fie ținut sub pază împreună cu toată familia.

Doi din grup au rămas în casa omului de serviciu, în timp ce eu și încă unul am început să căutăm prin clădire. Acolo am găsit trei funcționari lucrând peste program. Le-am spus ce căutam și i-am dus și pe ei în apartamentul omului de serviciu. Era ora șase și treizeci, iar însoțitorul meu a traversat curtea ca să dea semnalul pentru partea a doua a acțiunii. Între timp, secretarul ministerului mi-a deschis ușa

de la principalele birouri, arătându-mi care erau dosarele pe care trebuia să le iau cu mine. După ce a făcut treaba aceasta a plecat. Nu doream să băgăm și pe alții în încurcătură dacă ceva nu ieșea bine.

La ora 6,45 am intrat cu autoduba în curtea Departamentului poliției. Acolo am dat peste doi oameni la centrala telefonică: omul nostru și un polițist necunoscut.

Apoi ne-am împărțit în două grupe ca să-l luăm prin surprindere pe fascistul care lucra la cartotecă. Acesta era înarmat și nu trebuia lăsat să deschidă focul. Totul a decurs cum nu se poate mai bine, respectivul fiind atât de furios încât n-a mai putut scoate o vorbă.

Un membru al grupului, care era îmbrăcat în uniformă de polițist, a luat locul complicei de la poartă, iar acesta a trecut la centrală. Doi din grup păzeau prizonierii. Orice nou sosit urma să fie reținut, băgat înăuntru și legat.

În următoarele 40 de minute am încărcat două tone de dosare și am fost nevoiți să transportăm un seif ce cântărea 700 de kg. Deși eram destul de puternici și aveam și pîrghii, noi nu l-am putut duce pe sus, așa că l-am rostogolit pe scări pînă jos. Trecerea lui cred că a cauzat stricăciuni care cereau reparații urgente, dar asta nu mai era treaba noastră. Odată încărcate toate materialele luate din Departamentul poliției, ne-am dus cu duba la intrarea Ministerului Justiției, unde toate dosarele erau scoase pe coridor. Fasciștii arseseră o parte dintre ele, dar noi am mai găsit destul de multe materiale deosebit de importante în cabinetul ministrului. De la Justiție am luat cam o jumătate de tonă de dosare.

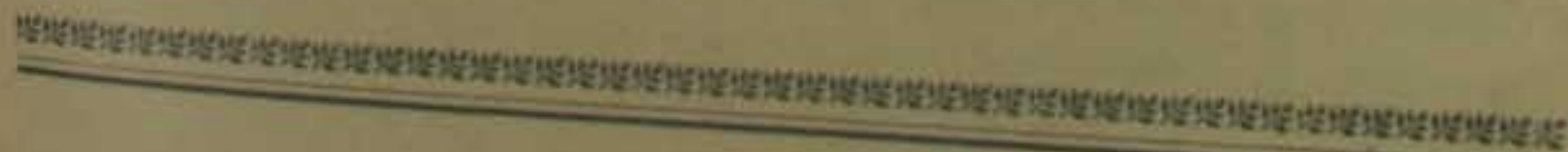
Apoi duba a fost închisă, iar celor doi oameni care îi păzeau pe prizonieri li s-a spus că totul e gata și că pot să-și lase în pace pe arestații lor. Aubert și cu mine am plecat pe poarta principală și am avut grijă să verificăm dacă era închisă cum trebuie.

În timp ce noi ne ocupam de această problemă, trei oameni din Milorg i-au făcut o vizită secretarului general al

ministerului, cerindu-i cheile de la seif. Amenințându-l cu pistolul ei l-au făcut să dea cheile și, zece minute mai târziu, ni le-au adus.

După ce ne-am îndepărtat puțin, am scos placardele de pe dubă și am plecat mai departe.

Am salvat cu ocazia aceasta foarte multe documente de la distrugere, mare parte din ele fiind folosite ca probe în procesele intentate fasciștilor după război, dovedind ilegalitățile săvîrșite de către partidul fascist în perioada războiului.

ELIBERAREA

În după-amiaza zilei de 5 mai m-am urcat cu liftul în birourile de la Holatex, unde își instalase sediul Comitetul Central al Frontului Intern. Nu-mi venea să cred că era adevărat. Stăpinirea lui Hitler luase sfârșit, iar Norvegia urma să fie foarte curînd liberă.

Hitler se sinucisese cinci zile mai înainte, iar amiralul Dönitz s-a predat necondiționat două zile mai tîrziu. Conducătorii Frontului Intern nu erau siguri de intențiile generalului Böhme și ale nemților care se aflau în Norvegia. Aveau oare de gînd să se predea? Reichskomissarul Terboven, atît de mult urît de populație, mai deținea încă destulă putere ca să poată face rău.

Simbătă, 6 mai, s-a răspîndit un zvon cum că nemții din Norvegia ar fi capitulat, dar n-a fost așa. Abia a doua zi nemții s-au predat, Terboven fiind demis, iar generalul Böhme primind ordin să se predea necondiționat la ora 21,10.

În noaptea zilei de 8 mai Hauge mi-a ordonat să-i adun pe toți membrii grupului și să mergem să-l întîlnim pe strada Moller, la nr. 19. Urma să ne prezentăm cît mai bine înarmați. Imediat am luat legătura cu ceilalți cinci membri ai grupului. Cele două aruncătoare de grenade

Piat pe care le aveam în dotare erau deja puse în portbagajul mașinii, așa că foarte repede am ajuns în fața secției de poliție. La ora 1,30 l-am întâlnit pe Hauge. El ne-a adus la cunoștință că o parte din conducătorii Frontului Intern se aflau în clădirea de la nr. 19 de pe strada Moller, iar noi aveam misiunea de a le asigura securitatea personală. Aveam motive temeinice să ne temem, deoarece bande înarmate de fasciști fanatici erau gata să atace clădirea.

Le-am cerut conducătorilor Frontului Intern să încuie pe dinăuntru toate ușile de la clădirea respectivă, apoi am fixat pozițiile de tragere ale celor două Piaturi chiar în fața intrării principale, iar ceilalți s-au dispus în puncte de unde puteau trage de-a lungul străzii Moller și a străzii Ploens. Eu eram înarmat cu un automat și împreună cu încă un membru al grupului opream toate mașinile care treceau pe stradă. Se spunea că fasciștii se aflau în drum spre oraș. Pentru a întări paza am cerut ajutorul pompierilor care au ridicat baricade la capătul străzilor pentru a împiedica intrarea pe stradă a mașinilor. În felul acesta, toate străzile care duceau spre secția de poliție din strada Moller au fost blocate. Totuși, n-au apărut nici un fel de fasciști, iar după vreo două ore s-a dovedit că era vorba de o alarmă falsă.

Unități ale forțelor armate ale Frontului Intern au sosit în Oslo în jurul orei trei și ne-au înlocuit, dar puțin mai târziu, în jurul orei patru sau cinci dimineața, am trăit niște clipe inedite. Eu trebuia să-l iau pe polițistul suedez Harry Söderman și să-l duc pînă la închisoarea de pe strada Grubbe, unde urma să se întâlnească cu șeful securității nemțești, Fehlis.

Fehlis a sosit într-o mașină Mercedes tip sport și s-a oferit să facă cîteva transporturi de arme de la sediul său la Terasa Victoria, iar noi i-am primit oferta! Era un sentiment ciudat să stai față în față cu cunoscutul Fehlis, deși el fusese acela care îl imputernicise pe Harry Söderman să plece la închisoarea Grini și să-i deschidă porțile, permițînd tuturor deținuților să plece acasă. În cursul dimineții, împreună cu Martin Olsen, de data asta îmbrăcați în uniformă com-

pletă, ne-am plimbat cu mașina prin oraș. A fost un experiment nou și trebuia să mă autoconvîng că nu visez. S-a terminat cu vremurile cînd trebuia să fac pe neștiutorul, să mă numesc Krog, Fjeld sau Berg, știînd că sînt căutat de Gestapo. Acum puteam spune oricui că eu sînt Gunnar Sonsteby. Parcă mă născusem a doua oară în ziua aceea însoțită a libertății.

Mai erau multe lucruri de făcut. Grupul din Oslo trebuia să-și găsească un sediu. Aflînd că „ministrul” Blehr fugise de acasă, ne-am dus la vila lui, i-am spart un geam la ușa de la intrare și am intrat în clădire. Acolo ne-am stabilit și am stat confortabil pînă cînd Ministerul de Externe a preluat casa, iar noi am fost nevoiți să ne mutăm.

Rasmussen și Manus s-au întors din Suedia. Axelssen a revenit din sud. Diesen a ieșit teafăr din închisoare și iată-ne pe toți bucurîndu-ne de libertate după atîția ani de luptă și tensiune nervoasă!

Zilele care au urmat am făcut de gardă la diferite obiective și în diferite locuri. Din provincie au mai revenit cîteva oameni de ai Noricului care ni s-au alăturat.

În zilele acelea, în ciuda bucuriei noastre, Oslo nu era un loc prea sigur și pașnic. Fasciștii norvegieni și gestapoviștii nemți trecuseră în clandestinitate. Toți erau înarmați și nu se puteau desconsidera acțiunile lor disperate.

Una din ultimele misiuni pe care le-am îndeplinit a fost aceea de a-l lua pe Quisling din strada Moller și a-l duce la Akershus pentru proces. Era ora opt, în dimineața zilei de 19 august, cînd am intrat în curtea clădirii cu nr. 19 de pe strada Moller. Apoi ne-a fost adus prizonierul, omul pe care-l urisem și de care ne temusem, acum slab și neajutorat. Într-un fel ne părea chiar rău de el. Tot răsucind la niște pături pe care urma să le ia cu el, a scăpat una. Îmi venea să-l ajut să o ridice, iar pe fața lui Rivrud am citit același lucru, deși Rivrud își petrecuse ultimii ani de război într-un lagăr de concentrare din Germania, unde a avut marele noroc să supraviețuiască.

Cu un sentiment de destindere și nonșalanță m-am imbarcat pe un vas care pleca înspre America și, de-abia după ce m-am întors din această călătorie, toamna târziu, mi-am dat seama că era cazul să mă gândesc și eu la ce se gindește orice tânăr de douăzeci și șapte de ani, la viitor !

CUPRINSUL

	Pag.
<i>Din partea redacției</i>	3
Începutul	7
Plimbări peste frontieră	15
Agent al serviciului secret englez	25
Rețeaua se extinde	31
Lovitura dată la Banca Norvegiei	41
Situația devine din ce în ce mai grea	47
Urmărit de gestapo	51
Gestapoul lovește	61
În Suedia și Anglia	67
Oslo - cuib de rezistență	77
Aruncăm în aer Oficiul cu problemele muncii	83
Peste acoperișurile caselor	89
Urmărit, dar vesel	95
Și alte sabotaje	103
Am capturat un transport de cartele	107
Două lovituri mari	113
Fabrica de armament Kongsberg	121
O flacără mare	129
Din nou la Londra, unde am fost invitat la masă de regele Norvegiei, Haakon	133
O călătorie neplăcută	139
În gura lupului	143
Acțiunea „Concasor”	151
Doi conducători arestați	157
Am pus mina pe arhivele naziste	161
Eliberarea	167

Responsabil de curte: lt. col. ION GEAGLA
Corector: A. C. RADU STOIAN

Dat la cules: 09.08.89; Bun de tipar: 19.11.89.
Tiraj 1000 ex., din care 1400 ex. hirtie semi-
velină și 100 ex. hirtie velină, format 16,61x26.
Lucrarea conține 172 pagini.